

Nemunas

Nr. 7-8
(325-326-
766-767)

2011 m.
vasario 17-
kovo 2 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Stasio PAŠKEVIČIAUS nuotrauka

2010 m. Nacionalinė kultūros ir meno premija kompozitorui ir dirigentui Vaclovui AUGUSTINUI įteikta už chorinio meno galių plėtrą ir sakralinės muzikos šiuolaikiškumą.

Keliaujant į save, nešant kitiems 3 p.

3-8 p.

Fotovi(t)ražai 34

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Prašoktas gyvenimas

Gediminas JANKUS

Europinės biurokratijos žabangų absurdas

9-15 p.

Proza

Irna LABOKĖ

Poezija

Artūras VALIONIS
Rokas BANIŪNAS

Sondra SIMANAITIENĖ

Jausmų atminties formos

Valdemaras KUKULAS

Kas vešės ant laisvosios rinkos griuvėsių?

Andrius JAKUČIŪNAS

**Mugės šūkis:
už teisę skaityti 17 p.**

Kitas „Nemuno“ numeris išeis kovo 3 d.

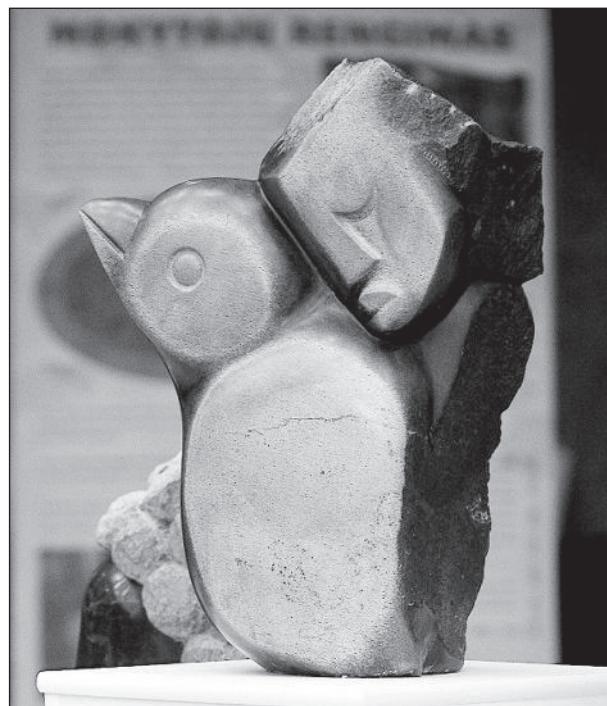
Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Vasario 9 d. Kaune, galerijoje „Aukso pjūvis“, atidaryta šiuolaikių akmens skulptūrų iš Zimbabvės paroda „Zimbabvės skulptūros meistrai“.

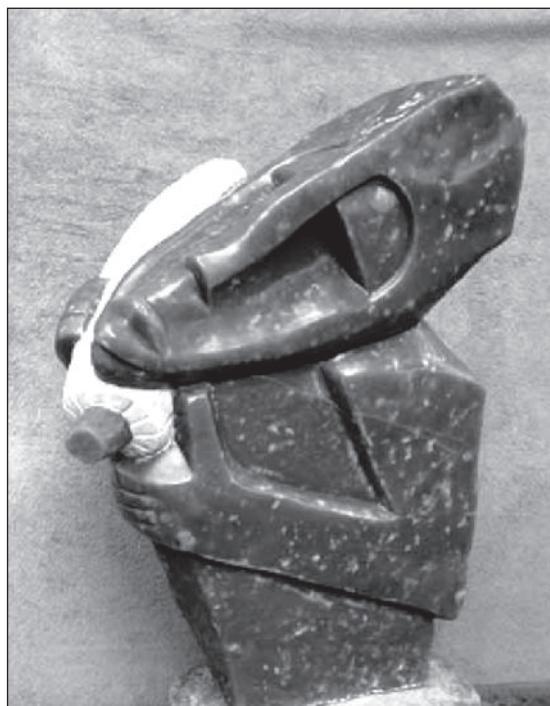
Skulptūros iš Afrikos atkeliauojant Lietuvą organizacijų „Friends Forever“ ir „Human People to People Baltic“ iniciatyva. Šios organizacijos įgyvendina švietimo, sveikatos bei aplinkosaugos projektus ir prisideda prie žmogaus teisių užtikrinimo neturtingose ir besivystančiose šalyse. Žmogaus teisės gali būti suvokiamos ir kaip teisė kurti, todėl šalia kitokios paramos atsirado ir pagalba kuriantiems menininkams. 2004 m. įsteigta „Friends Forever“ skatina Zimbabvės akmens meninio apdirbimo raidą. Per savo veiklos metus organizacija surengė daugiau nei šimtą parodų įvairiose pasaulio šalyse. Atėjo laikas ir Lietuvai, nes pas mus taip pat yra minėtosios veiklos entuziastų. Apie parodą, surengtą Vilniuje, o dabar pristatomą ir Kaune, pasakoja Julius Norvila bei Rūta Ostrovskaja: „Gana ilgai ieškojome vienos, kur galėtume eksponuoti atvežtas skulptūras, ir radome labai šviesią, tinkamą erdvę. Norėtusi, kad darbai atsidurė gamtos fone, ten jie būtų tarsi savo vietoje, visai kitaip.“

Mes daugiausia žinome apie afrikiečių medžio dirbinius, o apie akmens skulptūras beveik nieko nesame girdėjė. Jos atkeliauojant Zimbabvės, ir čia vien tolimes keliai yra labai svarbus. „Human People to People“ organizacija dirba žmogiškojo solidarumo pagrindu vystymosi labui, turi savo padalinį ir Lietuvoje. Bendradarbiaujame partnerystės, vystymosi projektuose ir taip kaupiame lėšas svarbiausiomis socialiniams sumanytiams. Lietuvos ši organizacija daugiausia rūpinasi padildomu vaikų maitinimu.

Organizacijos būstinė yra Zim-

Godfray KUTUTWA. „Paguosti viens kita“.

Fungai MWAROWA. „Svajojantis ūkininkas“.

Akmenys ir vanduo konceptualiai

babvėje – šalyje, kurios istorija gana keista. 1965 m. paskelbta šalies neprilausomybė, deja, pasaulis jis ilgai nepripažino. Tik 1980 m. Zimbabvė oficialiai tapo neprilausoma valstybe. Šiaurės ir Vakarų Europos žmonės stengėsi šaliai padėti nacionalinio išsivadavimo metu, o vėliau ši veikla apėmė ne tik politines, bet daug platesnes sritis. Taip atsirado ir meninių interesų sfera, nes Vakarų pasaulis labai atkyviai domėjosi Afrikos menais. Tiesa, ten kūryba gimsta ne taip lengvai. Dainuoti ir šoki jiems paprasta, tačiau, kai sudiriamo su materialiniais poreikiais, darosi sudėtinga. Vizualieji menams paprasčiausiai reikia turėti priemonių.

Zimbabvės tautinio atgimimo metu, kaip įprasta, žmonės pradėjo domėtis ir praeitimi. Šalyje labai

stiprios drožimo tradicijos, tačiau netik jos. Ypač svarbi teritorija, kurioje susiformavo techtoniniai plyšiai, o dabar ten randama įvairių mineralų, kurių nėra niekur kitur. Tai buvo viena iš priežascių atsirasti tokiai savitai akmens skulptūros tradicijai. Manoma, kad XII a. Zimbabvės teritorijoje buvo galinga karalystė (*dzimba dza mabwe*, išvertus iš šonų kalbos, reiškia „namas iš akmenų“). Visa tai įtraukta į UNESCO paveldo sąrašus. Vadinas, akmens kalimo tradicijos Zimbabvėje labai senos, tačiau vėliau nutrūkusios. XX a. septintajame dešimtmetyje vėl buvo susidomėta akmens skulptūra, kuri transformavosi ir įgijo šiuolaikinio meno formas. Frankas McEwanas, pirmasis Zimbabvės nacionalinės galerijos direktorius, buvo vienas šio sajūdžio iniciatorių, kuriam labai pa-

tiko vietiniai menai. Juos pristatė Parožiaus Rodino ir Niujorko modernaus meno muziejuose. Vakarų šalys jau seniai atradusios Afrikos kultūrą, o mums tai vis dar labai tolima egzotika. Nemažai šių kūrinių eksponuojama Vokietijos, Italijos ir kitų šalių galerijose. Dabar Zimbabvėje daug politinių, socialinių, ekonominių problemų, menininkams labai sunku dirbti. Todėl įsteigta juos ginanti organizacija, nes valstybė beveik visiškai neremia kultūros. Menininkai per „Human People to People“ siekia savo darbus pristatyti Vakaruoje ir juos parduoti, kad galėtų kurti toliau.

Susiformavusios gana stiprios tradicijos, nes skulptūros srityje dirba jau trečia menininkų karta. Taip sudiria senasis paveldas ir šiuolaikinio meno raiška. Vietiniai meninin-

kai domisi tuo, kas vyksta pasaulyje, tobuleja. Tačiau Lietuvoje iki šiol jų darbai nėra žinomi, ypač skulptūra, kurią sudėtinga atvežti. Zimbabvės menininkai sukūrė savotišką bendruomenę, kartu dirba, dalijasi patirtimi, todėl jų kūriniai tarsi įgiję vieną vardiklį, įgavę stilistinio panašumo. Bendrumas yra tarsi pagrindas, kuriuo remdamiesi menininkai toliau dirba, atranda savitumą. Ši paroda ir įdomi tuo, kad galime aptikti labai daug Afrikai būdingų bruožų, nes darbus kuria gana sėslūs, savų tradicijų veikiami menininkai, o kartu – ir visoms tautoms būdingų universalių, tradicijas menančių raiškų. Be galio smalsu apžiūrinėti akmenis, kurių mes nepažiustum, net pavadinimų išversti negalime, nes jie būdingi tik tai vienintelei teritorijai. Pastebime, kaip keičiantis kartoms darosi sudėtingesnės skulptūrų formos, nes keiciasi techninės atlikimo galimybės. Kai kuriuos akmenis ypač sunku apdirbti, todėl reikia pasiekti tikrą meistrystę. Kadangi iki šiol dirbama gana primityviomis priemonėmis, tai trunka ilgą laiką, o tuomet darbai įgauna nepaprastos energetikos, maldos, meditacijos vibracijų. Kai kuriose skulptūrose, ypač žmonių figūrose, šis mašumas labai stipriai juntamas, tai negali būti greitai iškalamas.

Galerijoje „Aukso pjūvis“ pamatsime 9 autorių sukurtas 13 akmenų skulptūrų. Dominuoja stilizuotos, apibendrintų formų žmonių ir gyvūnų figūros. Skulptūrose atskleidžia skirtinį akmenų spalvą, masių ir faktūrų įvairovę, puikiai perprasta amato meistrystę.

2010 m. lapkričio-gruodžio mėnesiais Zimbabvės skulptūrų paroda veikė Vilniuje, Seimo II rūmuose. Skulptūroje buvo skiltos įvairios, nuo klasikinių iki modernių, skulptūrų.

„Aukso pjūvyje“ paroda veiks iki balandžio 11 d.

Nukelta i 16 p.

Apdovanoti Kauno menininkai

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Kauno meno kūrėjų asociacijos pirmininkas Petras Palilionis apgaldestavo, kad šiuo metu kūrėjams tenka ypač dažnai dejuoti ir skystis, todėl premijos tapo ypač svarbios ir reikalingos. Buvo prisiminta, jog ne taip seniai Kauno miesto savivaldybės taryba pritarė siūlymui įsteigti lietuvių poeto, literatūros kritiko Bernardo Brazdžionio premiją. Ji būtų kasmet teikiama rašytojams, literatūrologams už per-

pastaruosius dvejus metus parašytus aukšto lygio kūrinius.

O vasario pradžioje jau aštuoną kartą teikiamas ir Kauno meno kūrėjų asociacijos premijos, atitenkančios įvairių meno sričių atstovams.

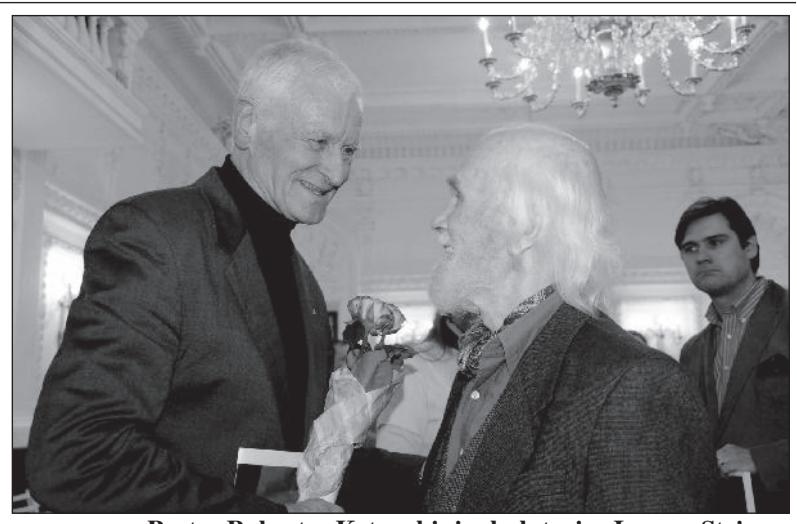
Šiais metais jomis apdovanoti trys menininkai. Poetui Robertui Keturakiui ji skirta už poezijos knygą „Nuprausti mėnesienos“. Rašytojas kulinosis, kad tarp apdovanotųjų atsidūrė per klaidą, nes gautoji premija jam brangėsi net už Nacionalinę. „Kūryba yra lyg ir ne šio pasaulio dalis, kuri žmonijai padovanota.“

Tai išeitis ir galimybė mums išsi-gelbėti, išsaugoti žmogiškumą ir siekti dieviškumo. Todėl manau, kad teisės yra tie, kurie į kurią žmones žvelgia truputį itariai. Tačiau jie gelbsti šiek tiek sergentį pasaulį. Aš taip pat stengiuosi daryti tai, kam esu pašauktas“, – kalbėjo poetas, priimdamas premiją, ir atsidėkojo savo ei-lėmis.

Fotomenininkui Mindaugu Kavaliauskui premija, P. Palilionio manymu, skirta šiek tiek avansu, nes jis dar labai jaunas ir energingas. Tačiau, menininkų komisijos nuomonė, premijos jis vertas už albu-

Fotomenininkas Mindaugas Kavaliauskas.

Poetas Robertas Keturakis ir skulptorius Leonas Strioga.

mą „Kražių portretas“ ir kitus kūrybinius projekus.

„Šalia kitų dviejų premijos laureatų, tikrų klasikų, jaučiuosi tarsi žmogus iš gatvės. Jaunajai kartai taip pat norisi daryti tai, kas yra prasminga, net jei lieka vis mažiaus tuo besidominčių. I kūrybą kompiame sunkiai tarsi į kalną, o daug kam atrodo, kad ji turi įkristi kaip lengvas kąsnis į burną. Kiekvienas kūrybos įvertinimas labai svarbus. Aš šią premiją priimau kaip postumių jauniems žmonėms, ženkla, kad jie taip pat bus pastebėti ir įvertinti“, – dėkojo fotomenininkas. Tą pačią popietę įteiktas dar vienas, šiek tiek pavėlavęs apdovanojimas kompozitorui Gedriui Kuprevičiui – ją menininkui skyrė Lietuvos autorų teisių gynimo asociacijos agentūra (LATGA-A).

Kompozitorui, kurio kūrybos sklaida pastaraisiais metais apėmė plačiausią spektrą – kon-

certus, festivalius, televiziją, radiją ir kitas erdves – atiteko premija ir paaugsuota žvaigždė. Premiją G. Kuprevičius nutarė skirti Viktoro Kuprevičiaus stipendijos fondui. Vadinas, dar penkerius metus jaunieji menininkai bus skatinami jo dėka.

Egidijus Stancikas yra ne tik Kauno dramos teatro direktorius, bet ir Kultūros ministerijos meno tarybos pirmininkas, labai susirūpinęs kultūros padėtimi. Kuriantys žmonės, deja, skatinami dažniausiai tik žodžiais, na, geriausiu atveju premijomis, tačiau esminiu problemu tai nesprendžia. Todėl visi turėtų vienyti ir tapti aktyvesni nei dabar. „Kiti metai bus labai sunkūs, tačiau ir ryškūs, ypač Kaune. Turime burtis ir kartu dirbti, kovoti už savo teises, nes kito gyvenimo neturėsime“, – ragino E. Stancikas.

Narciso FREIMANO nuotrakos

Kompozitorius Giedrius Kuprevičius.

2010 m. Nacionalinė kultūros ir meno premija kompozitoriui ir dirigentui Vaclovui AUGUSTINUI įteikta už chorinio meno galių plėtrą ir sakralinės muzikos šiuolaikiškumą. Maestro kalbina Sigitas ILGAUSKAITĖ.

Keliaujant i save, nešant kitiems

– Ne kartą minėjote, kad Nacionalinė premija jums – didelis įvertinimas. Sveikiname. Tuo labiau kad vertinimo komisija atrinkdama laureatus iš kandidatų dirbo tikrai atsakingai. Ir štai – iškilmės Vasario 16-ąją Prezidentūroje, įteiktos laureatų regalijos, o paskui – vėl eilinius rytas. Taigi kokie tie „čempionų“ pusryčiai? Kas jums padeda pradeti kūrybingą ir gyvybingą dieną, ar svarbūs kokie nors rituurai?

– Galiu prisipažinti, jog kiekvieną rytą kovoju su savimi, kad atskelčiau pusvalandžiu ar valanda anksčiau, ir labai dažnai, deja, šitą kovą pralaimiu. Kiek kartų esu sau pasižadėjės, kad nuo rytdienos keliuosi, na, sakykim, septintą. Tačiau gulti einu vėlai, tad būna sunku pubusti, o jei anksti atsikeliu, dieną turiu būtinai pamiegoti, nes bijau pritrūkti energijos vakaro darbams. Bet tada vakare negaliu anksti užmigti... Tas užburtas ratas niekaip neleidžia igyvendinti išsvajotos dienotvarkės. O rytas man tikrai svarbus, tiek dėl darbo, tiek ir dėl bandymo medituoti.

Šiaip neprilausomai nuo aplinkybių iš ryto griežtai laikausi nusi stovejusių „apeigų“. Turiu tokį kinišką servizą – mažą arbatinuką bei pialą. Tad prieš eidamas praučius veido pirmiausia užkaičiu vandenį. Ir taip kiekvieną rytą, jau gal kokius aštuonius ar devynius metus, užsipilu arbatinuke žaliosios wu lu arbatos. Visą laiką geriu tą pačią. Tuomet atsiklaupiu ant kili-mėlio, pasidedu puoduką su arbatinuku šalia ir, kol arbata pritraukia, darau lengvą mankštą – šiek tiek judinu sprandą, pečius. Tada po truputį geriu, o užpylep paskutinių puodelių padara pauzę ir maždaug 7-8 minutes paskaitau kokius nors sudėtingesnius dvasinius, filosofinius ar religinius tekstus. Pabaigęs likusią arbata – medituoju. Reikytų tai daryti apie valandą, tačiau, kaip sakiau, niekaip nesusi-tvarkau su rytiniu tinguliu, todėl meditacija trunka pusvalandži ar 40 minucių. Po jos atlieku kiek sun-

kesnius mankštus pratimus, einu į dušą ir valgau pusryčius. Dažniausiai tai būna vienas kivis arba bananas ir kavos puodelis. Nors, pries pusantro mėnesio metės rūkyti, ir kavą kokioms dvim savaitėms buvau pakeitęs į arbata.

– Ir tada prasideda darbo die-na. Kiek laiko skiriante kūrybai? Ar tai kasdienis procesas?

– Čia ir vėl ta pati nuolatinė kova. Tik jau ne su tinguliu, o su laiko paskirstymu ir dienotvarke. Iš tiesų svajojo kokias 2-3 val. rytė skiriasi kūrybai. Nesvarbu, ar jos būtų rezultatyvios, ar ne. Norėčiau tiesiog sesti ir, tarkim, improvizuoti arba dėlioti akordų sekas, analizuoti kokius nors kūrinius. Bet taip nepavyksta.

Skaitydamas įvairių kompozitorių monografijas, įsidėmėjau Benjamo Briteno biografiją. Jis kurė laiką gyveno Gruzijoje. Ir man taip gražu buvo skaityti: „Atsikeliu iš ryto ir kiekvieną dieną keturias valandas komponuoju.“ Vadinas, maždaug iki pirmos valandos jis pardibėdavo, o visą kitą laiką vaikščiodavo po kalnus arba mėgaudavosi vietiniu vynu, avienos šašlyku, bendraudavo su draugais ir t. t. Tokia dienotvarkė – mano siekiamybė. Deja, dabar laiko kūrybai tikrai lieka per mažai. O kai būna koks konkretus užsakymas, meti viskų, užsidarai ir užsiūmi tik komponavimui. Neišsimieg, nepavalgal...

– Bet gal laiko stoka kūrybai yra natūralus reiškinys, nes turite daug kitokios veiklos?

– Taip, būtent. Dėstymas Muzikos akademijoje ir darbas su choru užima beveik visą darbui skirtą laiką. Todėl, norint daugiau dėmesio skirti kūrybai, reikyt mažiau turėti kitų užsiėmimų. Galiu pasakyti, jog apie tai taip pat svajoju, bet taip dar nera.

– Kas jūsų varomoji kūrybinė jė-ga? Ar komponuojate tik tada, kai žinote, jog kūriny bus atlirkas? Ar būna ir netikėtū kūrybos impulsų?

– Tai, kas nutinka atsiskirtinai – netikėta mintis, garsas, tekstas, vaizdas, žmogus, gamtovaizdis ar

XIV krikščioniškosios kultūros festivalyje, vykusiam Lodzėje (Lenkija).

dar kas nors, nugula į tam tikrą „me-džiagos sandėlį“ ar užrašų knyge-lę. Visada galvoju labai apibrėžtai, pragmatiškai, dažniausiai apie konkrečius atlikėjus, programą, o kar-tais ir erdvę, kurioje kūrinys turėtų skambėti. Tad tokio romantišio kūrimo „i stalciu“ nepraktikuoju. Ne-galiu sau to leisti ir nematau jokios prasmės. Nesvarbu, ar tai būtų aka-deminių kūryba, ar roko muzika. Ge-riaušia, kai čia pat ką nors sukuri, čia pat groj, čia pat įrašinėj. Tuo met procezas yra gyvybingas.

– Ar būna taip, kad gaunate už-sakymą sukurti kūrini, bet nesiseka pajudėti iš vietas?

– Yra buvęs vienas vienintelis gėdingas nutikimas dar tais laikais, kai gyvavo Šarūno Nako šiuolaiki-nės muzikos ansamblis. Buvo suplanuotas koncertas žymiai Hudders-field šiuolaikinės muzikos festi-valyje Didžiojoje Britanijoje. Tada Š. Nakas užsakė man parašyti kūrini, aš sutikau ir net sugalvojau pavadinimą. Ši antraštė buvo išspausdinta vi-soje reklaminėje medžiagoje, bet aš jo taip ir neparašiau... Laikas ėjo, fes-tivalis artejo, artejo, bet... nepavyko.

– Vienas naujausių jūsų kūrinių buvo šiuolaikinės muzikos festi-valio „Gaida“ užsakymas. Kūrinių pa-rašėte pagal Thomo Stearnso Elioto eiles. Turiu omenyje „Journey of the Magi“. Ten vyrauja mirties, gi-mimo, atsinaujinimo, atsižadėjimo, skausmo temos. Kodėl parašėte būtent tokią partiją?

– Tam tikra prasme simbolika vi-sa sudėtis, nes kūriny parašytas mišriam chorui, trims solistams ir kolo-ratūriniam sopranui. Trys solistai sie-jasi su trimis karaliais, o koloratūri-nis sopranas – tarytum žvaigždės, kuri buvo Kristaus gimimo ženklas, ar paties Kristaus, pačios žinios, grožio, ar deimanto, kurio išsirošė ie-škoti trys išminčiai, simbolis. Tam rei-kėjo ko nors ypatingo. Todėl ir atsi-rado koloratūrinis sopranas bei kraš-tutinai aukštost natos, kiek aprivo-jančios tolimesnį kūrino atlikimą. Tačiau muzikiniu požiūriu viskas pasiteisina.

– Tiek poetiniai tekstai, tiek vi-diniai išgyvenimai svarbūs jūsų kū-rybai. Tačiau aš prisiminiau prieš metus girdėtą pokalbi su lenku kom-

pozitoriumi Jerzy Kornowiczium. Jis yra socialiai aktyvus žmogus, tu-ri šeimą, draugų, bet, kai kuria, už-sidaro tarp keturių sienų ir su nie-kuo nebendrauja. Jis pasakė man labai įstriguoj sakinį, jog kuriant jam netgi „skauda“ iš vienatvės. Susimąsciau – turbūt daugelio me-nininkų darbai gimsta iš tam tikro nepritekliaus ar skausmo, vienatvės, meilės stygiaus, kai tave kaž-kas spaudžia iš vidaus. O kaip jums? Viename intervju minėjote, kad jūsų kūryba kyla iš meilės.

– Ne visai taip. Aš tiesiog negaliu pradėti kurti, kol nejaučiu, jog kūryba kyla iš meilės, kol nėra bū-tinumo, vidinės motyvacijos. Tačiau nė pats nežinau, kas tas stimulas, kas jį sukelia. Apskritai nenumanau, kas galėtų iš klausimą atsakyti. Visi gali pasakoti, kas vyksta po to. Bet kodel renkuosi kurti, o ne nekurti?.. Kai jau apsisprendžiu, vidinė motyva-cija man labai reikalinga. Turiu jausti vidinį ar išorinį poreikį. O jeigu matau, kad geriausiu atveju galiu tik-tai pakartoti, ką jau esu daręs, tada nesiūmu nieko. Kai visgi apsisprendžiu kurti, tyčia sau sudarai tam tikras situacijas. Jos gali būti įvairios. Tar-kim, minėtas kompozitorius užsi-daro tarp keturių sienų, o aš galiu vie-nas išvažiuoti į Nidą. Gerai atsi-me-nu paeitų metų vasarą, kai brendo „Journey of the Magi“. Per tris ar ke-turiadas dienas, kai buvau Nidoje, kū-rinys praktiškai „susigulėjo“. Vaik-ščiodamas po mišką deklamuodavau tą eilėraštį lietuviškai, angliskai, de-klamuodavau jį plaukdamas, gulé-damas saulėje, gerdamas alų: išgē-rus vieną bokalą – vienaip, išgērus du – jau kitaip. Kalbėjau įvairiai ritmais, masčiai apie potekstes, apie teksto vidinius ryšius, jungtis su sa-vomis asociacijomis.

Nukelta i 4 p.

Keliaujant į save, nešant kitiems

Atkelta iš 3 p.

Noriu pasakyti, jog tyčia sau susikurdavau tam tikras aplinkybes, kurios dirgintų. Manau, jos būtinės, nes tai ne techninis darbas, o veikla, reikalaujanti ne tik intelektualinės, bet ir emocinės įtampos. Kitaip gal nieko neiseitų, nes turi save padėti ant žarijų ar ant vinių pasodinti.

— Apdovanojimą gavote už sakralinės muzikos šiuolaikiškumą. Kaip, jūsų manymu, pasireiška šiuolaikiškumas? Ar neužtenka kuriant tiesiog gyventi šiomis dienomis, kvėpuoti tuo, kas yra aplinkui? Juo labiau kad sakralinės ir pasaulietinės muzikos ribos apskritai labai nusitrynuosis.

— Pirmiausia noriu pasakyti, kad Lietuvos kultūros ministerijos pateikta oficialioji mano apdovanojimo formuliuotė yra iš dviejų dalių. Pirmoji – už chorinio meno galių plėtrą – man atrodo labai tiksliai ir teisingai suformuluota. Turbūt niekam net nekyla klausimų, kas po ja slypi ar ką tai reiškia. Antroji saknio dalis, kuri kalba apie sakralinės muzikos šiuolaikiškumą, mano įtarimu, šiek tiek pritempta, ir aš po ja „nepasirašyčiau“. Todėl ją komentuoti gana sudėtinga. Kol neįsigili ni, viskas skamba labai paslaptin gai ir gražiai, bet, kai susimąstai, kyla daugybė klausimų ir neaiškumų. Iš tikrujų – kas gi yra sakralinė muzika? Juk ji gali būti pritaikyta pagal trukmę ir naudojama bažnytinėms apeigoms. Kita jos dalis taip vadinama, nes parašyta pagal religinius tekstu, bet ji visai netinka apeigoms. Dar yra muzikos, kurių gali ma suvokti kaip sakralinę, bet ji neturi teksto arba parašyta ne pagal sakralinius tekstu. Vien jau kaltant apie žanrinį skirtymą atsiranda maišties, o jeigu pasigilintumėme į tai, kas yra šiuolaikinės, o kas nešiuolaikinės sakralumas, rastysi kur kas didesnė painiava. Todėl man lieka tik spėlioti, kad tas, kuris taip gražiai suformulavo šią saknio dalį, turėjo galvoje mano kūrinius, kurie, palikę kokį nors pėdsaką šiuolaiki niame gyvenime, sykiu yra ir sakraliniai.

Bet galbūt svarbiau kalbėti apie tai, kaip vienas ar kitas kompozitorius drįsta arba nedrįsta rašyti muziką pagal psalmų ar Mišių tekstu. Man įdomus ideologinės atsakomybės klausimas – kiek kompozitorius turi būti tikintis, kad galėtu kurti sakralinę muziką. Ir šis klausimas tar si be atsako...

Prieš dvidešimt metų pasikeitus politinei santvarkai labai skeptiškai žiūrėdavau į kai kuriuos lietuvių kompozitorius, kurie masiškai ēmė rašyti Mišias ir motetus. Tuomet sunabejojau kai kurių nuoširdumu, bet staiga pagalvojau apie W. A. Mozartą. Paimkime bet kokias jo jau nystėje sukurtas Mišias ir pažvelki me, kokia ten muzika. Jei nebūtų žodžių, nieko sakralinio, mano supratimui, neliktu. Ten juk žaisminga, maloni ausiai muzika, kuri drąsiai galėtų skambeti šokių salėje ar pobūvyje geriant šampaną. O kaip tada J. S. Bachas, kurio kūrinių atrodo pripildyti neįtikėtinai didelės dvasinės gelmės? Arba A. Partas, kuriis vertinamas kaip nepaprasto dva-

Su Vilniaus miesto savivaldybės choru „Jauna muzika“ Balstogėje (Lenkija).
Vaclovo AUGUSTINO asmeninio archyvo nuotraukos

singumo, visiškai krikščioniškas kompozitorius? Niekas neabejoja, kad tai yra tikrai dvasingas, tvirtai tikintis žmogus, o jo kūryba tiesiog alsuoja religingumu. Nors dėl W. A. Mozarto aš abeočiau... Arba galima svarstyti dar kitaip – tai, kas darnu, harmoninga, ir yra sakralu.

— O kaip jūs pats?

— Gal geriau kalbėti apie konkretius kūrinius. „Lux Aeterna“ tekstas, malda už mirusiuosius, mano manymu, neįpareigoja būti praktikuojančiu kataliku, nes jis universalus. Klausimas, kas yra mirtis ir kas laukia po Jos, rūpi ne tik krikščionims. Todėl jaučiuosi visiškai nuoširdus ir jokio konflikto manyje nekyla. „Cantate Domino“ – tiesiog Dievo šloviniimo giesmė, ji taip pat gali būti suvokiamas visuotinai. Mano religinės pažiūros ir religingumas nevišiskai atitinka Katalikų Bažnyčios kanonus. Formaliai esu krikštytas katalikas, ejęs Pirmosios Komunijos ir atlikęs visus žingsnius iki Sutvirtinimo, bet jo nepriėmęs. Idomu, kad užpervnai Šv. Bernardinų bažnyčioje pradėjau lankytis paskaitas, kuriose ruošiama Sutvirtinimo Sakramentui. Išklausiau beveik visą kursą, bet, kai reikėjo priimti Sakramentą, aš nežengiau toliau. Atsisakiau, nes pajautau, kad nesu visiškai tikras dėl kai kurių krikščionybės tiesų. Gal todėl neparašiau nė vieną Mišių. Man artimesnės universaliosios religijos idėjos, todėl rinkdamasis tekstuose ieškau juose to, kas atlieptu ne tik kataliko poreikius.

— Kas jums muzikoje yra tyla? Ar sakralumas siejas su ja?

— Šiame klausime jaučiamas tam tikras žongliravimas žodžiais – kas yra tyla, ar tyla yra muzika ir pan. Kad ir kaip ten būtų, tylą galima suvokti tiktais santykije su garsu, kaip ir šviesą – tik santykije su tamša. Bet aš tikrai įsitikinęs, jog talentin gi ir genialūs kompozitoriai gali sukurti labai įspūdingas ir paveikias pauzes, tam tikras tylos zonas. Jei tai meistriškai padaryta, tyla gali veikti net stipriau už garsą. Bet ji taip pat skirtina. Jeigu ryte prabudus aplinkui nevažinėja mašinos, tu esi vienas kambario, niekas neknarkia už sienos ir pan., atsiduri tyloje, tačiau tokioje buitinėje aplinkoje ji niekaip nepaveikia. Vis dėlto tuose

meditacijos kursuose, kuriuos lankiau prieš kelias savaites, buvo tokiai akimirkai, kai didžiulėje salėje, kurioje sėdi apie 90 žmonių, išvieši patauja absoluti tyla. Va tai yra kažkas neįtikėtinio! Nepaprastai paašreja klausua, ta tyla tampa virpanti, tarsi kažko pripildyta. O viduje pojūtis, lyg skristum ant kokio labai didelio daikto ir sykiu būtum milžiniškoje tėkmėje. Atrodo, beveik viskas stovi vietoje, bet iš tikrujų su tavimi juda visa erdvė.

— Grįžtant prie kasdieniškesnių dalykų... Viename iš savo ankstesnių interviu minėjote, jog norėtumėte labiau atsidėti kūrybai, o ne choro dirigento veiklai. Kuo jums šios sritys skiriiasi ir kodėl chorvedybą pagal prioritetus antroje vietoje?

— Hierarchinė riba maža ir subtili. Man labai patinka darbas su chorū, tačiau yra vienos minusas – galutinis rezultatas priklauso nuo daugybės žmonių ir aplinkybių, ne tik nuo manęs. O kūryba – kur kas asmeniškiau – esi arba galtingas, arba bejėgis, bet pats sau ponas, su niekuo nereikia dalytis atsakomybe ir honoraru (*juokiasi*). Jaučiu, kad galėčiau dar ką nors parašyti, kas turėtų prasmę ir būtų įdomu bei vertinaga, tarkim, dainininkams, choristams, dirigentams. Tas mano dirigento ir kompozitoriaus dvilypumas, viena vertus, parodo mano išairiausiu, bet, kita vertus, išdraiko ir blaško. Neliuka sąmoningo kryptingumo, ir tai man pradeda kelti abejoniu. Be to, iš choro pensijai neužsidirbsi, o jei parašyčiau sėkmingų kūrinių, galėčiau gyventi iš autorių honorarų (*vėl juokiasi*).

— Tačiau vadovaudamas chorui jūs taip pat labai daug duodate kitiems žmonėms. Vyks tam tikra interakcija su choro dainininkais, tam tikra prasme jūs save daliate...

— Taip. Dėl to ir sakau, kad hierarchinis skirtumas, kas man svarbiau, labai subtilus. Aš ir pats nesu visiškai tikras. Sakau, kad norėčiau daugiau dėmesio skirti kūrybai, bet tai nereiškia, jog mesčiau chorą. Galbūt vieną dieną atsikelsiu ir pasakyšiu, kad čia padariau viską, ką galiu, ir kategoriskai nutraukiu bet kokį chorvedybinių darbą. Yra toks baskų kompozitorius ir dirigentas Javieras Bustos, kuris buvo labai aktyvus

abiejuose baruose. Vienu metu jis atsisakė itin daug chorvedybinių darbo. Visgi pasilikė nedidelį moterų choruką ir pradėjo rašyti labai daug muzikos. Tad gal ir man reikėtų vienos veiklos turėti mažiau, nors nežinau, ar tai įmanoma.

— O kaip jūs vertinate valstybės vaidmenį plėtojant chorinės kultūros galias mūsų šalyje?

— Vienareikšmiškai atsakyti negaliu. Viena vertus, galėčiau teigti, kad chorinė kultūra ir choro žmonės sulaukia per mažai valstybės dėmesio, palyginti su kitaip muzikos žanrais. Bet, kita vertus, kirba minčiai, jog galbūt tiek teužsitarnaujam. Jei būtų daugiau talentingesnių, charizmatiškesnių asmenybių, įdomesnių sajūdžių, gal sulauktume kitokios situacijos? Bet man labai sunku vertinti valstybės santykį ar kultūros politiką. Iš esmės juk tai yra tam tikri prioritetai skirti lėšas. Man atrodo, chorinė kultūra nepelnyta nuvertinta. Bet lygiai tą patį galėtų kalbėti ir kitos muzikos sričių atstovas. Pavyzdžiu, Nacionalių kultūros ir meno premijų skyrimo istorijoje chorvedys tokį apdovanojimą gauna tik antrą kartą. Bet ar tai rodo, kad chorinis gyvenimas nelabai kam rūpi iš kultūros žmonių, ar tai, kad jis tiek ir tevertas? Kiti sakyti, „nesiskirklink, viskas čia gerai“, bet aš žiūriu ir į tarptautinių kontekstą. Tuomet mūsų chorinei kultūrai nėra absoliučiai jokio pagrindo kelti nosį.

— Tarkim, Vokietijoje vos ne kiek vienas kaimas turi po chorą?

— Taip, tiek Vokietija, tiek Prancūzija, Anglia, Švedija ar Latvija. Tikrai nėra kuo per daug didžiuotis ir manyti, kad tik mes verti vadintis dainų šalimi. Žinoma, turėjome grąžinti įvykių, chorų sužibėjimų, bet viskai reikia vertinti santūriai ir objektyviai.

— Ankstesniuose interviu televizijos rengiamus chorinius projektus vertindavote dviprasmiškai. Nesakėte, kad tai gerai, bet nepriskyrėte ir prie blogų dalykų. O jeigu jūs pats kurtumėte tokią laidą, ką darytumėte kitaip, kaip atrodytų jūsų „Chorų karai“? Ar sutinkate, jog tokie projektais padeda populiarinti choro meno kultūrą?

— Net nežinau. Kažkodėl „Chorų

karai“ man nėra priimtini. Bet tada pradedu galvoti, kad gal kartais kyla pavydas? Juk įsijungus televizorių viskas atrodo žavai: ir gražiai juda, ir gražiai skamba, ir akys dega, visi artistiški, dailiai apsirengę, ir žiūrovams patinka. Visi komponentai atrodo teigiami. Tai kas negerai, kas mane nervina? Ogi... čia yra daug netiesos. Iš tikrujų mes matome simpatiškų žmonių šokį (!) pagal įrašą (ir ne visada aišku, kas jis įdaina). Antra, dauguma dainų – popsinės. Rezultatas – popdaina su išplėstiniu back vokalu. Iš tiesų taip paties choro samprata iškreipiama, o gėri – tik pats žodis „choras“, skalambijamas per televiziją. Čia aš matau pliusą, bet visur kitur... Pasaulyje yra visokių tipų chorų. Nesu viisiškai užkietėjęs konservatorius ir neteigiu, kad choras – tik grupė žmonių, dainuojančių akademinę muziką bažnyčioje. Ne, ne tikta. Yra džiazo, popmuzikos pakraipos, gospelų chorų. Atspalvių labai daug – ir įvairių, ir labai gerų, bet aš vertinu tik tai, kas iš tikrujų yra 100 procenčių gyvai atliekama. Iš viso nerengčiau tokios laidos. Manau, nė nereikia, kad aukštąjį choro muziką klaušytų tūkstančiai žmonių. Bandysi užsikariauti tokias pozicijas kaip popmuzika, beviltiškas užsiemimas. Tarkim, literatūroje yra knygų, kurias nusiperka ir perskaito šimtas žmonių, bet yra ir tokiai, kurios gali būti įdomios tik vienam ar dviem iš šimto, ir vis tiek jas verta rašyti bei leisti. Tiesiog tai skirtinės lentynelės ir, mano manymu, choro muzika neturėtų bandyti nuošokti į viisiškai kitonį nišą. Juk chorinis koncertas niekad nesutraukia tiek žmonių kaip, tarkim, opera. Bet ir nereikia! Taip pat choro dirigentas niekad neuždirbs tiek, kiek simfoninio orkestro arba operos dirigentas. Reikia priimti realybę, kokia ji yra. Todėl mano „Chorų karai“ išvis nepretenduoja į televizijos projektą. Prasmingiausi man standartiniai chorų konkursai.

— Jei galėtumėte dalyvauti Nacionalinės kultūros ir meno premijos komisijoje, ar keistumėte ką nors?

— Jei būčiau premijų komiteto narys, niekuomet į „bendrą katilą“ netraukčiau labai nusipelnusių žmonių, kaip atsitiko šiaisiai metais. D. Bannionis, A. Žebriūnas, V. Noreika – tokie grandai, kurie, mano manymu, neturėtų viešai konkuruoti ir dar su perpus jaunesniais kandidatais. Apdovanojant už viso gyvenimo nuopelnus reikėtų skelbti tik tą vienintelį, kuris gauna apdovanojimą.

— O kaip dėl premijų ir medalių? Ar jie įpareigoja tik kažkokiai „kandidencijai“, ar visam likusiam gyvenimui?

— Viskas priklauso nuo apdovanojimo svarumo. Kai įstoja į Nacionalių premijų laureatų klubą (*juokiasi*), ta etiketė prilimpa ilgėliau nei metams, bet turbūt ne visam gyvenimui, ilgainiui užsimiršta. Bet tai subjektyvu. Tarp žmonių, kurie sukasi bendroje srityje, laureato etiketė prie pavardės tikriausiai išlieka ilgiau. Manau, dauguma mano kolegų, chorvedžių, kompozitorų ar muzikologų žino, kas iš muzikos paulilio yra gavę Nacionalines premijas, bet jei paklaustumėt jų apie literatūrą, teatrą ar kiną, žinios natūraliai mažėtų.

Kaip jau minėjau pokalbio pradžioje, Nacionalinė premija man didelis ir garbingas apdovanojimas, tačiau nei mano gyvenimo, nei mano vertybių ji nepakeitė.

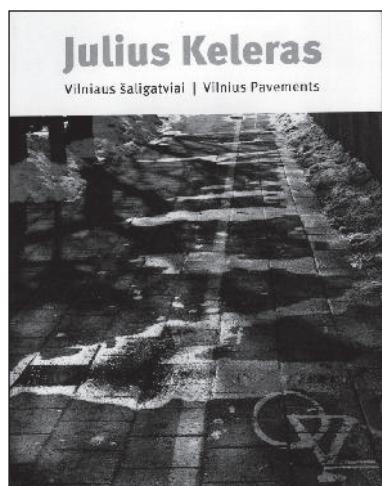
— Dėkoj už pokalbi.

Fotovi(t)ražai 34

Romualdas RAKAUSKAS

Šaligatvių biografas

Arba tiesiog šaligatvininkas. Taip dabar galėsime vadinti fotografuojantį poetą Juliu Kelerą, kuris viša gyvenimą myne, o pastaruosius penkerius metus dar ir fotografovavo cementines miesto grindis bei išleido albumą „Vilniaus šaligatviai“ (UAB „Knygus“. Vilnius, 2010). Jame dailiai suguldyta 90 nuotraukų, kuriomis tarsi kruopščiai nušlifuotomis šaligatvinėmis plokštėmis žingsniuoją smalsus žvilgsnis.

Pirmausia mane nustebino tas kruopštus fotografių nušlifavimas. Nei sutryptos cigaretės, nei popiergalio ar šiaip padoresnės šukšlės. Visur reprezentacinė švara. Nemanau, kad Julius prieš fotograuodamas viską nurankiojo (esu ne sykį taip darės). Neabejoju, kad su kompiuterine šluota čia gerokai pamosavo Danielius Samulevičius. Pirmąsyk šiuolaikinio „šlavėjo“ profesija – skambiai tituluojama – skaitmeninis fotografių redagavimas. Išdindinta M raidė tarsi pasako, kad gali būti koreguota šviesotamsa, paryškinimai ar netgi kadravimas. Pasirodo, kompiuteriniai virtuzozai vizualinių stilių dabar tobulina kaip įprastiniai tekstų redaktoriai. Gal net j bendraautorius tai-kosi?

Praeitų metų pabaiga J. Kelerui buvo prabangiai dosni: fotoalbumas plius septintasis poezijos rinkinys „Tai tu“, apie kurį pirmųjų knygų bendražygis, „popierinių špagų“ muškietininkas Kestutis Navakas „Nemune“ smeigia aštū dūri: „...o poetas štai išleido lyriškai lytišką knygą...“ Kestutis „Knygų sienoje“ kartais įmūrija ir fotografinę plyną. Gal grybštėlis ir „Šaligatvius“? Žiniant, kaip kreivai poetai žiūri į besidairancius pro skaitmeninius fotobjektus kolegas, jo parašymas, spėju, švystelėtų šmaikščiu šviežumu.

J. Keleras pirmasis iš pastebimai gausėjančio fotografuojančių poetų būrelio sulipdė savitą albumą. Vis dėlto vadybinė koncentracija, pinigeliu paieškos ir dar visokiu smulkesnių problemų išsprendimas – ne kiekvienam kūrėjui įveikiamas barjeras. (Viltingai lauki ir dar gyvas labai norėčiau pamatyti poetiškai jautriai fotografuojančio Alio Balbieriaus išvaizdžią fotorinktinę.)

Kai išgirdau, kad Julius, pabėgės nuo eileraščių, šmirinėja Vilniaus šaligatviais ir rengia leidinį, suabejau projektu menine sekme. Mat smarkiai buvau nuviltas Paulinos Eglės Pukytės Londone prifotografiuotu iš kramtomosios gumos su trypu šaligatvių „ornamentu“. Gal ten buvo užslėptas socialinis ar publicistinis užtaisas, gal autorė ir siekė to atstumiamai bjauraus poveikio, bet antiestetika suveikė ilgam.

J. Kelero albumas kaip tik malonai nustebino švaria estetika, grožio informacijos gausa ir santuriai poetika. Nors jau girdėjau fotografas niurnant, kad silpni tie šaligatviai vaizdeliai, kad nėra to ir ano. Pasiendanciuosis žurnalistinio veiksmo ar judesio nepriversi pajausti visose nuotraukose pulsuojančio, gal tik vidine klausia pajaučiamo giluminio miesto dvasisios vyksmo.

Tušti, statiski J. Kelero šaligatviai iš tiesų nuolat kažkur eina. Gal tik koks dešimt su akcentuotais šuliniais dangčiais trumpam stabteli, bet po akimirkos vėl pajuda į mišlingą perspektivą, dažniausiai atsiremiančią į užtamsintų šešelių sankaupą. O toje tamsoje nujaučiama lemčis, nerimas, grėsmė.

Ten prasideda gyvenimiški siuzetai ir veiksmo įtampa – tai žodžiai isplėtoja keturiadėšimt įvairių profesijų vaikščiotojų. Nuolat jaučiamą fotografių vidinę įtampą tekstuose išryškinama, ir pagaliau atsiveria užslėptoji šaligatvių drama.

Prozininkė Danutė Kalinauskaitė patirtą naktinio Vilniaus grėsmę perteikia novelės įtaigumu: „Prieš daugybę metų, pamenu, ējau tais laikais naktį nerekomenduotina Polocko gatve. Už nugaros pasigirdo žingsniai. Ne skambūs, kaustyti geležies pasagėlėmis, kaip kino filmuose apie seklius, o guminiai. Sportbačių. Aš skubėjau ir jie, tokie elastingi ir tamprūs, matyt, jauni – iš paskos. Aš sulėtinu tempą, jie kone nuščiūva. O paskui? Paskui pirštai, iš nugaros suginiaužę sprandą taip, lyg jis priklausytų jau ne man. Ir – dialogas, kurio nebeprisimenu. Atminty išliko tik žalsvos mėnesinės putos ant dulkėtų alyvų ir širdis, lipanti pro gerklę lauk...“

Isgyvenimas guli atmintyje „suskatas į ritinį“, kurį „išvynioju,

lankstau, matuoju, kerpu, daigstau – siūlas prie apatinės lūpos prilipę – siuvu tekstus...“ O rašytojos atodūsi vaizdžiai komentuoja gal net tos pačios nelemtosios Polocko gatvės grėsmingai tamsėjančią grindinio akmenų dantiraštis.

Gnuždomai bjauriai mane glužina ant šaligatvių išsitaškiusios krauso dėmės. Dabartinis jaunimas santykis dažniausiai aiškinasi peiliu. Sužiaurėjęs laikas tai pavertė vos ne įprasta kasdienybę. Kruvini siužetai J. Kelero fotografijose tik nujuočiami. Ir gerai. Nepamirškime, kad fotografuoją ne reporteris, o nuoautomis ir metaforomis žongliuojantis poetas.

Savo nelaimingą nutikimą kamputu stiliumi prisimena ir fotografas Remigijus Pačėsa: „...Viens šaligatvis man vos nepadarė „kapieco“. Buvo slidu, o aš „ėmiau“ posūkį. Dešinė rankoj turėjau kefyro butelį (tada dar buvo stikliniai, 0,5 ltr.) ir tėškiausi ranka ant to butelio. Mikrochirurgas surinkinėjo tą ranką 6 valandas. Tai stai...“

Rašantieji tekstus daug kur pristatomi daugiapakopiais titulais. „Netikėtai“ sužinome, kad Jurgis Kuncinas buvo poetas, prozininkas, vertėjas, Giedrė Kazlauskaitė – poetė, filologė (!), eseistė. O šitoką daugiatitulinį pasismaginimą „Nuogirdose“ sugalvoję Ričardas Šileika kažkodėl nuskriaudžiamas tikiukliu menininku. Juk galėtų būti užrašyta su placiu užmoju – žmogus-orkestras, kuris eiliuoja, pedantiškus renginių reportažus rašo, fotografuja, prarečiu knyges, leidžia, nuogirdas, geležėles ir visokius smėliukus renka, o kartais

net PDR duobė kitiems iškasa... Jam geriausiai tiktų šposininko kepurė, bet „Šaligatvių“ albumui jis beveik rimtai parašė apie vaikiščių paishus spalvotom kreidelėm. Ogi gražiai papildyti šaligatvių biografijas toks saulučių ir gėlių kilimėlis. O jeigu dar kažkuriame kampe būtų užrašytas Ričardo pamatytas (garantuoju, ir nufotografiotas) amžinas trafaretas: „Renata + Virgis = Meilė“, niūriai rimta albumo monotonija ir visi gatviaplyčiai (R. Š. naujadaras) mylimu parvasariu nušvistu.

Prie „kreidelėlių“ teksto atrinkta gal ir po pavasariniu lietaus džiustancio šaligatvio nuotrauka su šlapio kairiojo bato gražiai ornamentuotu išpaudu. Tarsi čia ką tik praėjo Ričardas ir surinko visas besimetančias geležėles...

Filosofo Aleksandro Dobrynino taupi sentencija: „Šaligatviai – tai miestiečių žolė“ galėtų būti ne tik šio rašinio, bet ir albumo antraštinė vėliava, nes joje sutelpa visa giluminė gamtą praryjančio miesto esmė. Savo prigimtinį kaimietiškumą pagaunu, kai nedvejodamas pasirengu tarp parko šaligatvių skersai pramintą jaukų takutį. Rodos, gyvos žemės energija pačią širdį pasieks! Bet, aisku, purvyno proza negailestingai susiurbia visus poetinius pakylėjimus.

Sventiškiausiai saulėje spindi varsiniai šaligatviai, bet fotogeniškiausiai – žiemiški, sniego draiskalais išmarginti. Šviečiantis sniegas cementines plytelės efektingai pajudina, sudėsto netikėtai menines kompozicijas, o kai objektyvas dar užgriebia mašinų padangų ažūrinius

margumynus ar smulkučius, tripirščius balandžių nutipenimus, nuotraukos virsta tiesiog užbaigtais grafikos lakstais.

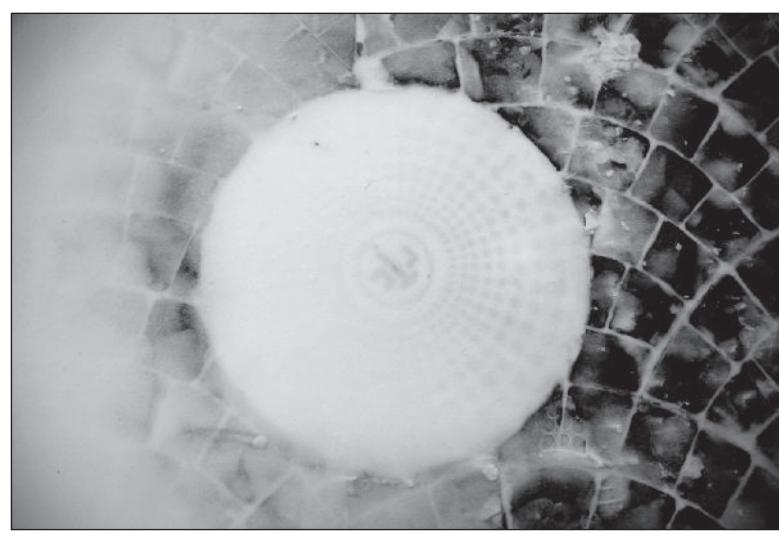
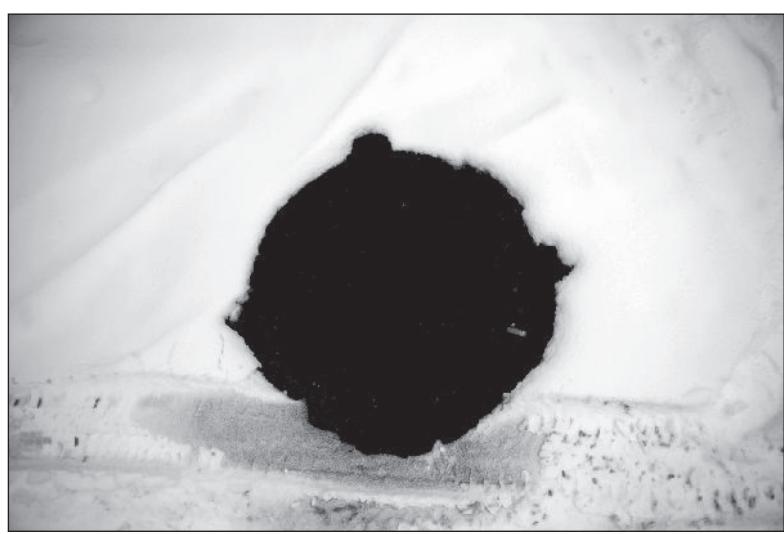
Čia akivaizdžiai prieštarauju A. Balbieriaus siekiui J. Kelero fotografijas pakylėti iki abstrakcijos tapybos. Sutikčiau, jeigu atsirastų spalva. O Alio tekštą puošia tobula akmeninė grindinio vėduoklė, prilygstanti puošniam parketui. Senųjų akmentasių mozaikinį grožio pajautinė drąsiai galima pavadinti menu, kurį fotografui tereikia pasiūti.

Praeitą vasarą trumpam iš Amerikos grįžo mūsų kaimynas. Sutikau jį rūkantį prie laiptinės. Išsičiustijęs, madingai juodai apsirengęs, pajauňęs, užtkrinto gyvenimo oria fizionomija pabrėžiantis savo reikšmingumą. Nemegstu tuščiagarbių pasipūtelių, bet tiek to – pakalbėjom. Sočiai išsireklamavęs ranka parodė į baisiai duobėt mūsų šaligatvių: „Kol štaičiai bus, tikrai negriūsi.“

Sovietmečiu Kaune Kalniečių mikrorajono šaligatviai buvo išskirtiniai. Didžiuliai, tik kranu pakeliai mi gelžbetoniniai blokai, suguldyti dviem eilėmis, gerai saugojo nuo purvynų. Pamenu, kaip juos sugalvoję architektas džiaugėsi, kad dešimtmetyje tikrai atlaikys. Kai kurie blokai laikosi ir dabar. O kitose cementas suiro, atsivérē metaliniai strypai, už kurių sykį užkliuves vos nepakartoju an R. Pačėsos nuokrycio.

J. Keleras Vilniuje irgi surado keletą suskilinėjusių, keistinų šaligatvių, tarp kurių įcementuoti du susipriešinantys tekstai. Anglų kalbos dėstytoja Ingrida Jonušienė prisimena: „Patys gražiausiai šaligatviai yra Paryžiuje – akmeniniai, kojų nugludinti, savi lyg Mončio skulptūros, kviečiančios glostyti.“ Miesto svečias Malcomas Cameronas pateikia Vilniaus vaizdelį: „Kai pamini šaligatvius, pirmiausia prisimenu, kaip 1994 metais mokytojau Linkuvoje ir per Vilnių važiavau namo atostogų. Man reikėjo nusigauti į Londoną, o iš ten – į Škotiją, ir visą tą kelią turėjau nešti savo labai sunkų lagaminą, nes blogi Vilniaus šaligatviai sugadino ratukus.“

Nukelta į 6 p.

Fotovi(t)ražai 34

Atkelta iš 5 p.

Nežinia, ką šaligatviai sugadino tapytojui, fotomenininkui, skulptoriui Viktorui Binkui, bet jis, keturvėjiskai smagiai parkritęs, pratęsė legendinių senelio šaunumą. „Pamenu, vieną kartą buvau prie jų skruostu prisiglaudęs ir kalbėjau jiems komplimentus.“

Išradinguo proveržį apraše poetas, žurnalistas Arūnas Spraunius, kai jiedu su poetu Dainumi Gintalu vaikštinėdami po Stokholmą atrado „kakutų su įbesta vėliavėlę“. Ko rektiškai vėliavėlės tautinė priklausomybė nutilima, bet tokio subtlaus politinio pašmaikštavimo dar neteko regėti. O D. Gintalas, pasirodo, visa tai nufotografavo. Tai kodėl neparodo? Gal net vertingą prizą laimėtų...

Nepagavau G. Kazlauskaitės sudėtingo apibendrinimo, kad eidami šaligatviu trypiame Kristaus veidą. Jaunystėje esu rašęs apie sumindžiotą miesto veidą, bet kad kasdieniame mūsų vaikščiojime po kojomis slypėtų religija – nesuvokiu.

Rašytojas Valdas Papievis galėjo užrašyti tik savo naujojo romano pavadinimą „Eiti“ ir užtektų, bet patiekiamas jo sakiny – skambus ir prasmingas: „Šiaip jau visas gyvenimas – šaligatvis, vedantis palei ne surastą (gal ir nerandamą) gatvę.“

Apžvalgininką akivaizdžiai įtraukė ir nepaleidžia turtingas, įvairiapusis, tikrasis, šaligatvių gyvenimas tekstuose. Bet jau greta nekantraudama lükuriuoja pabaiga, tad tenka paliki nepaliestus labai įdomius kitų vaikščiojotų pastebėjimus.

Vis dėlto gudrus J. Kelero sugalvojimas pasikvesti talkon geriausius fotografijų pagalbininkus – žodžius. Baigiamojoje albumo dalyje spausdinami trys išplėstiniai rašiniai, kuriuose dar galima pakeliauti naujomis prasmėmis grįstais šaligatviais.

Filosofas Nerijus Milerius „Vilniaus šaligatvių“ interpretacijos eksperimente“ aiškinasi vizualiųjų menų santykį su garsu ir pastebi, kad „Kelero fotografijoje garsas suspenduojamas ne pradinėje, bet galutinėje – išnykimo fazėje“.

Architektas Tomas Grunkis „po storu kasdienio gyvenimo sluoksniniu“ bando įžvelgti pasislėpusią miesto dvasią. „Tai, ką Julius parodė vaizdu, man yra viena iš miesto dvasios apraiškų.“

Albumo sudarytoja Agnė Narušytė pateikia originalų šešiolikos plytelų vėrinį, kuriame daugiau literatūros negu meno tyros. Bet skaitančiajam dėl to tik smagiau. Turtingais potėpiais autorė iš praeities šaligatvių įtrūkimu iškrapš-

to „vaikystės archeologinio sluoksnio smėli“, kuriame mergaičiukės ant vienos kojos šokinėja klases. Julio Cortazaras ši unikalų žaidimą pavadino „ritualu, vedančiu į Dangų“. Kažkodėl nebesimato mūsų kiemuose tų mažųjų baleinių, su fanatišku atsidavimu traukianticių į Dangų.

Rašinį pabaikime tuo, kuo derėjo pradėti – autoriniu įvadu. Tikėjausi grakščios poetinės impresijos, kuri išsiskirtų iš kitų albumo tekštų. Man pasirodė, kad įvade per daug racionalių samprotavimų, klampių šachmatinių išvedžiojimų, per daug perspaudimo, kai grioveliais tekančios polaidžio vanduo sudramatinamas iki ašarų... Visiškam poetiniam albumo išsipildymui geriausiai tiktu ankstyvesnis J. Kelero eileraštis:

Šaligatviai

*jiems skauda, jie glaudžias,
kenčia dilgsinčias stiklo
skeveldras, purvą, pakaustytus,
nevalytus, pervalytus, aštrius –
negailetingus, nenuilstančius*

*jiems skeldėja nugaros, žaizdos
negyja, tikriaus, nespėja užgyti –
nešvarūs rudens instrumentai
nuolat primena kaltę
ir privalomą nuolankumą.*

Juliaus KELERO nuotraukos

jyčių bylojo apie jų sukeitimą.

Vaikystė. Skaidrus metas, kai pasaulis aplinkui atrodo didesnis, nei yra, spalvos ryškesnės, net ir Smetonos laikų ledai vis dar atrodo gardesni...

K. Daujotaitė: Mačiau pasaulį judesys – viskas juda, vibruoja, kimta, šoka... Aš šoku kartu. Mano širdis diktuoja ritmą, aš sukuosi, sukuosi, esu lengva ir skrai kaip lapas, snaigė ar pienės pūkas. Krintu į žolę, viršum manęs – dangus. Debesys slenksta, tirpssta, kinta, aš pasineriu į debesijos lengvumą, ir neįaučiu kietos žemės ir žolės kvapo, nes esu ne žemėje, aš aukštai – Debesijoje. Laikas sustoja, pamirštu, kad mama laukia grįžtančios pietums, o ji griežta ir punktuali. Bet mano kėdė prie stalo tuščia, ir tėvelis mane gindamas juokauja: „Mūsų Kiti vėl užsisivajojo ir pametė laiką.“

Kad esu meniškos prigimties, niekam nekilo abejonių, tad reikėjo tai prigimčiai suteikti kryptį. Tai gi aš, kaip visos išauklėtos mergaitės, moksiuos skambinti fortepijonu. Man si žinia nekėlė entuziazmo, nes Tauragėje yra vienintelė mokytoja, kurios net pavardė skamba grėsmingai – ponai Franiene. Jos šuniukas žinomas visame miestelyje, mat ponai iš sutirštinto saldaus pieno specialiai jam virdavo saldainius „cianuškas“. Šunelis buvo apvalus kaip kamuolys, tačiau būsimiesiems pianistams mokytoja nenuolaidsiaudavo, o taikydavo gamin griežtinas pedagogines sankcijas. Manau, ji ne mane vieną atgrasė nuo fortepijono. Kad netektu etiti į muzikos pamoką, bandydvau susirgti visomis įmanomomis ligomis, o atėjusi bent penkis kartus darydavau reveransus, kurie man nebėgai sekėsi, ko nepasakytm apie muzikavimą. Mano mieliausia priebeiga „Jūra“, aš brendu ir sėduos ant dugno. „Jūra“ yra upė, o ne jūra. Aš sėdžiu taip, kad vanduo beveik siekia ausis. Klausausi valandomis ir vėl praziopsdama pietus. Girdžiu-

vandenį, užsimerkiu ir šoku. Skrendu, kvėpuoju, gyvenu. Aš – tai šokis. Nežinau, kaip, kada ir kur, bet šoksiu.

Dieve mano, kaip aš nusivyliau šokiu. Ir kas gali būti baisiau. Mama nusivežė mane į Operos teatrą. Žiūrėjome L. Minkaus „Don Kichotą“. Kažkoks nesusipratimas, galiu arba žiūrėti, arba klausytis muzikos, nes vaizdas neatitinka garso. Dabar suprantu, kad pastatymas buvo nemuzikalus, o tada jis sukėlė siaubą.

Nebuvome turtingi. Tėvelis, nusigyvenusiu bajorų vaikas, artistiškos prigimties, muzikalus, talentinges pasakotojas, puikiai skambino gitara. Iškūrė Tauragėje gitaristų ansamblį. Laimėjo net 32 prizus už mazurkos atlirkimą. Azartiskai lošė šachmatais, kortomis, buvo neabejtingas grožiu...

Mama – elegantiska, daili, puikiai gamino, sugerbėdavo priimti gausybę svečių. Kai ištakėjo, nebuvo mačiusi, kaip verda vanduo. Gyvenimas visko išmokė. Mamai jis nebuvo lengvas. Ji puikiai daina vo, mėgo romansus. Mano vaikystė – išdaigos, pokštai; *niané*, taranaitės, tėvelio pavaldiniai – visi lyg kokios pjesės personažai, kurių negaliu užmiršti, nors prabėgo daugiau nei 80 metų. *Niané* Anė lankyavo mane iki pat savo mirties, nors jau pati buvau močiutė, jai likau mažaja Kiti. Augau girdėdama pasakas ir lopšines.

I. Paliulytė: Mūsų mama didžiajų gyvenimo dalį buvo vadina „vadove“, ir dirbo ta mūsų vadovė „Profesajungų“ rūmuose, kuriuos ji vadino tiesiog rūmais. Na, „rūmai“ ir dabar lygiai tokie patys kaip prieš 30 metų, toks sovietmečio monstras.

Aistringai atsidavusi šokio menui, vadovė tapo klasikinės muzikos misioniere. F. Chopinas, F. Lisztas, L. Beethovenas – kompozitoriai, kurie iki šiol virpina širdis.

Prašoktas gyvenimas

Vasarį 4 d. Kauno menininkų namuose žmonės netilpo salėje, nes tiek daug jų panoro susitikti su išraiškos šokio Lietuvoje pradininke, ilgamete šokio pedagoge **Kira Katerina Daujotaitė**. Atsiminimų vakaras „Šokanti siela“ surengtas jos devyniasdešimties metų jubilieju paminėti.

K. Daujotaitė studijavo Vytauto Didžiojo universitete prancūzų filologiją, tačiau vėliau visą gyvenimą siejo su šokiu. Mokėsi Danutės Nasvytytės išraiškos šokio studijoje.

1944 m. iškūrė išraiškos šokio kolektivą, kuris nuo 1947 m. priklausė Kauno profsajungų kultūros rūmams. Išraiškos šokio kolektivas „Sonata“ – naujo šokio židinys sovietiniame Kaune. Čia viskas buvo kitaip. K. Daujotaitė sukūrė daugiau nei 200 šokio kompozicijų pagal klasikinę muziką.

Tačiau apie praeitį tegul kalba ne faktai, o vis dar gyvi prisiminimai. Jais su mumis dalijosi šokėja ir choreografe **K. Daujotaitė** ir jos dukra aktorė **Inesa Paliulytė**.

I. Paliulytė: Aš esu mažoji dukra. Prisimenu, mama dirbo kaip artojas, aš ją matydavau, tiksliau pasakius, jausdavau naktį, kai grįžusis iš repeticijos ji prisėsdavo ant mano lovos ir tyliai snabždėdavo: miegok, mažute, saulute, miegok – ir bučinys labai nakčiai. Repeticijos, šokio, pastatymo kūrimas pasiglemždavo mamą. Mes vaikščiodavome ant pirštų galų. Gerbtį kuriantį žmogų, jo erdvę buvo privaloma.

Rima – pirmagimė, jos vaikystei atiteko skaudūs treji metai, kai mama išvyko savanoriškon tremtinį Norilską pas mūsų téti, politinį ka-

linį, Lietuvos karininką, pasibaigus jo kalinimo laikui (10 metų už tévynės išdavimą). Norilsko gimiai aš. O Rima gimiė Žydų ligoninėje Kaune. Kai ją atnešė maitinti, mama ir sako: „Čia ne mano vaikas.“ Gydytoja ištikta šokė: „Kaip ne jū-

s, ką jūs čia išsigalvotate?“ – „Ne mano“, – tvirtina mama, bet pati apimta siaubo pradedā abejoti savo impulsyviu pareiškimu. Ji buvo teisi, atneštos mergaitės mama ramiausiai maitino būsimą mūsų Rimaną, o mergyčių numeriukai ant ko-

Prašoktas gyvenimas

Atkelta iš 6 p.

Bet buvo ir D. Šostakovičius, A. Skriabinas, ką jau kalbėti apie M. K. Čiurlionį, kurio menui K. Daujotaitė atidavė bene didžiausią duoklę. Džiaugėsi girdėdama naujų, jaunu lietuvių kompozitorų kūrinius. Laukė jų ir jei tik matydavo juose šokį – statydavo. Samsonas, Bagdonas, Bartulis... Su Vidmantu mokėmės pas tą pačią fortepijono mokytoją, o su Sauliumi, iргi Bartuliu, buvau vienoje klasėje. Aš, kaip ir mama, pianiste netapau, o Saulius groja vienu subtiliausiu instrumentu – violinče... Mano klasės berniukai kartais sulėkdavo pas mus į namus, padėdavo skaldyti malkas, plepédavome – ir visur dalyvaudavo mama.

K. Daujotaitė: Baigiau Kauno „Aušros“ mergaičių gimnaziją. Mano klasėje mokėsi Jablonskytė, Marija Alseikaitė Gimbutienė, Aliutė Landsbergytė – su ja bičiuliavausi, lankydavausi Landsbergių namuose, kur mums bendrauti įkyriai trukdydavo mažasis Vytkas... Tačiau reikia pripažinti, kad jis buvo itin mandagus.

Kelerius metus į gimnaziją Kaine važinėjau iš Kazlų Rūdos traukiui. Važiuoju, vagonas artipilnis. Ilija vargana moterėlė su bidonais, krepšiais, šiaip taip išibruka vidun ir, savo siaubui, išdaudžia langą. Verkia *nabagė*, graudu žūrėt, aš pasiūlau visiems keleiviams susidėti už tą langą. Einu, renku pinigus, vieną žmogus atkakliai spitrina pro šalį, atseit manęs nemato. Žydelis. Aš jam: „Pone, prisiđekit, vargsė moteriškė.“ O jis pabaigt neleidžia: „Ui, aš nieko nimačiau, aš nieko nižinau, pinigų neduosiu.“ Kur buvęs, kur nebuvęs konduktorius: „Kas langą išdaužė?“ Grėsminga tyla. Jis vėl klauzia. Nežinau, kas timptelėjo mane už liežuvio. „Jis“, – sakau, rodydama į žydelį. „Ką jūs čia dabar“, – žiopčioja tas. O visas vagonas sutartini kartoja tą patį: „Jis, tai jis išmušė langą.“ Teko žmogui susimokėti.

Kartą organizuojant klasės vakarą sugalvojau, kad reikia orkestro, tačiau fortepijonas, stovėjės gimnazijos salėje, priklausė prezidentui. Direktorius pasakė, kad fortepijonu liesti nevalia. O prezidentūra kaip tik priešais, aš ir nuėjau tiesiai į A. Smetonos priimamajį. Jo nebuvo, tad kreipiausiu į sekretorių dėl leidiomo naudotis fortepijonu. Kitą rytą į klasę atlékė susijaudinęs direktorius, jau nuo slenkščio klausdamas: „Tu buvai pas prezidentą?“ – „Buvau“, – atsakiau. Direktoriui teko pripažinti, kad gautas atsakymas iš prezidentūros, jog fortepijonu leidžiama naudotis ne tik mūsų klasės vakare, bet ir apskritai visos gimnazijos reikmėms.

Maži stebuklai. Štai nuveža mano į Kleboniškio mišką, viskas apsnigta, žiūriu į dangų, jis taip aukštai, jau dabar žinau, kad prisiminsiu šią baltą akimirką, džiaugsiuosi ja. Arba žiūriu pro langą į medžius, kuriuos sodino mano Vyras, o jo jau nėra 40 metų, žiūriu ir matau dangišką darną: kiekvienas lapas juda savo ritmu, visa lapija – didžiulis orkestras. Mano žvirbliai, kurių lezinimą jau perleidau jaunesniems, žvitriai nardo tarp medžių. Gyvenime tiek daug mažų stebuklų.

Mano mokytojai... D. Nasvytytė, šilta, stipri, temperamentinga. Reikli, bet mokėdavo ir pagirti. Geriausias jos pagyrimas: „Pakartok, o jūs visos žiūrėkit.“ Kai ji išvažiavo, o aš likau, paklususi tévynės balsui, buvo taip neramu, skaudu; bet tikėjau, kad galu tėsti mokytojos pradėtą darbą. Ji prisailkdino mane taryti, tikėjo manimi, galbūt jos tikėjimas ir palaikė visą tą košmarišką sovietinį laiką. Bet tai buvo mano laikas ir, manau, gyvenau jį garbingai.

Mano vyras. Petras Paliulis, visa jo tragisko likimo šeima išsaudytą, nuteista, ištremta, naikinta. Jie – pavyzdys, kaip gali išlikti orus, tikintis, juokaujantis... Vardan tos Lietu-

vos... Mano tėvas, kai vyras kalėjo Norilsko lageryje, 10 metų slapstėsi, nes užkluovo jo bajoriška kilmė. O mama visiškai ištrynė savo prancūzišką kilmę, nes sovietų valdžia ir komunistai iki pat mirties jai kėlė siaubą. Buvo ir mano tėvė, net du kartus: pirmajį siūlė bendradarbiauti, studijuoji šnipų mokykloje, antrąsyk už tai, kad susirašinėjau su Bjanka, gyvenančia Australijoje. Liepė pažadėti, kad nesusirašinėsiu su priešais, bet aš nesutikau, nes ji mano geriausia draugė. Susirašinėjau, o atgavus neprilausomybę net ir susitikom.

Studijavau Vytauto Didžiojo universitete prancūzų kalbą ir šokau mintyse – aš taip ilgėjausiu šokio, manau, ir šokis manęs... Vyros buvo idealistas, jis visada palaikė mano svajonę šokti ir kurti. Kai ji suėmė, Rimai buvo treji. Lukiskėse kalino apie metus... Norilsk – 10 metų.

Kartą grįžtu į Vilnius, prastovėjusi nesuskaičiuojamas valandas eilėje prie kalėjimo, kad perduociau Petru siuntinį, o transporto néra. Jokio. Na ką, einu pėsčiom. Vilnius – Kaunas. Žiema, šalta, einu. Staiga sustoja kariška mašina. Vairuotojas ir kelevis, pastarasis, mano akimis, pagyvenęs, bet išpūdingas ponas, klaušia: „Kuda?“ Atsakau: „V Kaunas.“ „Takimi nožkami do Kaunasa, sadietes, podveziom“, – pakviečia. Na, važiuojam, kariškis mandagus, atveža iki pat namų, tos pačios Obuolių gatvės. Kviečiu abu bendrakeleivius arbatos. Kariškis sutinka, bet vairuotojui liepia palaukti. Namuose téveliai, Rimutė dar mažutė, sėdim, arbatą geriam, visi dékingi, kad mane pavéžėjo, tačiau apstulbome išgirdė prisistatančio kariškio pavarde – Bagramianas. Maršalas Bagramianas. Visos kariuomenės vadas. Ir tai ne istorijos pabaiga, nes maršalui patikau. Vyros kalėjime, o man merginai Bagramianas... Jis buvo kultūringas žmogus. Siūlė man Rygoje išteigti šokio mokyklą. Na, atlygis buvo aiškus. Kaip žinote, Rygoje mokyklos neturėjau, taigi mano atsakymas maršalui irgi aiškus...

Norilskas. Tai mano meilė, įkalinta dešimčiai metų. Amžinoji naktis ir amžinoji diena. Tai mano antroji dukra Inesa. Tai mano mokiniai rožės, atneštos į gimdymo skyrių. Rožės užpoliarėje, kur net bulvės buvo prabanga. Rožės nuo vaikų, kurie, kai pradėjau mokytojauti, mane vadino fašiste... Meilė daro stebuklus...
Po Norilsko. Niekas nebuvo laukiamas iš ten, kaip mano vyras sakydavo, „iš sanatorijos“. Mūsų dvejus metus neregistravavo mano tėvų namuose. Santaupos seko, viltys taip pat... Vyros kažkur nugirdo, esą Paleckis padorus žmogus. Nuvažiavo. Sulaukė. Prisisstatė. O Paleckis atréžė: „Per daug čia jūsų priviso.“ Petras atsakė taupiai: „Atleiskit, galvojau, kad bendrauju su intelligentu“, – ir uždarė duris. Priregistruavo, kai pamoka vienos rusės nuėjau su dvejų metų Inesa į Vyksdomąjį komitetą ir sėdėjau, kol priėmė, o kai priėmė, neišėjau, kol nepriregistruavo. Štai taip, neinteligenčiai...

Aš ir dabar šoku. Netikite? Girždžiu muziką ir šoką, dékomada Dievui, kad suteikė galimybę „prašokti“ visą man duotą gyvenimą.

**Parengė
Audronė MEŠKAUSKAITĖ
Kiros Katerinos Daujotaitės
asmeninio archyvo nuotraukos**

Mielos mano mergaitės (taip savo

Europinės biurokratijos žabangų absurdas

Gediminas JANKUS

Jau pradėjome nerimastingai kalbėti apie mūsų valdžios struktūrų dehumanizaciją, akivaizdū formos išsigalėjimą, sunkiai suvokiamus raidėdų reikalavimus, gremždiškas bet kokių procesų formulutes, gyvą mintį ir dvasią praradusių programas bei projektus, sudėliotus it pagal vieną kurpalį. Tokius suniveliuotų, Prokrusto guolyje pavusius „bendruomeniškumo paradigmą“ pilni visi pašaliai, ar jie siekti su žemės ūkiu, ar su kultūros sklaida.

Ar mūsų valdžios žmonės ir gausiųjų projektų autorai tokie bedvaišiai, nekūrybingi? Nepasakyčiau. Jie paprasciausiai labai imlūs ir uoliai gimtojoje dirvoje diegia Europos Sajungos biurokratų nušlifotas vienodas taisykles ir reikalavimus. O kaip kitaip? Juk vien dėl netinkamai sudėliotos programos ar ne tokios puslapiai tvarkos bei numeracijos gresia briuselinės nemašonės ir projekto atmetimas. Tačiau viesai apie tai vengiamo kalbėti, padūsaujama mažame būrelyje, ir toliau institucijos gamina biurokratinis kratinis, paslaugai pilnisdamos beveik vienodas formularius ir „bylų nomenklatūras“.

Bet visgi atsirado drąsuolių, ne-pabūgusių Briuselio biurokratų ir prikišamai parodžiusių jų menkystę, skurdumą ir neapsakomą susireikšminimą. Tie pasiryžėliai – Kauno valstybinio dramos teatro kūrybinė grupė, pakvietusi į spektaklį „Tegyvuoją Bušonas“ (autorai – prancūzai Jean Dell ir Gerald Sibleyras, iš prancūzų kalbos vertė Akvilė Melkūnaitė). Pasirinkę komedijos žanrą, autorai sugebėjo šmaikščiai ir išradingai perteikti paradoksų ir juokingų situacijų priplūdyt istoriją, itin nūdienišką ir aktualią mums, regioninių plėtrų, strateginių projektų, struktūrinų paramų – biurokratinį investicinių musgaudžių – kūrėjams.

Neblogai pažinę Briuselio institucijų anekdotišku tapusį biurokratinį sustabarėjimą, autorai konstruoja tik iš pirmo žvilgsnio absurdiską situaciją. Istorija, atsitikusi mažo miestelio Bušono, pasiklydusio valstybių ir regionų gausoje, merui, absurdu ir bedvasių, tačiau impozantiškų projektų pasaulyje logiškai sukelia tokias pačias absurdiskas ir bedvases pasekmes.

Pasirinkęs šį veikalą savo režiūriniam debiutui, aktorius Ričardas Vitkaitis nusipelnė padėkos ne tik už aiškią meninę poziciją, bet ir pagyrų už vykusių sudėliotus akcentus, apibendrinančią visumą, tikslų ir taiklų aktorių parinkimą. R. Vitkaitis Kauno dramos scenoje išsiminė raiškiais ir psichologiskais motyvuotais vaidmenimis, ypač debiutiniais: Studentas A. Strindbergo „Šmékli sonatoje“ (režisierius G. Padegimas), Poetas A. Bloko „Nepazistamojoje“ (režisierius D. Duškinas). Jautrus, personažų vidinius pokyčius subtiliai jaučiantis aktorius ši kartą sėkmingai pastatė nemenkis išmonės ir, kas bene svarbiausia, meninio saiko reikalaujančių spektaklų.

Juk kaip lengva pasuki paviršutiniško juokinimo ir banalių si-

Bušono meras Žakas (Ričardas Vitkaitis) ir ES valdininkas Robertas Flapi (Artūras Sužiedėlis).

tuacijų „perspaudimo“ keliu, kaip lengva pasiduoti publikos poreikiui žvingauti iš bet kokio klounais apsimetusių herojų kretinizmo, ypač pasinaudojant komedijos teikiamomis galimybėmis. R. Vitkaitis, mano manymu, sugebėjo perteikti nepaprastą, absurdo kupiną istoriją. Spektaklyje akivaizdus apibendrinantis, pamokantis ir mumus itin aktualus pavyzdys, visų pirmą dėl minėtų akcentų. Nors čia apstu juokingu, netgi balansuojančiu ties grotesko riba situaciju, režisierius ir aktoriai jomis neužsižaidžia, nepiktnaudžiauja, personažų poelgiai, pradžioje nenuspėjami, tampa logiškai motyvuoti, nes net iš europinis absurdas turi savo logiką – taip pasiekiamas efektyvus realybės pojūtis. Po juoku ir sarkazmu gyvai pulsuoja nerimastinga gaida, retsykiai pajunti netgi grësmingas intonacijas. Visa apimantis raidėdų ir paragrafų diktatas, išgijęs tikrajį kūrybiškumą ir konkretius darbus, verčia veidmainiauti, kurpti nerealus projektus, kurie dažniausiai tampa tinkama didžiulių pinigų plovimo priedanga.

R. Vitkaitis ne tik režisavo, jis sukūrė ir išsimintiną apleisto ir ištūstėjusio miestelio mero Žako vaidmenį. Įtaigus ir nenuilstantis, rankų nenuleidžiantis, iniciatyvus Žakas, puikiai perpratęs Europos komisijų ir komitetų popierinius reikalavimus, jais meistriškai manipuliuoja, sugebėdamas nerealiems ir iš pirmo žvilgsnio absurdiskiems projektams gauti nemenkias pinigų sumas. Europos parafta nestabdomu srautu, o R. Vitkaitio meras kaskart sumažsto vis naujų idėjų, né kiek neabejodamas, kad jos sulaunks pritarimo Briuselio valdininkų kabinetuose. R. Vitkaitis įtikinamai atskleidžia sumanaus ir išradingo manipulatoriaus charakterį, kiekvienas jo pasiodymas paženklintas nauju bruožu, tačiau (ir tai bene svarbiausia) jo herojus apgaulių imasi ne asmeninių praturtėjimo motyvų vedamas. Priešingai – koks paradoktas – meras Žakas dosniai seikėjamą paramą dalią miestelio gyventojams, taip atitolindamas, bent laikinai, visiškai Bušono ištuštėjimą. Bet pastangos

galu gale tampa bevaisės, ir tokiore ribinėje situacijoje R. Vitkaitis suranda savo personažui netikėtų bruožų – valingumo, ryžto, sakyčiau, netgi savotiško pasiaukojojimo.

Suburtas nedidelis aktorių ansamblis meistriškai atskleidé beviltiškas Europos platybėse pasimetusio miesteliuko atstovų pastangas nepasiduoti visa apimantciai lygiai, kovoti dėl savo išskirtinumo ir netgi viso Bušono regiono paveldo reikšmingumo. Groteskinės situacijos, kuriose atsiduria Sekretorė Odetė (Vilija Grigaitytė), Žako brolis Nikolia (Dainius Svobonas) ir jų antagonistas, Europos Sajungos valdininkas Robertas Flapi (Artūras Sužiedėlis), išsimena dėl subtilios vaidybos, natūralumo ir saikingumo. V. Grigaitytės Odetė spektaklyje tampa pagrindinio veikėjo alter ego, jos pasiaukojanti ištikimybė merui ir jo idėjoms žūtibūt išgelbēti merdintį miestelį nejuokinga, o jaudinanti. Aktorė surado įtikinamų charakteringu bruožų savo personažei, bene išsimintinėjusias – jos tylus ryžtas nepasiduoti.

Bananų plantacijos (gali būti ir palmių giraitės, sniego tirpymo bei gamybos agregatai ar skraidantys eu-

ropiniai cepelinai), tūkstantinės ave-galų bandos, besiganančios Bušono lygumose, tarptautinis jūrų uostas (nors iki jūros – 350 km), elektrinės, kompleksai, viešbučiai ir dangoraižiai – tai tik dalelė neitikėtinų Bušono mero sumanymų, kurių pražūtingą pabaigą logiškai išprotauja jo brolis Nikolia. D. Svobonas itin vykusiai susidorojo su priešgynos ir atsargaus apsidraudėliu, visiškos brolio priešybės, vaidmeniu. Tačiau vėlgi – net tamypdamas mokyklinę kuprinelę ir spardydamas kamuolių (aukojas dėl katastrofiškai sumažėjusio moksleivių skaičiaus, mat mokyklėlei gresia uždarymas), D. Svobonas nenusprūsta į familiariaus tuščio juokinimo vėžes, nepiktnaujia gan palankiomis satyriénėmis situacijomis.

Tokiose situacijose, tik jau groteskinėse, atsiduria ir Europos Sajungos valdininkas Robertas Flapi. A. Sužiedėlis sukurė įtaigų, apiben-drinantį tipinio biurokrato paveikslą, viską matuojantį ir vertinančią projektų bei programų atitikimą bendriesiems reikalavimams, tokį „žmogaus futliare“ tipą. Juo laibai netikėta jo metamorfozė – regis, Bušono mero fantastiniams nevykdomiems projektams artėja vi-

siškas krachas, tačiau Roberas, vinguriuodamas it ungurys, pasiūlo draugiškai pasidalinti gautais ir nепanaudotais europinės paramos pinigais...

Režisieriu ir aktoriams tinkamai talkino bendraminčiais tapę scenografi Neringa Kersulytė ir kompozitorius Antanas Jasenka. Isime-nantis scenovaizdis, kuriame pagrindinis akcentas – didžiule storiuosi aplanką – Bušono mero projekto ir programų – krūva, joje nuolat viską verčiant, ieškoma to, kas reikalinga. A. Jasenkos muzika padeda sukonzentruoti dėmesį ties svarbiausiais įvykiais, jį ypač vykusi, mano manymu, „kar“ bei diskusijų Europos Sajungoje scenose.

Būtina paminėti ir spektaklio programėlę (idėja – Agnės Buroviene, tekstas – Jurgos Knyvienės). Puikus pašmaikštavimas, nes programėlė – minėtų projektų ir programų atitinkmo, susėta ir parengta pagal vi-sus Europos biurokratų reikalavimus. Projektas „Tegyvuoją Bušonas“ (bendro tipo paraikos forma) padalytas į atitinkamus skyrius, kurius ironijos, tačiau pakankamai informatyvius. Programėlė-paraiškoje rasime „projekto įgyvendinimo metodus“, „numatomus rezulta-tus“, „testinumo galimybes ir sklaidą“ ir pan. Be to, žiūrovams palikta galimybė patiemis sudėlioti šio projekto sąmatą, bent trumpam pasijusti Europos lygio biurokratais...

Korupcijos ir pinigų plovimo schema bei mechanizmas lieka ne-išplėtoti, paminėti lyg tarp kitko, tačiau ir šiu užuominų pakanka, iš-vaizduojant šią bedvasę, dehumanizuotą aplinką, kurioje formalūs elementai užgožia esmę ir tikrajį pertvarkymą poreiki, kurioje tarps-ta itin migloti ir įtartini finansinių srautų paskirstymo metodai. Juk ar logiška, pavyzdžiui, skirti milionus eurų ne nuolatinėms naujoms darbo vietoms steigtis, o miestelių ir regionų centrų aikštėms tvarkyti – išgristi plynėmis plotą kokio nors meninio rieduliuko ar pamin-kliuko pastatymui. Juk tai – tik lai-kinos priemonės, neišspredžiančios konkrecios problemos... Alo-giški, absurdiski reikalavimai, pagal vieną ar keletą modelių sulygi-nantys miestus, regionus, valstybes. Todėl visiškai suprantamas Bušono patriotų noras išlaikyti savo miestelio savitumą, išskirtinumą.

Taip, tos pastangos tikrai graudžiai juokingos, tačiau mestas iš-sūkis galingai Europos biurokratų armijai vertas pagarbos. Be to, daugelį dalykų aktoriai perteikė itin subtiliai, jie sugebėjo neva links-moje ir nerūpestingoje situacijų komedijoje ižvelgti skaudžią rea-lybę ir grësmę kiekvieno Europos Sajungos regiono, miesto ar kai-melio ateicių ir individu laisvei.

Kauno valstybinio dramos teatro archyvo nuotraukos

Žako brolis Nikolia (Dainius Svobonas).

Irna LABOKĖ

Spektras

Remio ŠČERBAUSKO
nuotrauka

Florestanas renka spalvotas popierius. Ne nuo saldainių, tikrai ne. Ir ne kokias nors prastų pakuočių aplašas kaupia. Gink Dieve, iš karto pasibjaurečiau, jei į mūsų jaukų lizdelį parsineštų tokį draiskanų. Florestanas kolekcioneja tikras – grynasias – spalvas ir jų atspalvius, štai kaip. Jis darys SPEKTRĄ. Todėl ieško ypatingų popierelių – atitinkamos kokybės, storio ir dydžio. Spalvotas popierius juosteles jis dažniausiai išskerpa iš senų žurnalų viršelių ar vienių puslapių, iš reklaminių lankstinukų, plakatų, iš kalendorių. Jam patinka, kai spalva yra 2 x 8 cm formato, ne mažesnė. Tai itin sudetinga, nes dažniausiai tokio ploto grynujų spalvų ir atspalvių popierelių sunku surasti. Paprastai reikalingoji spalva neužpilda visos popieriaus juostelės, nes pereina į kurią nors kitą, štai kodėl Florestanas taip atidžiai su lupa tyrinėja kiekvieną naują spalvos juostelę. Dažnai iš pažiūros net labai gerą spalvą padeda prie atsarginių arba vienai išmeta, nes ji jam netinka.

Mūsų kaimynai, bendradarbiai ir bičiuliai mielai Florestanui padeda. Jie pakiliai, su didžiausiu entuziazmu velka į mūsų lizdelį kalnus senų žurnalų, visokiausią nereikalingų leidinių, kad Florestanas ten susirastų savo spalvas.

Ilgainiui, net nepajautau kaip, į popierelių paieškas išitraukiau ir aš, tik niekam to nesakau ir į namus makulatūros netempiu. Popiereliams iškirpti nešiojuosi specialias žirkutes. Spalvos juostelę iškerpdažniausiai apytikrio dydžio, naminė labai atsakingai pamatuoju, lygiai kaip Florestanas, apipjaunu skalpeliu, kad juostelė būtų tobula, ir padedu į spektro dėžutę, į atsarginių spalvų skyrelį.

Florestanas mano, kad visas spalvas susirado pats. Man patinka, kad jis taip galvoja, stebiu jį, vakarais dėliojantį spalvą juosteles ratu, jostarsi išsiskleidusi povo uodega gražiai pereina iš vieno atspalvio į kitą ir atrodo kaip tikra vaivorykštė. Tai ir yra SPEKTRAS, tiksliau – bus. Kartais jo veidas nušvinta, tada žinau – pastebėjo, kad dar viena atsarginė spalva tinka. Tyliai džiugauju, kai perkelia ją į gerų spalvų skyrelį. Florestasnas sako, kad spektras bus tobulas, ir aš juo tikiu.

Informacijos apie spektrą susiraudau internete. Sužinojau, kad reikės dviejų šimtų keturiasdešimt spalvotų juostelių, nes tiek atspalvių leidžia išskirti žmogaus akis. Puoliau skaičiuoti Florestano juosteles. Truputį nusiminiau, nes geruji dar nebuvu nė pusės reikiama kiekio, nors kitoje dėžutės dalyje,

kur sudėtos atsarginės, jų dukart tiek, gal net daugiau, bet Florestanas sako, kad šios vargai tiks. Vis tiek mintis, kad kada nors turėsime tobulą spektrą, man buvo labai patraukli, nes tuomet, puoselėjau vilčių, mes galėsime tobulai gyventi, štai kaip.

Įsivaizdavau, kaip pagal tobulą spektrą išdažysime kambarių sienas. Virtuvei aš būtinai parinksiu apetitą keliančius oranžinius atspalvius, kad Florestanas geriau valgytų, nes dažnai jis tik įsimeta kąsnį į burną ir lekia pro duris. Visai kitokių spalvų reikės svetainei. Čia labiau tiks tokie tonai, kurie negundo svečių besaiko smaguriauti, o atvirščiai – skatina įdomiai diskutuoti apie neatpažintus skraidančius objektus, apie transcendentinį pasauly, apie teatrą ir, aišku, apie meilę – štai kaip bus, kai turėsime tobulą spektrą.

Kai turėsime spektrą, mano apėra ir visi aksesuarai irgi bus tobulai suderinti, aš nevaikščiosiu taip, kaip mano draugė Modė: šiltuoju atspalvio raudonu sijonu ir šalta purpurine palaidine. Modė geras žmogus, bet apie spektrą, teatleidžia man Dievas, neišmano nieko.

Taigi kai turėsime tobulą spektrą, pagal spalvas bus suderintas vienas mūsų gyvenimas, garderobas – rankinukai, batai, kojinės, dirželiai. Net apatiniai. Jau dabar žinau, kad

atsirėmės į pagalvę užsimerkia, kartais net iki ryto. Mane apėmė panika. Taigi Florestanas gali ir neužsimerkti. O tai labai kenktujo akims. Jis dažnokai užmiega atsimerkės, atseit – galvoja, vėliau jam persi akių obuolius, jaučiasi nepailsėjės, negali dirbtį protinio darbo, tiksliau – negali nėko. Be to, man visiškai nepatikyt, kad Florestanas miegotų atsimerkęs prie Veneros krūty.

Kelias dienas, kol Florestanas skaitė paskaitas, aš su Venera tampliausi į kampo į kampą ir galutinai išsitikinau – ji mūsų lizdelyje nepritaps niekur. Tai reiškė, kad ir kur ją pastatyčiau, Florestano akims grēs pavoju.

Tik po giliausios meditacijos mane aplankė nušvitimas, ir dar toks, koks pasitaiko vienam iš milijono budų per tūkstantį metų. Venera pamačiau idealiausioje mūsų lizdelio vietoje, kokios ji nerastų sau per amžių amžius.

Vos sulaukiau ryto. Išskiečiau profesionalų stalių ir paprasiau, kad jis knygų lentynoje, ku-

mano pagrindinė spalva bus visų atspalvių žalia. Visi žino, kad žalia spalvą mėgstantys žmonės atkaklūs, kritiskai vertina aplinkybes, o nemėgstantys – paniurėliai, vaikšto tyliai kaip katės ir dažnai jaučiasi nuskriausti. Žalias atspalvius mėgstu. Tikrai.

Tobulo spektrą idėjos apakinta aš net padariau vieną dalyką, apie kurį nedrįstu niekam prasitarti. Neagražiai, tiesiog siaubingai, pasielgau bibliotekoje. Nežinau, kodėl taip padariau, tikriausiai dėl to, kad Florestanui per ilgai nesisekė surastis tinkamo atspalvio elektrinės spalvos. Pervertęs šimtus žurnalų, jis niekur neaptiko reikalingų *indigo* ir *ciano* atspalvių. O bibliotekoje, varydama Australijos fotomenininkų albumą, aš pamačiau – buvau tikra – būtent tą *cianą*. Tai tokia šviesi elektrinė spalva, kuri man atrodo labiau salotinė, nors visi sako, kad ji labiau žydra. Taigi Australijos dangujus ir yra būtent tokios *ciano* spalvos, kokios reikia Florestanui. Savo žirkutėmis atsargiai išskirpau dangujus lopinėli, grąžinau bibliotekininkei albumą ir išeidama labai maloniai – vos neapsikabinau ir neišbučiavau jos – atsisveikinau. Skriste parsikridau ir puoliau prie Florestano dėžutės. Taip. Šita. Tikrai *cianas*, kuris Florestanui kone kasnakst sapnuojasi. Džiūgavau. Norėjau, kad kuo greičiau jis pareitų ir apsižiaugtų. Tik staiga...

Staiga supratau, kad šios retos spalvos negaliu palikti dėžutėje nei pagrindinių, nei atsarginių spalvų skyrelyje. Kad ir kur padėčiau, Florestanas iš karto supras, kad landžiu į jo spektrą, o antra, ir tai buvo bene pagrindinė priežastis, – nenorėjau, kad jis sužinotų, kaip ir kur tą spalvą gavau. Man pasidare bloga. Toks jau mano likimas – beveik visada, kai pasidaro bloga, susergu migrena. Pasiėmiao savo *cianą* ir griuvau į lovą. Turėsiu iškesti ne tik migreną, bet dar įtemptai galvoti, gal dieną, o gal net dvi.

ri yra už Florestano nugaros, kai jis dirba, ir visai šone, kai gulasi išsėtis, padaryt Venerai nišą, atitinkančią jos gabaritus. Čia ir užkéléme baltait gulgė gražuolę, kuri be jokių keblumų išitaisė patogiai ir garbiai. Pagalbiau... Tam-siame nišos fone baltas skulptūros siluetas atrodė išpūdingai, tarasi muziejaus eksponatas. Palubėje, ant knygų lentynos viršaus, tiesiog virš Veneros galvutės, pačiai didelį vazoną su vešliomis žemyn svyrantį augalo šakomis, kurios romantiškai prindenė per du tūkstančius metų garbinamą mitinę gražuolę. Taip, geresnės vietelės jai niekas nesurastų. Džiūgavau. Didžiausiai savo išmintimi, nes neprisiminiu nė vienos iš savo draugių, kurios vyras turėtų tokį jaukų darbo ir polilio kambarį su Venera.

Bet atsitiko keistas dalykas, kurio negalėjau nei nujaustyti, nei susapnuoti.
Vieną rytą greta Veneros pamačiau plastmasinį, gerokai nučiupi-

* * *

Ne dieną ir ne dvi akyse mirgėjo Australijos *ciano* dangus su staciakampio iškirpte, pro kurią mačiau ne tobulai sutvarkytą mūsų lizdelį, o į antrinių žaliavų supirkimo punktą panašių ištvā. Visur netvarkingai sukrautos laikraščių ir žurnalų šūsnys siūbavo tarsi skėstančio laivo triume. Mūsų lizdelyje stigo oro, skrido kačių ir pelėsių kvapas. Tarp popieriaus kalnų šmirinėjo bjaurūs nykštukai. Tikri šlykštukai. Jie lakstė, šūkavo, plėsė žurnalų lapus, darėsi iš jų savo kvailas kepurėles, popierinius tiltus, statėsi palapines. Pasukui tyčia viską sugriaudavo ir kuriam laikui, kol Florestanas būdavo namie, neišsiduodavo, kur esą. Nežinojau, ką daryti. Mūsų lizdelio harmonija sutriko, atsirado netik ausi, bet ir protą gręžiančių disonansų. Reikėjo ko nors imtis.

Kai migrena praėjo, pirmiausia, ką padariau, tai – atsikračiau susi-kaupusios makulatūros su visais šlykštukais. Florestanui, aišku, apie juos neprasitariau. Sutvarkiau ir iškvepinau mūsų lizdelį aromatinėmis zolėmis ir samoningai nutariau apie spektrą nebegalvoti. Net žirkutes išmečiau – jos man kėlė netalonų kaltės jausmą.

Neilgai trukus Florestanas iškilmingai pareiškė – SPEKTRAS pardarytas! Jam priešiškė kur kas mažiau spalvotų popierelių, nei aš maniau. Dabar galėjau sau kiek noriu sukineti vaivorykštinius spektrų diskus su priešpriešiais išpjautais langeliais ir nagrinėti, kaip juose su kiekvienu pasukimu keiciasi tobulai tarpusavyje derančios spalvos ir jų atspalviai, kitaip tariant – mūsų tobulas gyvenimais...

Australijos *ciano* dangaus lopinėlis, kurį saugoju pačiame stalčiaus dugne, pradingo kaip į ugnį. Neklausiau Florestano, kur jis savo spektrui rado tą retą *ciano* atspalvį. Zinojau – niekada jo nepasigesiu.

nėtą ir klijais apskretusį buteliuką su kažkokiu, man pasirodė smirdinčiu, skryscių. Iš buteliuko kysojo apkramtytas kokteilių šiaudelis. Ne, tokiams šlykštukui prie ševedro tikrai ne vieta. Bjaurėdamasi dvieni pirsčiai pernešiau buteliuką į kitą vietą.

Kitą dieną prie pat Veneros aptikau ir Florestaną. Manęs jis jau kuris laikas nebematė. Priėjusi viską supratau. Šlykštukas buvo vėl ten padėtas. Tai BAROMETRAS, pasakė Florestanas ir toliau spokojo neva į jį.

Kone tekina nubégau į savo kambarį galvoti. Man buvo visiškai nepriimtina, kad skoninges, meniškos nišos vaizdą gadina kažkoks suskretęs barometras. Ir kam mums tokis? Taigi galima nusipirkti tikrą barometrą, kokios tik nori formos, net įmontuotą, tarkime, į kokį nors Amūriuką ar satyra, kas visai tiktų prie Veneros.

Nukelta į 12 p.

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Artūras VALIONIS**kol gegutės kosėja tercijom**

Visa, kas gyva:
žalia žiogų betvarkė,
eksšuo ant asfalto

Bukutis, man nepažinaus pasaulio simbolis, gieda po langu

aš nežinau, ar tai apskritai bukutis,
ar tokie bukučiai kaip jis
apskritai gieda. Manau,
kad ne.

*Bet jis gieda, simboliškai **

* Srovė neša uogą,
kurią aš išspjoviau
Prie kojų skruzdės šoka:
realybė, virstanti tikrove

full house / nieko papildomo

Po mano langu
vienkartinės muselės:
ruduo jas susiurbas.

*surūdijusių vinių tiesinimas
yra prasminges tiks kaip
surūdijusių vinių tiesinimas,
tame jokios metaforos,
nieko papildomo*

*akmenukai vaikų rankose,
j ūniš, kitus padarus,
j praeinančius, link jų,
kol per daug noro ir per mažai
entuziazmo,
dėl pramogos, dėl karščio, kitų
objektyvių priežascių, jokių čia
iš naturejimo ką veikti, čia
juk labai net veikimas,
nieko papildomo*

*dvidešimtmečių ir vyresnių,
amžius čia nesvarbu,
žiūrėjimas į tolį,
pakreipus galvą ir
nutaisius mąslų žvilgsnį,
ispūdžio treniruotę,
ir nieko papildomo*

*šakučių (ne kokių ten šaukštų ar
peilių) métymas ant žemės,
vos užkabinant alkūnémis, tarsi
netyčia, visiškai atsitiktinai
(tik tuomet suveikia, tikrinau)*

– patikrintas būdas iššaukti
moterį, jokio čia negrabumo,
nieko papildomo *

*bokšto laikrodis, už bausmę,
kad praeina, mušantis valandas,
ilgaamžis suteptas mechanizmas
(cha cha, vieną kartą vis tiek užsilens),
jokių laiko žirklių ar amžinybės
dūžių, nieko papildomo*

*naujoviškas bandymas išsigryninti –
nieko užslėpto, nieko
giliaprasnio, nieko, ko nenorėtume
ižvelgti, ko nors daugiau, kas
neegzistuotų be mūsų, nieko
papildomo (taip tiesmukai;
visai ne kaip gyvenime)*

tarsi ir viskas

*iškvépuok
iškvépuok mane
iškvépuok sakau tau
iki dugno, visq
papildyk mane, jei aš klystu,
neprashaui nieko papildomo*

klysti
(kaip visad)

turiste

* kai rankoms skirta
erdvė išnyksta
(pirmą kartą (dažniausiai)
paauglystėj),
néra kur jas pasidėt,
net gudriausios smegenys
neranda joms tinkamos vietos,
vis painiojasi po kojomis,
atkaklūs svetimkūniai,
visos kišenės išplėstos
ir rodos viskas galutinai:
šakutes reikia mėtyt
kaip aukščiau aprašyta
tiksliai pagal instrukciją,
tomis pačiomis rankomis,
kurių nér kur padėt,
tuo pačiu nepamišti
išlavinti mostus,
kad suspétum aplėbt,
jei suveiks sistema, tą
kurią iššauksi

senvaikių darželis

a: Sakė, 3 senų vaikų grupės bus papildomos naujokais

b: Senus vaikus gi ne visus perkelia į darzelio grupes

c: Senus vaikus jau išbraukė iš sąrašo *

apdrožiau papelijusią vinj

iš lego sukaliau tėvynę

plaukus man peršti

į pietus planavau geležinkelį

patraukit nuo manęs šitą karštį

atšilus orams gyvatės pikteja

apgins mane, beginklj, ji

véjo néréja

pats, senas vaike

ką pradéjai, baiki

ką pasési'tą pjausi'mo-

kémés kiek: ligi skausmo

* (kommentarai internete apie ugdymo institucijų veiklą)

Georgia on my mind

Šviežios bandelės!

Nuoroda (jei prieikyt):

Mažos pédelės

plytgalyse apsisiautė kamuoliu
kamuolio išnara, plytgalyje apsiaustas

plytgalyse – pūslė, kamuolio dvasia,
magnetas praeinančio dėdės kojom,
dėdės kojos – patrankų mėsa plytgaliui

dėde paspirkit

stiprūs ir tikslūs smūgiai kairiaja
atlasiniai marškinėliai su numeriu
pilnos tribūnos
praeinančio dėdės nepraeinančios svajonės

o tada bégam, keiksmažodžių lydimi
ir bégame iki šiol, į skirtinas puses

plytgalyse norėtų būti pūsle
ir net nesuvirpa, kai dėdė
i jį išpiria apmaudą, atsargiai, dešiniaja
prieš nušluobodamas

W (Vélinės Vilniuje)

dienai be mirties:
švieselių judėjimas,
temstantis vėjas

klonavimas

Kasdienybės įkurtuvės,
lūkesčių krautuvės,
savaigaliai, epizodiški
saulės užtemimai,
ragelių kartuvės,
niežulys kairėje ausyje –
atskirk dieną nuo jos pačios

Turgusjėga * / grįztamasis ryšys

„14. Jeigu pirkėjui nepatinka nusipirktos prekės forma, dydis, spalva, modelis ar komplekštumas, jis turi teisę per keturiolika dienų

Narciso FREIMANO nuotrauka

nuo ne maisto prekių pardavimo dienos, jeigu pardavėjas nėra nustatęs ilgesnio termino, pakeisti ją analogiška preke.
Jeigu pardavėjas neturi pakeitimui tinkamos prekės, tai pirkėjas turi teisę per šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytą terminą grąžinti prekę pardavėjui ir atgauti už ją sumokėtus pinigus.“

DAIKTŲ GRĄŽINIMO IR KEITIMO TAISYKLĖS. PATVIRTINTA Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 217

Pirkėjas pirk
Atpirkėjas atpirko

* (Supermarket)

Patas

Jis manė: šitas prastas poetas.
Šitas galvojo: nekoks jis žmogus.

tobula kaida

čia tik pavyzdys: vieno bičiulio gyvenimas, i 2-3 puslapius tilpęs, vienintelis toks (kaip ir kitų), jei ne išpūdinga žymė: verčiu iš ispanių, italių, lenkių kalbų

sakiau jam:
arba tu genialus savamokslis,
arba giresi, kad visi pavydėtu,
šioj tikrovėj tokį
vertėjų nebūna, nieks jų
nerengia ir neapauna,
o veikiausiai čia tik
korektūros kaida,
pasiklydėli tu vertime

Pagalvojo.
Pritaré man: kaida. Ištaisém.
Pasvarstém, ar tikrai neįmanoma.
Ar verta bandyti ir stengtis.

Dabar aš paaugau, labiau
subalansuotas, subalansuotesnis:
nesakyčiau: pasiklydo.
Verčiau: pasirinko
kitą maršrutą. *

* naudinga apsirikit ir
klysti, mègdžiojant kolumbą
(ar netycia): kryptis yra sprendimas.
Kai plukdomi galvojam, kad plaukiam.
Bet netgi tada man reikia aiškumo.
Kad dar labiau susipainiočiau

Kuomet išaušta daug anksčiau nei
brékšta o brékšta šiek tiek vėliau
nei teka saulė

Šoviniai –
tušti.

Kardas?
Makšty.

Mirtie:
Tu katé *

* Ateis rudo, po jo žiema šalta,
romantikai,
kaip ir kasmet,
romantiškai rašys:
i veidą jau alsuoja ta,
kuri akis užmerks
ir kojas mums išties

O man tai kas – nemirsiu da.
(Da neturi tam reikalingos patirties)

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Rokas BANIŪNAS

Ateisim nedrąsiai
Išrēšim šansoną
Pamatinsim porcelianinę antį
Papūgą nuo peties paleisim
Visai kaip save
Po vakaro šnabždesių
Violėtinėje ir melynoj
Šmaikščiai tapytoj
Rankų, ausų kampučių
O gal net ir kojų
Mizanscenoj

Dar vienas
Ir pabaiga
Bet neviškai
Paskui dar
Užsinorési
Dar savęs
Ir prapulsi
Dar vienas
Išgalvotas ratas
Tas pats
Galutinis taškas

Ikalinti traukinio bégiuose
Uždusę šilumoj
Apakę nuo tolui
Seké gyvenimo pasaką ji
Apie savo vyraq
Apie kitų vyrus
Naiviam berniukui prieš miega
Kuris pats to nežinodamas
Irgi taps
Nuoskaudos
Beatodairiško kopimo
Ir kopinėjimo
Taip pat ir svajonių
Tiesa dūžtančių
Kaip laikinai
Dūzgia rytais tikejimas
Auka

Ir princas atejo
Atjojo netgi Visiškai toks
Kokio jos buvo laukta
Su fanfaron, pokyliais ir puotom
Tiesa, pavėluotom
Visas išsidabinęs
Žirgas prakaite permirkęs
Jis savyje išnykės
Kurgi daugiau
Jei ne veidrodyje

Kam čia įdomu
Kam čia įdomu
Pseudohipiai
Sédintys prie kelio
Nupezus močiutė
Perkanti pomidorus
Kam čia įdomu
Paskutinė pelijanti
Batono riekė
Suvažinėtas ežiukas
Įsisiurbusi erké
Véluojantis traukinys
Véluojantys į traukinį
Véluojantys gyventi
Véluojantys vélouoti
Kam čia įdomu
Kol pats nevélouoji

Įkvépsiu tave su migla
Išgirsiu sruvenant
Pajusiu tave
Svarbiausioji mano
Tirštam nuo dūmų
Persismelkusime
Nepakartojamam Merlot
Svaiguly

Nusipirksiu puslitrių romo
Atsiloshiu kédėj
Paskęsiu dūmų debesiuos
Ir tai tebus
Mažos bananų respublikos
Viltys ir nesékmės
Žmonės eis ir skusis
Žyniai užkalbės audras
Laivai sékmingai rėš
Deimantų bangas
Statysim trobeles
Ir švęsim amžiną vidurvasarį
Kol ryto valtys visus nuplukdys
Užmarštin ir pabusiu
Savas kaip niekada

Paukštis
Po lietvamzdžiu mirė
Pirmais, antrais ir trečiais metais
Taip tegu ir lieka
Ketvirtasis atskridęs neris vietos
Kur mirt
Ir išskris toks be vietus
O kas jam belieka
Kokia ironija
Neatėjo paukščių inspektorius
Nelieido nutūpt
Liepė amžinai skrist
Jei skrendi – skrisk
Jei eini – eik
Tik sau, juk be šaknų –
Ne kitiem

Šaukštai prieš pietus
Šaukštai po pietų
Prieš lietu šaukštai
Lietus irgi šaukštuose
Iš šaukšto į šaukštą
Iš aukšto į aukštą
Visiškai viskas mūsų
Išpuvusiuose šaukštuose

ta priedanga
kurią tu sulaužei
siauri miško takeliai
vėjas pašiaušės ausis
tūkstantis ežiukų
ir bandymų juos išiežukint
kai užtenka tik vieno
vėjas iš kosmoso
saulės ir proto užtemimai
užpuolantys šunys
užpuolančios katės
kritikai ir netikšos
visa tai tik į naudą
nes priedangos
niekada ir nebuvo
prie dangaus tik
mūsų iliuzijos

Tu nuogas
Ir trauki padūmavusią nakties gyvasti
Pelenus
Paskui perskelii save pusiau
Vieną ménuliu
Kitą pusę jai
Brékšmai šalčiausiai
Pamélusiai rasų saulei
Tyriausiai apgaulei
Vaikiusiai tave ištirpusiuos laukuose
Kur nieko, ničieko
Taip diena iš dienos
Medžiai žiemą
Vaikėja

Užvakar vaikai degino šunį
Šuo nedegė
Nelojo ir pabėgo
Laikraščiai toliau melavo
Autobusai vėlavo
Laikas buvo dar labiau reliatyvus
Nei anksčiau
Nei paskui
Niekas taip nebuvo nusivylęs
Kaip ta šiltoji ugnis

Jausmų atminties formos

Sondra SIMANAITIENĖ

Gytis Padegimas: Gyvenau Laisvės alėjoje, tad eidamas į mokyklą pro teatrus galvodavau, kad jie yra užburta, saugi zona. Buvalau išsitikinęs – tenai žmonėms įdomiau, jie apsaugoti nuo gyvenimo nelaimių, kasdienybės pilkumos, net oras scenoje kitoks.

Iš pokalbio svetainėje
Bernardinai.lt, 2010 m.

Paslaptinges teatro pasaulis rašytojai Dovilei Zelčiūtei buvo atviris nuo pat mažens. Abu jos tėvai – žinomi Kauno dramos teatro aktoriai.

Poetas D. Zelčiūtės pirmas romanas „Gastrolės“* yra autobiografinis faktinis paremtas pasakojimas. Jo veikėjai – realiai gyvenę (ir tebegyvenantys) Kauno dramos teatro žmonės. Veiksmo vieta – aštuntojo dešimtmecio Kaunas ir Lietuvos miesteliai, kuriuose gastroliuodavo teatro trupė. Girdėjau nuomonę, kad jei rašytoja būtų parašius atsiminimų knygą, turėtų didesnį skaitytojų būrių. Galbūt ir taip, tačiau memuarų žanras reikalauja biografinio tikslumo, gal net šiek tiek žiaurumo savo ir kitų atžvilgiu. O Dovilė rašo iš jausminės atminties, kurią neša vaizduotė ir iškvėpimas – nepatikimi biografai.

Gunteris Grassas rašymą siekė paversti atminties forma. Kai praeitis įgauna formą, ji atskirkiria nuo žmogaus tarsi lytis, sklyant ledui. Ir plaukia savarankiškai. Panašu, kad ir Dovilė, rašydamas romaną, atskyre nuo savęs pirmąsias stipriausias gyvenimo patirtis, su- teikė joms romano formą. D. Zelčiūtės poezi- joje (ji išleido 10 lyrikos knygų) atrastume ne vieną temą ar motyvą, kurie atskartoja romanė – pavyzdžiu, kritiškas mergaitės (moters) požiūris į savo kūną.

Romanas „Gastrolės“ – atminties ledo lytis, atskilusi ir išplaukusi būti savarankiškai.

Kodėl sakau atskilus? Todėl, kad romano pabaigoje pagrindinė veikėja suvokia, jog kažkas jai negera. Reikia išsivaduoti nuo praeities. Atskilti, išsilaisvinti. „Kiek laiko jau aš taip galiu? Ar žinau šito žmogaus vardą? Iš kurios pjesės šio brėkštančio ryto scena? Ir kas joje – mano?“ (p. 184).

Akvilė atsibunda, žvelgia į save – ką ji jaučia? Širdies sastangių? Kiek metų tai tėsiavisi? Trisdešimt penkerius? Tieki metų praslinko po to, kai ji pamilo. Jos mylimasis jau miręs. Laiko šuolis per trisdešimt penkerius metus įvyksta tik paskutiniame romano skyrelje „Žiema“, o visa knyga sukasi apie dylikmetės meilę keturiems dešimt penkerių metų „lietuviškajam Alemui Delonui“, žymiajam Kauno dramos teatro aktoriui ir poetui Andriui Vanagui. Romane Akvilė pasakoja apie savo išgyvenimus, fantazijas, lūkesčius, kurių centre – Andrius asmenybė.

Mergaitės realybė yra jos potyriai ir jausmai. Pirmasis romano skyrius vadinas „Ką jis tau padarė“. Tai Akvilės vyresnės sesers Rožės žodžiai, kurie tarsi viso romano leitmotyvas, atveda į paskutinį, jau cituotą knygos klausimą – „Ir kas joje (jos gyvenimo pjesėje) mano?“ Todėl galima skaityti romaną kaip liūdną, gal net tragišką moters istoriją, kai paauglystėje išgyventas stiprus jausmas jos pasamonėje „instaliuoja“ aukos sindromą.

Dylikmetės meilė pagyvenusiam vyru tokia stipri, kad ji patiria netikrą nėštumą (medicininiai terminai – pseudocyesis, pseudoneštumas). Akvilė įsivaizduoja, kad pastojo per vandenį. „Bendra jūra, bendras vėjas, atsimušantis nuo jo veido į jos“ (p. 55). Ji dalijasi su Juo tuo, kas nuo žmogaus nepri- klauso – gamtos stichijomis: vėju, jūra, sau... Tai man primena vieną gražiausią jau-

nystės tekstu – Pauliaus Širvio eiléraštį, kuriame mištantis karys guli mūšio lauke, žiūri į žvaigždę, mintimis kviesdamas ir savo mylimają į ją žvelgti – ten paskutinį kartą susitiks jų žvilgsniai.

Toki ypatingą dvasinio susijungimo momentą įsivaizduoja ir Akvilė. Ji išsitikinusi, kad pastojo besimaudydama drauge su Andriumi įjroje. Šis faktas skaitytojui yra lengvai iššifruojama pasakojimo gija, suprantama išikalbėto nėštumo priežastis, tačiau kartu ji ir netikėta. Lietuvių literatūroje dar nebuvo taip išsamiai aprašytas netikro nėštumo potyris (o gal aš nežinau?). Paauglė galvoja: „...ar aš bent kiek nėščia, ar visiškai ne. (...) Kas man būtų mano vaikas? Tai Mano Andrius, mano mylimiausiojo Andrius ir mano pačios, tai MŪSŲ begalybė“ (p. 135). Įkviepiantys žodžiai. Jie primena Kahlilo Gibranovo mintis apie vaikus, kurie yra ne mūsų, jie tik ateina per mus. Todėl tokie paauglės pamastymai iš pradžių nustebina, tačiau romanė jie įtikina, nes Akvilė labai jautri, įžvalgi mergaitė. Juk nuo mažens girdėjo iš scenos sklindančius žodžius apie amžinybę, begalybę... Teatras sovietmečiu puikiai valdė Ezopo kalbą ir pakilią B. Sruogos bei J. Marcinkevičiaus retoriką.

Skaitant ryškėja ir kitokio nėštumo turinys, tai – eiléraščio laukimasis. Jaunoji romano herojė Akvilė rašo. Ji – talentinga poetė. Kaip ir jos mylimasis, JOS Andrius. Dviejų poetų ryšys knygoje – pats stipriausias ir svarbiausias. Ne erotinis, ne patriotinis, ne teatro kolegų... Bet dviejų žodžių ir muziką jaučiančių žmonių bendrabūvis. Šis ryšys Akvilė išlaisvina nuo varžančių visuomenės, šeimų normų. Ji troksta „atviro, svaigaus bendravimo“ su SAVO Andriumi. Vyriškis atsiliepia į mergaitės dėmesį, vadina ją *angelu*. Jaudinanti scena, kai Andrius įteikia Akvilei lelių puokštę visų aktorių akivaizdoje.

Du žmonės – paauglė ir nuolat girtas imponantiškas aktorius – ekstravagantiška porėlė ant suolelio prieš Kauno dramos teatrą. Kiek tarp jų švelnumo, pasitikėjimo, kūrybinės aistros... Andrius supranta, kad per augerija. Jų slegia tarybinės Lietuvos netikrovė – nusiminimas toks stiprus, jog ji reikia gesinti. Gesinti kuo nors, kad ir alkoholiu. Anuomet vieni gérė, nes buvo kvaili ir abejingi, kiti – nes buvo jautrūs ir sąmoningi, matė, kas vyksta iš tikrujų.

Sovietiniai sastangių metais Kauno dramos teatras buvo „laivės ir kitokios realybės erdvė“. 1972 m. J. Jurašas pastatė spektaklį „Barbora Radvilaitė“, 1977 m. J. Vaitkus – „Karalių Ūbą“, o romane šis spektaklis vadinamas „Karaliaus valanda“. Akvilė užaugo šalia scenos, ji – „scenos užkulisių katė, su motinos pienu gavusi dramaturginius pjesės konstravimo principus“, nuo pat mažens gyveno teatro nuotaikomis taip pat intensyviai kaip jos tėvai.

Romane atsargiai ir pagarbai atskleisti teatralų charakteriai. Ispūdingos romano viešatos, kur kalbama apie teatro šeimą – moteris ir vyrus, vieningai išgyvenančius vienas kita rūpesčius ir džiaugsmus: laukimą (taigi scena, kai aktorė Laima laukia savo dukters, atvykstančios į gastrolės miestelį), nerimą dėl Andriaus, kai jis atvirai ir ironiškai kritikuoja tarybinę santvarką. Su ypatinga meile atskleisti artišcių paveikslai. Jos sugeba būti „gražiomis, oriomis, nepasiekiamomis ir tuo pačiu paprastomis moterimis“, kurios laisvą minutę užkulisiuose mezga savo vaikams megztinius. Paauglei Akvilei artimiausiai tie, kurie „žvelgia į pasaulį iš vidaus“, kai artėja Laima.

Akvilė mąsto apie aktoriystės esmę: kas aktoriaus gyvenime yra tikra? Ji žvelgia į tėvus: „Kiekvieną kartą jie nuodėmingai tai atlieka IŠ TIKRŪJŪ, antraip būtų netikri IŠ VISO: ir namie, ir teatre...“ (p. 12). Mergaitė išgyvena vidinę aktoriaus dramą – sąlygiškumas privalo maksimaliai įtikinti, kitaip jis bus tik banali beprasmybė. Ir Akvilė dažnai

save stebi iš šono, lyg būtų scenoje ir vaidinė meilę, nėštumą ir visas kitas jausmingas save gyvenimo scenas.

Romanas pasakojimo stilis išradinai pavaivintas *remarkomis*. Scenarijuose *remarkomis* vadinami autorius patikslinimai. Šiuos intarpus ant įvairių lapelių rašo pati Akvilė. *Remarkos* papasakoja, kaip viskas atrodė iš šalies: Akvilė Andrius glėbyje, lelių puokštės įteikimo momentas ir t. t. Rašydama *remarks*, mergaitė kalba pasakotojos balsu ir taip sukuria distanciją su tuo, kas vyksta jos širdyje. Tokia būsena būdinga aktoriui: išsiaučti į kuriamą vaidmenį ir kartu stebeti save ir komentuoti.

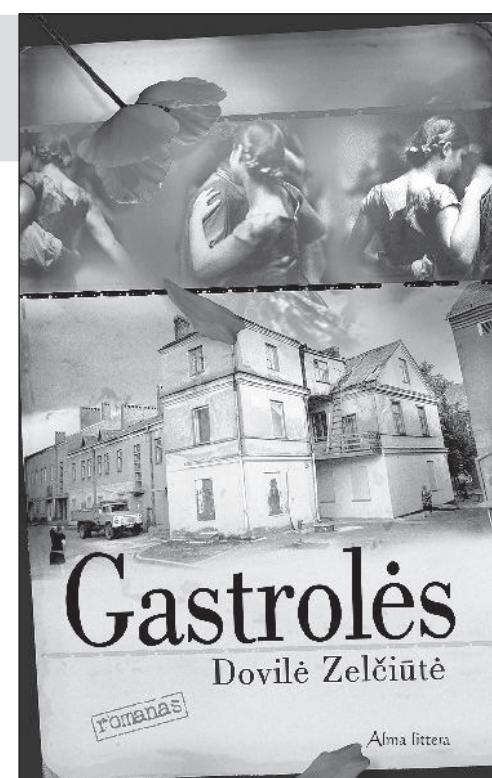
Akvilė neketina studijuoti aktoriystės kaip jos sesuo Rožė. Ji iš prigimties ir iš gyvenimo patirties jau yra aktorė. Akvilė turi savo tikslą – poetės kelią. Jau nuo pat pirmų romano puslapių suprantai, kad rašo žmogus, išmanantis poetinę kalbą. Jo emociją varžo prozos pasakojimui būdinga skyryba: taškai, kableliai (juk poezijoje jų gali nebūti), raidžių vienodus. Svarbūs žodžiai užrašyti vien didžiosiomis raidėmis, dažni pakartojimai, šauktukai, siekiant sustiprinti emocinį krūvį. Jei galėtų, panaudotų mažiausiai septynis skirtus šriftus ir dydžius, kad išreikštų kylančią ir krintančią mergaitės jausmo dinamiką.

Apašydamas paauglės potyrių srautą, autorė neieško įmantrų metaforų, netikėtų palgytinimų. Ji pasakoja dienoraščiui būdinga intonacija. Juk beveik kiekviena paauglė rašo dienoraštį.

Galvodama apie D. Zelčiūtės romaną, primenu rašytojos Lauros Sintijos Černiauskaitės knygas, kuriose metaforos, spalvingi palyginimai vienias kitą uždengia ir supina daugiaiplanų asociacijų tinklą. (Gal atpažistu autobiografinių potyrių klođą kolektyvinėje moterų pasamonėje?) Idomu, kad L. S. Černiauskaitė, išleidus ketvirtą knygą „Kambarys jazmino krūmė“, kalbėjo apie savo siekių rašyti kuo paprastesne kalba, kuri atskleistų žmogaus charakterio esmę be interpretacinių atspindžių.

D. Zelčiūtė romanė „Gastrolės“ skaitytojų vedė psichologinio išgyvenimo keliu, neigausiai ornamentuodama kalbą metaforomis. Galbūt tai jos pagrindinė nuostata – nemeluoči to, ką jaučia. „Jausmai yra tikroji žmogaus oda, todėl juos galima paliesti“ (p. 66). Apie jausmą ji kalba jausmu, o ne palyginimais, ir tai būdinga šiuolaikinei literatūrai, todėl skaitytojas lengvai pagauна pasakojimo siūlą ir nepaleidžia jo iki paskutinio knygos sakinio.

Pagrindinis romano veiksmas vyksta Kaune, tačiau miesto aplinka išsamiau nedetalizuojama. Tik užsimenama, kad Akvilė motekė „Tulpės“ bibliotekoje, suprantame, jog tai Laisvės alėjoje veikusi žymioji menininkų kavinė. Kas joje vyko? Ką matė paauglė? Galime tik išsivaizduoti. Ispūdingai aprašyti „skurdo namai Laisvės alėjoje“, kur gyvena žymus rašytojas, suolelis prieš teatrą, siek tiek

šeštojo forto rajonas, kuriame iškūrusi Akvilės šeima. Jeigu būtų kruopščiau nupieštas sovietmečio Kaunas, bohemiskai laisvės idėjų slėptuvė, romanė globaliai atskleistų laiko dvasią, išgautų epinį pasakojimo bruožą. Prielaidos atsirasti Laisvės alėjos mitologijai pagal Zelčiūtė romanė yra.

Tam, kuris niekada negyveno Kaune, kaip aš, taip knieti akių krašteliu žvilgtelti į anuometinę „Tulpę“, kurią daugelis šiandien vadina sunaikintu kultūros objektu, ir į kitus Laisvės alėjoje veikusius „skurdo namus“. Todėl drįstu sakyt, kad pasigedau išsamesnio, platesnio Kauno bohemos aprašymo, iškalbingų detalių, kurios perteklty sovietmečiui susiformavusią slaptą kaunietiškos dvasios vibraciją. Kas vyko tarp žodžių ir cigarečių dūmų? Juk Akvilė galėjo tai aprašyti, nes nuo mažens buvo puiki stebetėja. Tačiau tuo pat skubu paaiškinti sau – juk mergaitė įsimylėjo, tad ar skaitytojas turi teisę svajoti apie epinį *Zeitgeist* aprašymą? Juolab kad romano pavadinimas „Gastrolės“ koncentruoja mintį ties keliaujančio teatro vaizdiniu. Bet pasvajoti juk galima.

G. Grassas sakė: „Nugalėtojų istorija pati išlieka, o rašytojas turi galimybę atskleisti užgniaužtą istorijos dalį.“ Manau, labai svarbu kalbėti apie jausmus, kurti jausmingumo istoriją. Žmogaus svarbiausia instrumentuotė – jausmų sritis – sovietinėje visuomenėje buvo labiausiai užgniaužta ir įgijo iškreipitas, žmogaus tapatybę žalojančias formas, su kuriomis susiduriame ir šiandien: baimė būti savimi, totalus nepasitikėjimas, agresija prieš kitokį ir t. t. Labai svarbu kalbėti taip, kaip kalba rašytojos Vanda Juknaitė, Jūratė Baranova, D. Zelčiūtė... Iš vidaus. Kaip gyveno ir savo dienoraščiuose rašė aktorė Unė Babickaitė (1897-1961), kuri po tremties apsistojė Kaune ir mirė, išsidūrusi adatas.

Kalbėti jausmingai. Ir nebijoti adatos. D. Zelčiūtei tai pavyksta.

* Dovilė Zelčiūtė, *Gastrolės*. – Vilnius: „Alma Littera“, 2009.

Barometras

Atkelta iš 9 p.

O čia kažkokia savos gamybos primityvi mizerija, į kurią pažiūrėjus darosi bloga. Bet tą nesąmonę padarė Florestanas. Kaip jam paaiškinti, kad tai negražu, neturėjau supratimą, bet nutariau pabandyti. Stengiausi įtikinti, kad barometras – geras dalykas ir mumis jo tikrai labai trūksta, tik tokios neišeškotos formos, kaip dabar, jis nelabai tinka prie Afrodités, t. y. prie garsiosios Miloso Veneros. Būtų gerai, pabrėžiau, kad Florestanas barometrą pasidėtų kur nors kitur. Iš akių mačiau, kad viską suprato ir man pritaria.

Lengviau atsikvēpiau ir pradėjau laukti, kada nusineš tą savo šlykštuką į kitą vietą.

Po kelių dienų Florestaną vėl aptikau prie Veneros. Bjauraus buteliuko nuo klijų nebebuvo. Jo vietoje stovėjo išpuindžiai didelis Eifelio bokštas. Tai tokios formos butelis. Na taip, tik Eifelio bokšto mums trūksta. Butelyje persišvietė skaidrus žydras skystis, o į viršų stiebėsi tikras, visai naujas medicininis stiklo vamzdelis su padalomis. Man neberekėjo aiškinti, kas tai. Supratau – BAROMETRAS.

Supratau ir dar kai ką: kitur jo perkelti man nepavyks.

Dviejų realybių pinklėse

Aldona ŽEMAITYTĖ

Rizkinga antraštė knygos recenzijai, kurios autorius nori įteigti skaitytojui, kad knyga labai verta dėmesio. Neduok Dieve dar pamany, kad tos pinklės yra blogai, o recenzija bus visai ne i tą pusę... Neduok Dieve taip pamany ir pati knygos autorė, kurios naujasis romanas „Vėjo raitelis“ jau sulaukė prieštarinę vertinimą... Manau, kad ne: Renata Šerelytė tvirtai sėdi savo rogėse, jai nėra jokių priežasčių ko nors netinkamo apie tą antraštę manyti. Nepatiklus gali būti tokis skaitytojas, kuris iš knygos laukia siužetinio konkretumo, sakinį loginio aiškumo, istorijos apčiuopiamumo. Naujausiai R. Šerelytės romanė „Vėjo raitelis“ jis to neris. Autorės valia čia pinklojasi laikai ir maišosi veikėjų biolaukai, siaučia juslingos audros ir pro realybę ižūliai prasibrauna sapnai; sąmonė, jei norite, nuskėsta pasąmonės ūkuose, o realių ir nerealų veikėjų istorijos susipina lyg sudėtinėgo mezinio pynės.

Taip gimsta lietuviškas (ne ispaniškas, amerikiškas ar airiškas) magiškasis realizmas – autorė apipilia skaitoja savo fantazijos kaskadomis, priversdama romaną perskaityti vienu prisėdimu. Juk įdomu, kuriame puslapuje išlīs dar koks nors neregėtas subjektas, paskui įsivesdamas virtinė kitų jam padalžių individų. Atrodo, rašytoja ši kūrinį parašė visai lengvai, lyg žaisdama, pasišaipydama, pasikvadoma, pamerkdama akį savo veikėjams. Knyga taip sustygota, kad kinematografiški paveikslai dinamiškai keičia vienas kitą. Spalvinai individualizuota veikėjų kalba labai nutolusi nuo gana monotoniško „Mėlynbarzdžio vaikų“ kalbėjimo. Krinta į akis poetiškas viso kūrinio meninis užtaisas. Sakyčiau, „Vėjo raitelyje“ R. Šerelytė prabi-

lo kaip stipri ir savita poetė, savo prozą pripildydama liūdnokų tam-sėjančių peizažų, nerimastingu garšu, virstančių paslaugtingais šnabždesiais, slopių kvapu, nudeginančiu savo aistra.

Knygos stiprybė – psichinės veikėjų nuotaikos, dvasinio jų būvio dinamizmas. Tada ne taip jau svarbu tos siužetinės linijos – kas su kuo perniegėjo, kas pasigėrė ar prasigėrė, kas galabijo kačiukus ar arseniku nuodijo nekaltus vaikelius. Sąniškų, fantasmagoriškų, vienas kitą keičiančių epizodų pynė šuoliuoja per romaną kaip knygos gale pasirodės vėjo raitelis. „Ir iš ruko, lėtai kaip iš vandens, išniro didžiulio juodo žirgo galva plevėsuojančiais karčiais, o paskui ir raitelis“ (p. 122). „Blykstelėjės užpakalinį kanopą pasagomis, tokimis aštriomis, lyg būtų pakaustytas durklais, žirgas su raiteliu dingo rūke – žirgo uodega, panaši į juodą bangą, išturpo baltoje tėkmėje“ (ten pat). Daugiaprasmės vėjo, kaip galingo mitologinio dievo, kvėptelejimas, kai sudreba stichinės jėgos – žemė ir vandenys, o ugnis nusvilina skruostą, – išjudina žmoguje snaudžiančią kūrybę galia, kiekvienam iš knygos veikėjų sukeliančią skirtingą vaizdinių. Vėjo dainavimas – Eolo arfa – kiekvienam pažadina vis kitų vibracijų ir jutimų. „Vėjas mane jau pasiglemžę, įspainiojau į Eolo arfą kaip jo atpūstas lapas, šalnos mane jau apniko – plaukų anava nesėjau nudažtai!... – o žalsvas pepinas nukrito, ištkišdamas į šimtus gabaliukų, ir nieks nepašauks manęs, nelaimingo vaiko, vardu!...“ (p. 79) – graudžiai ir ironiškai svarsto Ženia, pripraudusi prie savo kelių ašarotas akis. Ir greta eilutės jau be jokios ironijos: „Mano motinos veidas kaip žalsvas pepinas, palieistas vėjo atnešto puvinio, kitaip tariant kokominės, mano namas – šis sodas tam-susis, kur Eolo arfos garsai judina

džiūstančias lapų tunikas, o kai jos pasaus, pagels ir nukris, aš liksiu benamé, šalnos mane pasiglemž, vėjas mane atiduos, motinos veidas glausis prie lapų ir manęs neužtars“ (p. 75) – plaukia per jos sudirgusią sąmonę motinos prisimimimas.

Jokio loginio ryšio, jokios informacijos, o krečia kaip elektra. Tai jau ne Ženios, o pacios autoreišvada. Ir skaitancio „Vėjo raitelį“ išvada. Daugel vietų šioje knygoje skaitoja krečia kaip elektra. Romanu veikėjai iš tiesų kapanojasi dvių realybių pinklėse. Buitiškasis siužetas labai paprastas ir net nuobodus. Trys televizijos darbuotojai, žurnalistė, operatorius ir grimojotoja – paieskų tarnybos grupė, šešiolikmetės Sašos (kažkaip Vilniaus krašte atsidariusios buriatės-baškirės) prašomi padėti surasti jos tévą, vyksta filmuoti į aplenkėjusį kaimą netoli Vilniaus – ten gyvena tos Sašos seneliai. Vienkiemis, kuriame filmuotojai atsiduria jau bei siartinant suteimoms, labai realistiškas, nes tokią apleistą sodybą pilna aplink Vilnių spinduliu nuo Sudervės iki Liepynės (Lipovkų), kur kieti žolių stagari iki kelių arba pažastų, apgriuve pastatai, apleisti seni sodai, sulaukėjusios kapinaitės... Kaip ir tokiai vietų gyventojų, save vadinančių „tuteišiai“.

Nuvykusi į vietą, kurioje turi filmuoti (scenarijus stereotipinis ir televizininkams įgrisės iki gyvo kau-lo), trijulė atsiduria fantasmagoriškame pasaulyje, t. y. kitoje realybėje. Tos dvi realybės blykčioja kaip žaibai, veikėjų sąmonę panardina į pasąmonę koks nors atsitiktinai iškilęs jų gyvenimo praeities vaizdas, iš naujo suvokta frazė, pri-siminimas. Vyksta savotiškas sąžinės perkratymas ir gal atgaila. Praktiškai Ženia su keršais plaukais ir neskoningomis leopardinėmis tūpomis, tvirto valstietiško sudėjimo operatorius, kuriam tik

simtakilograminius maišus kilnoti, anemiška verksnė grimojotoja Sigutė... Jie pakliuva į tokią velniavą, kuri primena Volando karalių. Visi pereina per pasąmonės ugnį, vandenį ir varines triūbas. O, rodos, taip viską nuo saves slėpė tamsiausiose pasąmonės kertelėse. Bet naktis, laužas ir šalia jo atsrandanti pusiau fantastiški, lyg iš anapus veidrodžio, o gal nereali-zuotų sapnų išnyrantys veikėjai. Plikbajoriškos didybės kupina Jadižiai ir jos sulenkintas lietuvis, tapę Jaceku, naktį ją prabudinantis lietuvišku šauksmu: Jadvygėle, mažute... Sovietmečio placiemosios tėvynės auka, be paliovos ieškan-ti tévo Saša. Triakiai Jadižios ir Jaceko kaimynai, panelė Odė, dėl ne-kaltybės išsaugojo nusinuodijusi aršeniku, broliai Zlumskiai, gnaibantys jaunas mergeles, – jie tokie satyriškai spalvingi, kad tik-tut Fellinio filmų galerijai.

Kasdienio darbo rutinos nualinti televizijos „asai“ tame dilgėlēmis, kiečiai, Sosnovskio barščiai, seno sodo tankmėje sulapojuisiai būjūnių krūmais apaugsuose buvu-siame šlėktų dvarelyje, tiksliau, jo griuvenose, pasijunta sutrikę net išsigandę. Cia – lyg Stalkerio zona. Bet tokiai „zonų“ aplink Vilnių kiek tik nori. Vien tokioje Dievo

pamirštoje ir apleistoje gamtoje ima veikti antgamtinės jėgos, tarsi pa-sityciandomas iš mūsų herojų, pro-tarpiais gržtančių į realybę, bet tuoju pat paslaptinę gérinė magija nuskandinamą į mistiką, užkei-kimą, sapnų, pasąmonės labirintų koridorius.

Jau minėjau, kad nuostabūs potetiui tikslumu peizažų aprašymai, veikėjų kalba, sklidina autoironijos. Tie savistabos ir savigraužos momentai, deja, išsislaido austant rytiui, saulei patekėjus ir vėjo raitelio kanopoms gerokai trinktelėjus per praskaidréjusias veikėjų sąmo-nes. Jie vėl gržta į pirmykštę būse-ną, taip ir nesuradę mergaitėi Sašai tévo (beje, ji staiga pavirsta ketu-riasiems metės moterimi, rupestingai sūpuojančia kūdikį, sodo žolėje pamestą tikraysiai kurio nors iš jauniosios kartos kaimynu). Gržda-ma į Vilnių televizinė trijulė vėl at-gauna dvasinę pusiausvyrą, kike-na, kvatoja, laido samojus, o pas-kuatinus, kuris juokiasi mechanika, lyg „juoktis jam būtų seniai atsi-bodę – gal pagrindinis vaidmens atlikėjas, o gal režisierius, nesvarbu nominacijų teikmę, jie vis vien ne-bus įvardyti“ (p. 131). Tai bene pas-kuatinis, gana sarkastiškas autoreiš-kae ir gana liūdname romanė. Ką padarysi: poezija ir liūdesys neišski-riami geros literatūros palydovai.

P. S. Užversdama perskaitytą romaną, susidūriau su paskutiniame, ketvirtame, viršelyje esančia R. Šerelytės nuotrauka. Rašytojos veidas joje neapčiuopiamai permaningas. Kaip ir pati knyga. Apatinė veido puše skleidžiasi šešiolikmetės šyp-sena, kuri kupina švelnumo, gyvenimo geismo ir džiugiesio, o viršu-tinė, kurioje akyks idėmiai žvelgia į žiūrėtoją, priartina subrendusios ketu-riasiems metės gyvenimo patirtį, nes akyse įrašytas ir liūdesys, ir nuostaba, ir skausmas... Nuo to ne-apsaugotas nė vienas kūrėjas, jeigu jis nemeluoja nei sau, nei kitiems.

* Renata Šerelytė, *Vėjo raitelis*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010.

gū viršelius ir mėtyti į duobę, o knygas be viršelių krauna į kitą krūvą. – Plėšykit ir jūs. Nunesiu į nužnykā, vis šiokia tokia nauda. Ir vokiečiui neužkliaus. Sakys, jeigu Stalinu už-pakalį šluosto – dar žmogus“ (p. 35).

P. Panavas atsimena daug mo-kyklos kasdienybės akimirkų, pa-sakoja dažniausiai apie linksmes-niašias. Tarkime: „Po kažkokios šventės mūsų mokykloje, kurią še-fuoja tuometiniai „Utenos gérinai“, fojė po laiptais riogso neapdairiai paliktos dvi tuščios alaus statinai-tės. Mokiniai jas pastebi ir nuspren-džia, kad šiandien mokytojai bus li-beraliūs, labai neklausinės. Bet aš klausinėju. Klausiu vieną, antrą, trečią, ketvirtą – anei bum bum. Nieko kito nelieka, kaip rašyti dvejetas ar vienetus. Staiga pastebiu, kad per suolus mano pusėn plaukia raštelis. Paimu, garsiai ir perskaitau:

Pats didžiausias žemėj žvėris – Tai Panavas nedagėrės“ (p. 273). Autorius gana impulsyviai pasa-koja apie šių dienų politikos bei politikų viražus. Žaismingumas, ironija (autoironija) dažniausiai su-sijusi su dideliu liūdesiu dėl to, kad į daug ką žiūrime pro pirštus, kad nesame korektiški. Verta dar sykį pri-siminti atodūsi „Visi mes – ar-tistai“, kuris kartais gal ir katego-riškas. Žinoma, sudėtinga aptarinėti situacijas, kuriose veikia pažiūstai Utenos žmonės, gyvi pasakojamų istorijų liudininkai. Epizodai dar pernelyg „jauni“, jiems trūksta bent minimalios laiko padalos, kad bū-tų galima įsižiūrėti kiek objekty-viau, lyginant dabartį ir buvusį kontekstą. Kai kalbama apie žmo-nes, kurios pats gerai pažiūsti, vis svarstai, ar tikrai buvo galima pa-

matyti taip, kaip knygoje rašoma. Lygini su savuoju matymu ne visa-dala suprasdamas, kodėl kai kurios spalvos ne taip parinktos. Gal tada ir veriasi memuaristikos subjekty-vumo ir objektyvumo santykio pro-blauma. Antra vertus, būtent tada (kai pažiūsti aprašomus žmones) imi mąstyti, kas yra literatūra. Kiti (ne ute-niškiai) tekstä priimtų kaip tikri skaitojojai: vertintų profesionaliai, personažai domintų kaip meno kū-rinio veikėjai.

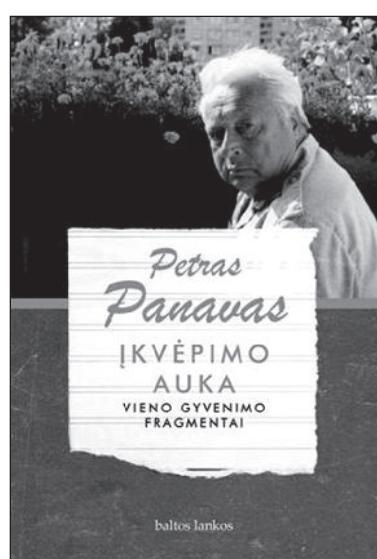
Man atrodo, prasmingesni sky-riai, apimantys senesnius laikus – tuos, apie kuriuos žinome tik iš kny-gų. Tuomet pasakojimo stilius, turi-ny – viskas labai dera. Kyla abejo-nių dėl intriguojančių, labiau pramoginio pobūdzio istorijų, kurios kartais primena linksmus anekdotus. Gal vertėjo vienos kitos atsisakyti, tuomet gerosios dar labiau išryskė-tų. Bet... tai vieno žmogaus būties fragmentai, vadinas, išpūdžių, ver-tinimų įvaivorė galima – matyt, psi-chologų ar sociologų reikalas at-džiau studijuoti autoriaus priorите-tus, jausenos sudėtingumą, gal ir komplikuotumą.

Zinau viena: „Baltų lankų“ išleis-ta knyga papildo mūsų memuaristi-ką, pasakodama dar vieną vieno žmogaus istoriją. Prisimenami reikš-mingi įvykiai, vertingi autentiški iš-gyvenimai. „Ikvėpimo auka“ – sa-votiški istorijos (prasidedančios Vil-niaus krašto okupacija ir besiše-šančios iki mūsų dienų) fragmentai.

* Petras Panavas, *Ikvėpimo auka*. – Vilnius: „Baltos lankos“. 2010.

Vieno gyvenimo vaidmenys

Stepas EITMINAVIČIUS

vai aiškūs: naudojamasi teise rinktis epizodus, pasakojimo stilių pa-gal buvusi poveikį, pagal tai, kas ra-sant atrodė svarbiausia.

P. Panavo poeziijoje visada atsi-rasdavo vienos publicistiniams intar-pams, leidžiantiems atviriai pakal-beti apie aktualias, tiksliai, apie aktualiu-ję negatyviają puse. Šmaikštu-mas, humoras, ekspresyvumas grāžiai tarnauja memuaristikai. Kai kuri-e puslapiai – tarsi užbaigtos nove-lės, menine prasme labai informaty-vūs, talpūs.

„Ikvėpimo aukos“ autoriaus po-zicija: papasakoti taip, kaip buvo jausta, matyta tuo metu, kai vyko

veiksma, arba jaučiant du rakursus: to meto ir dabartinį žvilgsnį. P. Pa-navas nesistengia pasiroydinti teisuo-lis, didvyris ar nuskriaustasis. Daž-nai to vengdamas atvirai suabejoja, ar iš tikriųjų taip buvo, ar tai tik iš-vaizdavimas.

Kuo, mano nuomone, svarbi ši knyga? Pasakojimo impulsivumu, smulkui įvykių išdėstymu, dia-lo-gais, išmenančiomis detalėmis, hu-moristiniu apibendrinimu. Norisi pa-cituoti bent kelis epizodus.

Antrasis pasaulinis karas įžengia į Lietuvą: kaimo žmonės pasišovė siūti lietuviškas vėliavas ir taip pa-sitikti vokiečius; po kiek laiko pasi-daro baisu dėl pasekmijų, vėliau vy-rai nutaria „išrabantys Zabelinės par-duotuvė“. Motina varo tévą neatsi-luki nuo kitų. Gržta su dvieju dézé-mis rankose: manė, gal muilas, o, pa-sirodo, – Stalino rastai. Ir štai kaip pasakojama: „ – Ūšmalas, ablaūkas paskutinis! Nu ir davė Dievas vyre-li, nu ir davė! Tai ką dabar darysi su šiai savo raštais? Ateis vokiečius, pa-matys, sakys, bolševikas, Stalino rastus skaito. Nepaiškini gi, kad vos raides pažiusta. Nu, ko stovi kaip ke-repla, imk lopetą ir kask duobe!

Dar neteko girdėti, kad mama taip komanduotų, o tévas taip klausytų. Tévas iškasa daržo pakrašty duobę ir jau ruošiasi suversti visus Stalinius, grāžiai įspaustus ant kietų rudu viršelių.

– Palauk, suspesi, – sustabdė ma-ma tévo ranką ir ima plėšyti nuo kny-

Ad rem

Ir kas per velns...

Jonas VAICEKAUSKAS

Jau kaži kelintą žiemą nešioju tą puspaltį, bet tik dabar nejučia susidomėjau – kodėl aš jo keisti nenoriu, kodėl patinka? Nustebau patyres, kad tai, matyt, lémé jo spalvos, raštus, primenęs seniasias skaras, skraistęs. Panašias nešiojo ir mano senelė. Išsirinkau visai nesąmoningai. Atrodo, kad norint visais atžvilgiais būti madingu „pasaulio piliečiu“ reikia sekti savo elgesį, nes netyciai išlių kur nors kokios tautinės šaknys ir būsi palaikytas „kažkokiu ten patriotu“.

Ši posakį įsiminiu, pamatęs televizijos reportažą apie lietuvio sportininko sugrįžimą namo. Užsienyje jis buvo praleidęs nemažai laiko ir oro uoste žurnalistui sakė: „Na, jūs nepamanykit, kad aš kažkoks ten patriotas, bet...“ Toliau jis bandė paaškinti savo jausmus parsakidus. Jie labai natūralūs ir turbūt atpažįstami kiekvienam iš mūsų. Taigi galima jis pavadinti ir patriotu, bent jau iš dalių, nes, remiantis žodynu, jis dar turėtu būti: „...atsidavęs savo téynei, pasiryžęs savo interesus paaukoti jos labui.“ Nereikalaukime tiek daug. Vaikinas tiesiog pats nustebu pajutęs, kad kitur jam blogiau, o sugrįžti strategai?

Pasiūliūriu – vien klaustukai ir klaustukai. Aiteities didysis ženklas, kaip žinia, irgi klaustukas. Tai ką turėtume daryti, kad išgyventume? Tauta, tévynė jau ne vertybės. Kaip būdavo kare, pakliuvus į apsupty – „Gelbėtis po vieną!“ Dalinys išformuoja mūsų juk niekas nepersekiros – išliksim. Kaip kas? Kaip pasaulio piliečiai? Kokio? Kas galėtų patikėti, kad pasaulis kada nors bus vieningas? Na, gal, jei kur nors šalia išskirtų agresyvūs ateivai. Kiekvienas jungimasis reiškia, bent jau mūsų, mažųjų, atveju prisijungimą prie ko nors kito, bent jau prie kokio nors centro. Jis būtinė. Niekas mūsų teritorijos prievara neužima, užima centrą. Mes virsme vyraujančio substrato dalimi. Jeigu pas manu nelieka netgi tos „kritinės masės“, kuriai kalba, papročiai ir teritorija-tévynė dar ką nors reiškia, vadinas, nykstame kaip tauta, išliejame į dominuojančios grupės erdvę, papildome ją. Argi jau individui nereikia to luksto, argi jis visai neturi ko prarasti, ką išsaugoti, tiktais siekia tenkinti biologinius poreikius, nes, be prigimtinių vertybinių nuostatų, aš nematau kitokios veiklos prasmingumo? Beje, suprantu, kad yra kitaip visa tai reginčių. Čia galinga paminėti ir krikščionybę.

O jeigu anksčiau, nei ištvirtins minėtieji pokyčiai, mes būsime vėl palikti patys rūpintis savo likimu, kai jungtiniai dariniam subyrés iš vienos ar veikiami iš išorės, kuri vis egzistuoja? Tada ir bus svarbiausia, kiek tos „masės“ liko, ar ji veiksmi. Kiek jos išsaugojom. Pokyčiai bus neišvengiami. Kad išgyventume. Bet dėl to ir savastį saugoti privalome. Pirmiausia – savyje ir artimiausioje aplinkoje, pagal galimybes ir aplinkybes.

Kaip matome, mano bandymas irodyti, kad patriotizmas, nors ir transformuodamas, keisdamas formą, pri-
valo egzistuoti toliau kaip natūralus žmonijos raidos reiškinys, néra visai sekmingas.

Mumyse daug praeities, taip pat nujautimo, kad jaunuji šukiai kažką primena. Jiems būdingas veržlumas, drastiškumas, né iš tolo neįleidžiantis minties, kad būtent dėl to jie gali būti prognozuojami, taigi ir panaudojami neaiškiems tikslams, jais gali būti manipuliuojama. Tai ne tik jaunatiškas maksimalizmas, kartų konfliktas. Neuztenka remtis objektyvia, pragmatiška samprata. Kai drūtas, solidus dėdulė iš ekrano skanduoja: „Kas ta Lietuva?“, man norisi mažo pakeitimo: „Kas tau Lietuva?“ Sunku buvo tam jaunuoliui oro uoste paaškinti savo būseną, nelengva ir man. Tad pabaigai paklausykime filosofo: „Daiktams vertes žmogus yra su teikęs tam, kad išgyventų: pirmiausia jisai jiems sukūrė prasmę, žmogiškają prasmę! Todėl jis „žmogumi“ save vadina...“

Supaprastinta schema: matriarchato laikai. Vyraujantis moters vaidmuo. Ji gimdo, maitina ir saugo vaikus.

Netrukus atsiranda ir pirminė „kolektivinės gynybos sutartis“ – vyras, giminė.

Šeima, giminė, gentis.

Kai apsigyvenama sésliai – gina ma teritorija ir visa, kas yra joje.

Susiformuoja tauta, tévynė.

Kad išgyventų.

Karū priežastis ir reiksmė – tai labai įdomu, svarbu. Senovės išminčius sakė, kad karas – visų gerų dalykų tévas, bet kiekvienam aišku, jog jis būsus. O štai ir globalizacija, postmodernūs laikai. Kad tik nebūtų karas! Suprantama, nėra atskiros tévynės, tikėjimo, papročių, vadinamoji klasė kova apibrėžta įstatymais, tai dėl ko kariauti? Néra dėl ko – nekaudiajam? O vis dėlto kariaujam. Ar neapžyoju savo uodegos, negržtame atgalios, į tą „tikrąjį patriotizmą, neatskiriamai susijusį su proletariu internacinalizmu“? Kokia dabar formuluočė, norėdami apibrėžti patriotizmo sąvoką, sukurė naujieji strategai?

Pasiūliūriu – vien klaustukai ir klaustukai.

Aiteities didysis ženklas, kaip žinia, irgi klaustukas.

Tai ką turėtume daryti, kad išgyventume? Tauta, tévynė jau ne vertybės. Kaip būdavo kare, pakliuvus į apsupty – „Gelbėtis po vieną!“ Dalinys išformuoja mūsų juk niekas nepersekiros – išliksim. Kaip kas? Kaip pasaulio piliečiai? Kokio? Kas galėtų patikėti, kad pasaulis kada nors bus vieningas? Na, gal, jei kur nors šalia išskirtų agresyvūs ateivai. Kiekvienas jungimasis reiškia, bent jau mūsų, mažųjų, atveju prisijungimą prie ko nors kito, bent jau prie kokio nors centro. Jis būtinė. Niekas mūsų teritorijos prievara neužima, užima centrą. Mes virsme vyraujančio substrato dalimi. Jeigu pas manu nelieka netgi tos „kritinės masės“, kuriai kalba, papročiai ir teritorija-tévynė dar ką nors reiškia, vadinas, nykstame kaip tauta, išliejame į dominuojančios grupės erdvę, papildome ją. Argi jau individui nereikia to luksto, argi jis visai neturi ko prarasti, ką išsaugoti, tiktais siekia tenkinti biologinius poreikius, nes, be prigimtinių vertybinių nuostatų, aš nematau kitokios veiklos prasmingumo? Beje, suprantu, kad yra kitaip visa tai reginčių. Čia galinga paminėti ir krikščionybę.

O jeigu anksčiau, nei ištvirtins minėtieji pokyčiai, mes būsime vėl palikti patys rūpintis savo likimu, kai jungtiniai dariniam subyrés iš vienos ar veikiami iš išorės, kuri vis egzistuoja? Tada ir bus svarbiausia, kiek tos „masės“ liko, ar ji veiksmi. Kiek jos išsaugojom. Pokyčiai bus neišvengiami. Kad išgyventume. Bet dėl to ir savastį saugoti privalome. Pirmiausia – savyje ir artimiausioje aplinkoje, pagal galimybes ir aplinkybes.

Kaip matome, mano bandymas irodyti, kad patriotizmas, nors ir transformuodamas, keisdamas formą, pri-

Apžvalgos ratas

Kas vešės ant laisvosios rinkos griuvėsių?

Valdemaras KUKULAS

Iki šiol Vakarų ekonomistų ir politologų pateikiamas šiandienos ekonominės būklės diagnozes mūsų spauda tik pristatinėjo, aptakiai ir abstrakčiai atpasakodama ju teiginius. Dabar jau verčiami straipsniai ir interviu – turime visam laikui išskalti į galvas: laisvoji rinka, kurios neklystamumu pastaruosius dešimtmecius kapitalizmas grindė savo visagalybę, turbūt jau galutinai susikompromitavo, nes būtent dėl valingai iškreipiamų paklausos ir pasūlios santykij (manipuliuojant vien save aiškinančiomis formulėmis tai pasirodė visai nesunkiai įmanoma) vertės ēmė augti vienose rankose, tapo įmanoma „pūsti vienokius ar kitokius burbulus“, socialinė atskirtis visame Vakarų pasaulyje pasiekė katastrofiškų mastus, ir būtent tada, kai pasaulio socioekonomikai mirtinai reikalinga sutelktą kairę, paaškėjo, kad tos kairės kaip tik ir nėra. Ji išskaidžiusi, išskydusi, nes prieš porą dešimtmeciją irgi buvo paveikta pasaulinės kapitalizmo pergalės (juk žlugo tokia galybė kaip Sovietų Sąjunga) euforijos, ir neatrodė, kad valstybės kaip institucijos valdant globalizuotą pasaulį dar kada nors priešiems. Dabar aiškėja, kad valstybės vis dėl būtinė, kurios, jei nori, gali skelbtis esas menas, kitaip tariant, palieka vietas bent meno vardu, jei jau paties meno nėra. Kadangi taip tiesmukai siejame politiką ir meną (nesakau, kad tokios sąsajos vienintelės teisingos, teigiu tik tiek, kad jos įmanomos ir gali būti patikimai pagrįstos), eikiame toliau: jeigu ekonomistai skelbia, kad šiandieninio pasaulio tvarą galėti išgelbėti tik sutelktą kairę, gal ir menotyrininkas gali pageidauti, kad neatsakingai ir neatsargiai suardytą menovaizdį pakeistų naujas socialumas? Juk socialinis ir sociologinis požiūris į literatūros ir meno kritiką jau gržo, o pats menas per šimtmecius nieko kito ir nedaro, kaip tik vis naujais pavidalaus kartoja save? Taigi ir šiandieninis realizmas jau būtų ne koks nors socialistinis, magiškasis, o griežtai kritinis, ir ne bet koks kritinis, o radikalus, nes: a) kritinis realizmas turi pasikartoti nauju paveldu, taigi turi būti ir konceptualės, ir visuotines, apimantis jau kokią vieną socialinę klasę, o visą visuomenę; b) šiandieninio realizmo kritišumas turi pranokti žiniasklaidos kritiškumą, nes, be negailestingos socialinės ir ideologinės tikrovės analizės, jis turi atlikti ir mass media kritikos funkciją,

jas, tai, ką žiniasklaida išskaido ir subanalina iki vidutinio skaitytojo žemesnio nei vidutinio mentaliteto, menas turi suvisuonti ir apibendrinti, antraip jis neatlikis analitinės, diagnostinės savo funkcijos. Ir pamatai tam jau dedami. Net toks apoliškės, iš esmės „cechinis“ poetas, kaip Almis Grybauskas, šiandienos diagnozę formuluoja ne prasčiau už patį F. Fukuyamą: „Gėsta ir tolsta laiko muzika, iš skulptūrinė formų ryškėja kažkas panašaus į perskeltą paminklo knygaiščiui postamentą, – tai nuo kamieno atskilęs vadinamas elitas, partijomis pasivadinusios UAB ar tiesiog pusiau (?) nusikalstamos gaujos, pakaitomis perimančios valdžią (demokratijoje vartotina daugiskaita) vadžias, junginiais milijonierius, pedofilų ir pašlemeikų juokdarių klubai. Nebaudžiami ir už nieką neatsakingi. Prisimenant Bertolto Brechto frazę, tokiai valdžiai reikėtų išsirinkti kitą tautą. Tad nenuostabu, kad senoji, pirmė, pamažu nyksta, traukiasi, netrukus, valdžiai reikėtų išsirinkti kitą tautą“.

Ką šiotoje situacijoje gali daryti, kaip turi jaustis postmodernizmas ir agresyvus avangardas, genetiškai susiję su dehumanizuojančia, visas vertės naikinančia kapitalizmo prigimtimi? Juk žlunga, akyse griūva socialiniai ir sociologiniai jo pagrindai, dingsta erdvė, kurioje jie galėjo kleistis ir kurią bendinti iš dalies galėjo paaškinti, tai gali pateisinti save: prauvęs tikrovės darnos kosmosas sužlugdo kultūrą, o žlugusios kultūros žlugdanties menas žlugdo žmogų, kad šis galėtų pakelti žlugusio tikrovės kosmoso griuvėsius. Ratas užsidaro, bet jis savo aklineje grandinėje bent jau palieka vietus reiškiminiui, kuris, jei nori, gali skelbtis esas menas, kitaip tariant, palieka vietas bent meno vardu, jei jau paties meno nėra. Kadangi taip tiesmukai siejame politiką ir meną (nesakau, kad tokios sąsajos vienintelės teisingos, teigiu tik tiek, kad jos įmanomos ir gali būti patikimai pagrįstos), eikiame toliau: jeigu ekonomistai skelbia, kad šiandieninio pasaulio tvarą galėti išgelbėti tik sutelktą kairę, gal ir menotyrininkas gali pageidauti, kad neatskingai ir neatsargiai suardytą menovaizdį pakeistų naujas socialumas? Juk socialinis ir sociologinis požiūris į literatūros ir meno kritiką jau gržo, o pats menas per šimtmecius nieko kito ir nedaro, kaip tik vis naujais pavidalaus kartoja save? Taigi ir šiandieninis realizmas jau būtų ne koks nors socialistinis, magiškasis, o griežtai kritinis, ir ne bet koks kritinis, o radikalus, nes: a) kritinis realizmas turi pasikartoti nauju paveldu, taigi turi būti ir konceptualės, ir visuotines, apimantis jau kokią vieną socialinę klasę, o visą visuomenę; b) šiandieninio realizmo kritišumas turi pranokti žiniasklaidos kritiškumą, nes, be negailestingos socialinės ir ideologinės tikrovės analizės, jis turi atlikti ir mass media kritikos funkciją,

Nukelta į 15 p.

Kas vešės ant laisvosios rinkos griuvėsių?

Atkelta iš 14 p.

Kad nors tikri ponai būtų, o dabar tiktais pusponiai, skersponiai ar gaidponiai. Bet dabar jų viršus, jų valdžia, ir nematyti tai valdžiai galio. O žmonių kantrybei galas jau matyti. Seimūnai, ministrai ir visa kita „grietinėlė“ galėtų susimesti po litą ar net dešimt, – užpirkti padėkos mišias už tai, kad valdžios rūmai ir mūrai nestovi kur nors Žemaitijoje, – seniai dunksotų be langų ir be durų“ (ten pat, p. 106). Iš skirtingu perspektivu, bet pasakyta stipriau, negu būtų galima išdėstyti atskiru konceptualiu kūriniu.

Apskritai nuo rašytojų pasiskymų pereinant prie konkretių kūrių, pirmiausia tenka tai konceptualizuoti, nes pati literatūra viską daro tarsi nesąmoningai, apčiuopom, nors iš perspektyvos žiūrint dažnai paaškėja, kad ji žinojo ir liudijo daug daugiau ir giliau, negu pati manė. Tarkim, žiūrint iš galimų rinkos ekonomikos (taigi ir postmodernizmo) griuvėsių perspektyvos tik dar labiau aškėja, kokias nepraeinčias vertės teigė ir teigia minėtasis R. Granauskas (du jo apskymai gruodžio „Metuose“). Tiesa, kuo toliau, tuo labiau krinta į akis gausėjantis (ir todėl keliantis vis daugiau abejoniu) šio autorius rašymas apie rašymą, vis tankėjanti, smulkėjanti kūrybos proceso ir jos santykio su pirmine tikrove analizę (pirmasis publikacijos apskymas kaip tik toks: žiogas skaito R. Granauską!), bet kai jis pateikia to proceso rezultatą, užmirštį visas išanksčines nuostatas. Kita vertus, rinkos ekonomikos griuvėsiuose turės atsirasti, ginti ir kitas, naujas žmogus, kuris vėl (!) galės skaityti tokią kūrybą (Vaikų ir jaunimo dailės motyklas vadovė Jūratė Stauskaitė pasakoja, kad dabar jau reikia paaukoti mėnesių mėnesius, kol jos mokiniai akyse išsižiebia pirmos gyvos ugnelės: suprantu). Kad suprastų R. Granausko „dūmojimus“ ir pagrūmojimus žlungančiai visuotinės gerovės tikroviel, reikia išlavėjusios socialinės ir meninės klausos – socialinė klausą cia miniu pirmiau už estetinę tik todėl, kad atkreipčiau dėmesį, jog šis rašytojas šiandien vienintelis mums tebebyloja, kad meninis efektas dažniausiai yra pirmiausia netiketas žmonių elgsenos ir maštymo efektas. Kitaip tariant, R. Granauskui visiškai gana Lazdynų Pelėdos ar Šatrijos Ragano gyvenimiskos medžiagos, kad suvystėtū originaliai jo paties meninė medžiaga. Paprasčiausiu keliu nuo postmodernizmo bėga Jonas Česnulevičius („Dzūkėlis“ – „Nemunas“, gruodžio 23): pasakota žmogaus gyvenimo istorija būtų ir ganėtinai paslaptinga, ir savaimė vertinga, jei meninis sakynas (nesakau, kad visai kaip R. Granausko atveju, bet bent jau maždaug) išgytų elatingumo, o šis savo ruožtu leistų vienam sakinyje talpinti keleto skirtingu tiesų atsvai-

tus. Idomesnis Povilo Škleriaus „žaidimas realizmu“, savotiškas kokeitavimas su retro kalba, retro struktūra, retro charakteriu („Šis tas apie Joną Žiežirbą“ – „Nemunas“, gruodžio 9-15): Jono Žiežirbos meninis charakteris dar paprastesnis ir elementaresnis negu J. Česnulevičiaus personažo, be to, ir meninė užduotis čia sąmoningai sumažinama iki niekin-gumo (reikia irodyti, kad garsiajā Sausio 13-ąją Jonas paprasciausiai gérė), bet koks apgaulingas stilus! Skaitai ir jauti, kaip sakyns kiekvienų žodžiu, kiekviename intonacijos posūkyje ironizuojas, parodijuojas pats save, bet vos pabandai pasiduoti ironiško, save kritiškai reflektuojančio kalbėjimo sugestijai, pamatai, kad čia dar ir ne tai: sakyns kuo rimčiausiai pasakoja kuo rimčiausiai istorija, ir jei atsirauna intelektualinės distancijos pojutis, tai tik todėl, kad niekinga pati istorija. Tad kas čia yra: intelektualinė distancija jau savaiime – ironija? O ironija, taikoma pilkam buities realizmui, jau savaiime yra parodija, išjuokianti pačią ironiją? Nežinau. Bet pasakojimo efektas tikrai nemenkas.

Tai, kas pasakytu apie nekintančias R. Granausko vertėbes, pozicijoje paraidžiu tinka Aldonai Eleinai Puisytėi („Slépinangi ženklai“ – „Literatūra ir menas“, gruodžio 10; „Genties foliantai“ – „Nemunas“, gruodžio 23-2011 m. sausio 5): nuo pat antrosios knygos ji nuosekliai kūrė tai, prie ko, jei laimagingai klostysis pasaulelio likimas, tekė pasilenkti rytdienos jauniesiems, žinoma, jei rytdienos žmogui užteks nuolankumo, be kurio kūryba neįmanoma, bet gyvenimas – kodėlgi ne? Panašiose etinėse pozicijose stovii ir Algimantas Mikuta („Literatūra ir menas“, gruodžio 24), tik jo kūryba remiasi ne didžiaja, monumentalija, o dažniau liaudies kultūra, ir kitasyk, nors šio straipsnio idėjos kontekste norėtusi pasakyti tik už A. Puisytės „monumentalizmą ir fundamentalizmą“, simpatijos nevalingai krypta A. Mikuto llaudiškumo pusėn. Dėl paprastos priežasties: jei civilizacija tėsiai žmogiškėdama, humanizuodamas, ji neišvengiamai grįš prie tų pačių amžinių šaltinių, kuriais remiasi ir A. E. Puisytė, o štai A. Mikuto ekspluatuojamo kultūros arealo ji paprasciausiai nerast, net ir labai atidžiai ieškodama. Arba su to arealo liekanomis žais taip, kaip dabar žaidžia Gintautas Dabrišius („Nemunas“, gruodžio 9-15): apgraibom, kaip pavyksta (pvz., „Iš tikrujų buvo du upeliai – / Upelis atbėgantis – / Ištiesės rankas į mane. / Upelis nuėgantis – / Matau tik jo koeles“). O, atrodytų, iki išspūdymo reikia tiek nedaug – griežtesnės, valingesnės vidinės struktūros. Beje, nors ir labai atsargiai, vis dėlto drėsčiau teigti, kad šis poetas šiandien yra aktualiausias (ne pačiai poezijai, o jos savimonei), nes geriausiai atspindi poezių būseną tarp jau džiutės griuvėsių.

„Šiuolaikinis pasaulus yra pasaulis, kuriame viešpataują barbarybę, prisdengusi žmogaus teisių ir politinio korektiškumo figos lapu“, – saiko Daiva Tamošaitytė savo trumpoje esė „Amžinojo barbarizmo bastionai“ („Naujoji Romuva“, 2010, Nr. 4, p. 58). Iš pirmo žvilgsnio perskaičius tokiai išstarmė atrodo, kad esi provokuojamas, ir ne specialiai, o autorei paprasciausiai nemokant deramai metaforizuoti filosofinio teksto. Bet neilgai trukus paaiškėja, kad šioto filosofinio bei metaforinio kalbėjimo sandriroje ir slypi pagrindinė autorės koncepcija, leidžianti spėti, kad dabar, mirus profesoriui Algiui Uždavinui, D. Tamošaitytė taps pagrindine ir konceptualiausia anti-postmodernistiniu nuotakų reiškėja filosofiniuose diskursuose (tiesa, su viena problema jai dar teks susidoroti: A. Uždavinio antipostmodernistinių straipsnių žaižaravo įvairiakryptė ir įvairiasluoksnė argumentacija, o D. Tamošaitytės neabejotinai teisingos tezės argumentuojamos neabejotinai banaliais ir ne-pakankamais argumentais): „Mūsų kultūros lauke, nuvertusi teisėtus ipėdinius, karaliauja surogatinė mėlo ir kvailybės pora.“ Ir toliau: „Junesni kompozitoriai apie kūrybą kalba ne kaip kūrėjai, o kaip auksčiausią technologijų inžinerijai, tarsi kompiuteris juos savaiime daro labai vertingus“ (ten pat, p. 59). Aiškėja, kad filosofė kalba apie tą patį, ką ekonominį aspektu bando paragerti ir F. Fukuyama, skirtumas tik tas, kad ekonominėje, socialinėje

grįžtancio klasicizmo: žemė, ant kurių stovi G. Dabrišius, tvirta, bet kojos, kuriomis į ją remiasi, taip išpratusios prie siūbuojančio laivo denio, kad į priekį tenka rautis keturpėciom: „Ijungdamas seną kompiuterį, / Kol jis kažką kramtė savo galvoj, / Suspēdavau trumpą eileraštį parašyt: // Aš dabar nežinau, ką darys mano kompiuteris.“ Gintaras Patackas (gruodžio „Metu“) bent jau nuosekliai plaukia (o iš ankstesnių publikacijų atrodė, kad ropščiasi į kranta): vien jau pavadinimai kokie: „Valgai“, „Dygliauotojo rykliai kepsnys“, „Svingerių vakarėlis“ ir pan. Bet „Gediškas“ tikrai gediškas pačia geriausia prasme. Beje, taip zaidybiskai dėliojant tradicijos ir avangardo atneišispildžiusias galimybes ir prarastis gana įdomioje situacijoje pa-sirotės esantys debiutantės Giedros Jermolavičienės eileraščiai („Naujoji Romuva“, 2010, Nr. 4, p. 21-23). Iš pirmo žvilgsnio atrodo – paprasciausia grafomanija, bet vėliau supranti keliagubą tokio įspūdžio apgaulingumą: poetinė kalba čia tokia paprasta ir elementari, kad tarsi savaiime grindžia save foniskai ir fonetiškai, rimas atsiranda irgi savaiime, tarsi prieš autorės valia, ir jau lauktum „poezijos stebuklo“, bet paaikiškėja, kad tas lengvumas, išganinges eileraščio raiškai, yra pragaištingas jo reikšmei bei prasmei. Kad tokia poezija būtų aktuali, visuomenė turi sugrįžti ne iki ikikapitalistinių laikų, apie kuriuos dabar kalbame, o daug toliau – į pirmynkščio, laukinio žmogaus būti (eil. „Tyliai tyliai“, „Pavasariškai“, „Rodos“, „Pakalbėkim“, „(pa)tikėtas skyridis“ ir kt.). Antra vertus, ar neįmanoma ir tokio „maštymo priimtyvizmo“ stilizacija (nes poetė sekmingai „sugroja“ ir kitos – racionalios, aškiau motyvuotos – poetikos registras: „Neperskaityti laiškai“, „(va)kare“ ir kt.)? Tad sukurės apskukus norisi grįžti prie pradinės ištaros – grafomanija, o labiau pasigilinus tenka stabtelėti: o gal? Bet jei šiatis, koks sunkus ir ilgas bus mūsų prisikėlimas iš gana neilgo, bet labai intensyvaus kapitalinės ekstazės miego!

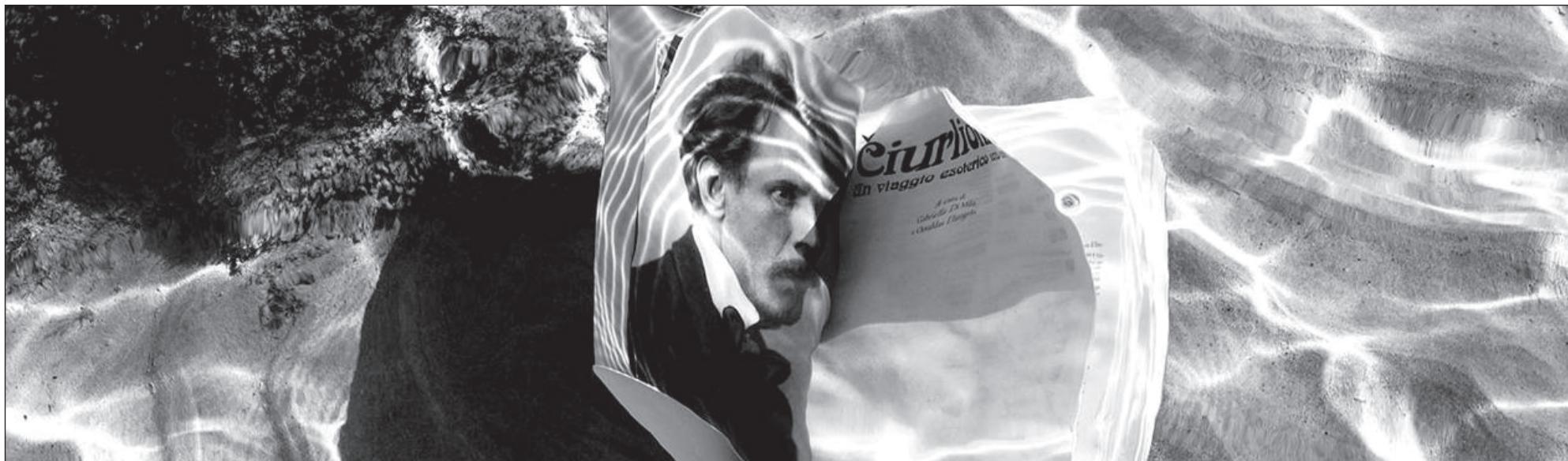
„Šiuolaikinis pasaulus yra pasaulis, kuriame viešpataują barbarybę, prisdengusi žmogaus teisių ir politinio korektiškumo figos lapu“, – saiko Daiva Tamošaitytė savo trumpoje esė „Amžinojo barbarizmo bastionai“ („Naujoji Romuva“, 2010, Nr. 4, p. 58). Iš pirmo žvilgsnio perskaičius tokiai išstarmė atrodo, kad esi provokuojamas, ir ne specialiai, o autorei paprasciausiai nemokant deramai metaforizuoti filosofinio teksto. Bet neilgai trukus paaiškėja, kad šioto filosofinio bei metaforinio kalbėjimo sandriroje ir slypi pagrindinė autorės koncepcija, leidžianti spėti, kad dabar, mirus profesoriui Algiui Uždavinui, D. Tamošaitytė taps pagrindine ir konceptualiausia anti-postmodernistiniu nuotakų reiškėja filosofiniuose diskursuose (tiesa, su viena problema jai dar teks susidoroti: A. Uždavinio antipostmodernistinių straipsnių žaižaravo įvairiakryptė ir įvairiasluoksnė argumentacija, o D. Tamošaitytės neabejotinai teisingos tezės argumentuojamos neabejotinai banaliais ir ne-pakankamais argumentais): „Mūsų kultūros lauke, nuvertusi teisėtus ipėdinius, karaliauja surogatinė mėlo ir kvailybės pora.“ Ir toliau: „Junesni kompozitoriai apie kūrybą kalba ne kaip kūrėjai, o kaip auksčiausią technologijų inžinerijai, tarsi kompiuteris juos savaiime daro labai vertingus“ (ten pat, p. 59). Aiškėja, kad filosofė kalba apie tą patį, ką ekonominį aspektu bando paragerti ir F. Fukuyama, skirtumas tik tas, kad ekonominėje, socialinėje

plotmeje kaip atsvaros, kaip galimos išeities ieškoma, ilgimasi sutelktos kairės, o postmodernizmo paliktoje dykynėje kol kas nematyti jokių išeicių: „Nehumanizuoti, netranscenduoti civilizacijos teikiami techniniai pranašumai kultūrą stumia moderniosios barbarybės link“ (ten pat, p. 59). Būtų gerai, jei šiandieninė civilizacijos križė mus stumtų modernizmo link: tai būtų tas pats grįžmas prie vertybių, tegu ir labai modernizuotų, apgaubtų reliatyvizmo rūku, kaip ir R. Granausko amžinasis grįžimas į darbo ritualų mitologiją. Tikslės šiandieninės kultūros situacijos diagnozė, mano galva, būtų strigties kategorija: kultūra yra įstigusi, bet gerai nežino, tarp ko ir kur, todėl ir nejudą nei pirmyn, nei atgal. Šią strigties būseną liudija ir kultūrinio gyvenimo anomalijos. Dar niekada nebuvu, kad knygas rašytų neskaitantys žmonės, o dabar tai normalu. Niekada nebuvu, kad kultūros ir meno reiškinius vertintų apie juos ničienko negirdėję žmonės, o dabar internetinėje erdvėje diletantai šiurkščiai nuginčia profesionalus, ir minia juos palaike. „Interviu Kanados nacionaliniam radiju Laura Miller sakė, kad remti reikia ne tai, kas jau ir taip populiaru. Literatūrai svarbesnis būtų dėmesys skaitytojui. Kalbėdama apie statistiką, atkreipė dėmesį, kad Amerikoje 82 procencetai gyventojų norėtų parašyti knygą ir mažiau nei pusė perskaitė bent vieną knygą pastaraisiais metais“ (Rimantas Kmita. „Skaitymo sutrikimai“ – „Literatūra ir menas“, gruodžio 24). Mes kartojame viską paraidžiu: keturių kultūros savaitraščių neužtenka, norint išspaustinti visus pageidaujančius poezijos debutantus, o internetinėje erdvėje skelbiami ištisi autentiškų raštų daugiautomirom; romanus leidžiasi visos save gerbiančios žurnalistės ir kas antras save gerbiančios verslininkas, o apie politikus buriai ištisi memuarų rašymo institutai. R. Kmita strigties situaciją paaikiina labai paprastais, bet teisingais žodžiais: „Ekonominiam interesui reikėtų daugiau produkcijos ir pirkėjų, kultūriniam, visuomeniniam, politiniam – skaitymo, komunikacijos, kultūros.“ Bet ekonomika inkščia, nes vartotojas (ekonomikos variklis ir stabdys) neturi vartojimui skirtų kupiūrų, o kultūra dūsta, nes ir taip menkai kultūrinį žmogaus potencialą išsidalijo begalė „-izmū“ (ne mano pastebėta, kad bet kokių krizių metais nepaprastai padaugėja visokiausios koncepcijų ir pseudokoncepcijų, tikejimų ir pseudotikejimų). Dabar tiek ekonomikoje, tiek kultūroje vyksta žūbtūtinė nacionalizmo ir liberalizmo dvikova, ir bent jau iš pažangiausios ekonoministų prognozijų atrodo, kad šiartus nusavers nacionalizmas. Asmeniškai aš norėčiau, kad virš visų „-izmū“ pakiltų įvairiapusiskas nepriklausomas žmogus, ne astovaujantis kokiam nors „-izmū“, o pats tuos „-izmūs“ kuriantis ir grindžiantis, bet kiek šiandieninėje mūsų kultūroje surastume Tomo Venclovos laikysenos adepty: „Esu ne tik lietuvių, bet ir rusų kultūros žmogus; be to, dar ir lenkų, o pastaruoju metu – ir anglakalbės. Bet anaipolt ne sovietinės. Ir tai galbūt man padeda duoti lietuvių kultūrai šių tą netrivialaus. Ogi daugelis pernelyg tautiškai (antirusiškai, antilenkiskai, antivakarietiskai) nusiteikusiu lietuvių – gryna sovietinė žmonės. Manau, kad labai naudinga būti kelių kultūrų žmogumi, net jeigu viena jų – buvusio okupanto kultūra. Juk rusų kultūra nesusijusi su rusų okupacija“ („Lietuvių kalba neišnyks. Kad tik neišnyktų žmogiškumas... Tomo Venclovą kalbina Tatjana Jasinska“ – „Naujoji Romuva“, 2010, Nr. 4,

p. 16). T. Venclova visokiausiu „-izmū“ išsidalytą lietuvių vadina sovietiniu. Pats lietuvis savo dvasines negalias linkęs aiškinti posovietinio žmogaus sindromu. Aš strigties žmogų pavadinčiu postžmogumi. Išlaikius išprastus kūno kontūrus, bet praradusius bet kokį vidinį turinį. Žmogaus jau néra, ir Sokratus su savo žibintu jo gal net nebeieškotų, nes kam ieškoti žmogaus, kuriam nėrūpi jo paties būvimo vieta? D. Tamošaitytė, pagal kontekstą tarsi ir prieštaraujanti T. Venclovai, pagal paraidinę sakinių prasmę jām entuziasticai pritaria, tuo drauge išsprėsdama ir visą bendrają pastarųjų pastraipų problemę byla: „Kad ir ką darytume, vis dar reikia, kad mus palaimintu didysis brolis iš bet kurios galios diskursą vairuojančios valstybės. O juk prieš dvidešimt metų išskirėme savo balsą pasaulinėje tautų bendrijoje, tad kodel juo nesinaudojame?“ (ten pat, p. 59). O nesinaudojame todėl, kad su visais kita žmogiškosios komunikacijos instrumentais praradome ir balsą. Jų gal pirmiausia.

Kokį tad postžmogų atspindi gruodžio periodikos postmodernizmas? Kaip ir visais kita pastaraisiais mėnesiais, pirmaisiais smuikais groja jauni poetai Ernestas Noreika („Naujoji Romuva“) ir Haroldas Baubinas („Šiaurės Atėnai“, gruodžio 10; „Nemunas“, gruodžio 16-22). Abu be galio įdomūs, bet tokie suvelti, sujaukti, jog nevalingai pasiilgsti laiką, kai kiekvienas rankraštis paklusdavo dar ir redaktoriaus valiai. E. Noreikos „Kambarys Nr. Ruduo“ ir prasideja, ir baigiasi nepriekaištingai skaidriai, bet ten, kur autorius susiduria su didesniais ir sudėtingesniais poetinio mastymo intervalais, iškart suklumpa: „kreonta medžių vaikai, baisiai dūztantys gilėmis, / medžių ugnį išryškina Saulės juostelės.“ Šių dvių eilėlių užtektų, kad būtų parašytas visas lyriko teorijos skyrius, analizuojantys neleisinius poetinius logikos palaikadas ir skirties tarp sappo, būdravimo ir poetinės logikos būtinybę. H. Baubinas švaresnis, preciziškesnis „Nemune“ (gal dėl to, kad nedidelėje publikacijoje nelieka vienos deomonstruoti techninį broką), bet įdomesnis „Šiaurės Atėnuose“: ciklas „iš nuovargio ir valkavatimo“ stipriausiomis atkarpmis primena ankstyvojo S. Gedos geriausius knygos „Mėnulio žiedai“ ciklus. Tik netikiu, kad H. Baubinas samdingai laužo eileraščio metriką, ritmiką, juoba kad nežvelgiu tam būtinų vidinių ciklo užduočių. Vadinasi, gausius, nuolat pasikartojančius eiliavimo riktu reikia laikyti paprasčiausiais techniniais riktais: „pasirode širdyje kad geluonis / o po griaūčiaus vingiavo šaknis / pagalvojau jog ten flora ir skonis.“ Šių rankiodamas, išrankiočiau mažiausiai ketvirti visos publikacijos, o tai gausiai savo kūrybą spaustiniams autorui jau neatleista. Iš postmodernistinių (o gal vis dėlto modernistinių) gruodžio mėnesio prozos publikacijų išskirčiau Nijolės Drungilaitės „Žaidimą“ („Literatūra ir menas“, gruodžio 24). Retai nutinka, kad vienas – pastutinysis – sakynas ir būtų visa novėlė, kurios paskutiniamame žodyje tilptų visos kūrinio prasmės ir reikšmės. Ir ne bet kokios prasmės!

Šiakart liko itin daug neminėtų autoriorių, apeitių pavardžių. Ką padarysi, kad mąstymas apie kultūrą buvo idomės už kultūros ženklus, o kontekstas, kuris kuria kultūrą, daug komplikuotesnis ir dramatiškesnis už kontekstą, kurį kuria pati kultūra. Tad mąstykime. Bent tol, kol yra apie ką mąstyti.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis gelmese.

Atkelta iš 2 p.

Mykolo Žilinsko dailės galerijoje vasario 9 d. atidaryta paroda, šiek tiek primenanti akvariumą, dar vasarą ir kažką labai keisto, bet sunkiai įvardijamo. Italijos menininkė Ileana Florescu pati atvažiavo į Lietuvą pristatyti savo po pasaulį keliaujančios parodos „Panardinta biblioteka. Simfonija toliram kraštui“. O joje – daugybė knygų skenduolių, įamžintų skaidrumu kerinčiose fotografijose. Viskas lyg ir paprasta, fotografė mėto knygas i pačias įvairiausias pasaulio jūras, o tada mėgina jas skęstancias fotografuoti. Išvydus vieną fotografiją, sumanymas atrodo keistas, tačiau visuma – daug paveiksnė.

Parodoje eksponuojama per keturiadesimt fotografijų iš darbų serijos „Meteoritai“, „Rašysena, kelionė ant vandens“, „Bucurestiul Disparut“. Taip pat itin daug dėmesio menininkė skyrė lietuvių dailininkui M. K. Čiurlioniui. Didžiajam lietuvių maestro I. Florescu pa skyrė „šviesos dėžę“, pavadintą „Simfonija toliram kraštui“, ir fotografijos ciklą „Čiurlionis. Ezoterinė kelionė. 1875–1911 m.“. Menininkė teigia, jog besiruošdama su paroda į naują šalį, domisi ja, o tuo met skandina jai brangias ir svarbias knygas. Ne visada paprasta tai padaryti, nes knygos mažai paplitusiomis kalbomis kartais labai sunkiai surandamos. M. K. Čiurlionis, I. Florescu manymu, yra nepaprastas menininkas, žinomas kultūrinės visuomenės erdvėje, tačiau per mažai už jos ribų. Menininkė surado naują būdą knygoms ir jų autoriams suteikti svarbos ir reikšmės. „Manau, turiu paaškinti, kad mano meninė veikla nėra nepagarba knygai.

Akmenys ir vanduo konceptualiai

Knygos-skulptūros...

Knygos-skenduoliai...

Pati esu nemažai metų dirbusi su knygomis, labai mėgstu skaityti, todėl to, ką darau, tikrai negalima sieti su neigiamomis patirtimis ar emocijomis“, – kalbėjo autorė.

Kauno publikai, kaip jungiamomojo elementu Italija simbolis, skirti trys atvaizdai iš turistinio vadovo po Romą lietuvių kalba. Tačiau kalba šiuo atveju téra estetinė kategorija, autorės pagarbos gestas šalai. Knygos skandinamos vandenye, todėl vienos prasmės nyksta, o jų vietoje atsiranda nauji, gana netikėti. Čia autorė palieka visišką interpretaciją laisvę: „Parodos tema „Panardinta biblioteka“ kelia daugybę klausimų. Gal dalyvaujame knygos krikštę? Arba klausomės gubės giesmės žanru, kuriam skaitmeninėje epochoje gresia išnykimas?“

I. Florescu teigė, jog dažniausiai parodos žiūrovai domisi, kaip ji at-

renka knygas savo projektams. Knygomis noriai besidalijančių žmonių ne taip lengva rasti, net draugai linkę apsaugoti savo bibliotekas nuo fotografės, nepaisydam gerų jos intencijų. „Tai tarsi liudijimas apie menininkės idėtas pastangas įamžinti daiktus, knygas (didžiųjų klasikų ir šiuolaikinių menininkų darbus, religinę ir pasaulietinę literatūrą) patikint jas jūros srovėmis. Kartais „išsammoninant atsitiktinumą“, kaip teigia pati fotografė, o kartais visai neatitiktinai pasirinkus tokius autorius kaip Mihai Eminescu, Mircea Eliade ir Gheorghe Leahu (še rašytojai kilę iš menininkės gimtųjų vietų), norint atskleisti plačią rumunų kultūrą.“

I. Florescu gimė 1961 m. italės motinos ir anglo tėvo, turinčio rumuniškas šaknis, šeimoje. Prieš apsistojant Italijoje jai teko pagyven-

ti Maroke, Prancūzijoje, Anglijoje ir Šveicarijoje. I. Florescu universitate baigė literatūros ir filosofijos studijas, o fotografuoti pradėjo prieš dešimt metų. Fotografija ją atvedė ir įki labai savotiškos skulptūros. Parodoje eksponuojamas keturios skulptūromis virtusios knygos. Ištrauktos iš jūros, išdžiovintos ir įgavusios naują formą, jos prijmena keistus reliktus, jūrų padovanotus lobius ir brangias radybas. Tačiau šis ilgaamžiškumo įspūdis paseiktas per keistai trumpą laiką. Tuo galima išsitinkinti žiūrint du Ottavio Celestino ir Claudia Ferri filmus „IF“, papasakojančius apie I. Florescu kūriinių kelią nuo idėjos iki eksponavimo.

Tai, kas labai intensyviai juda, vibrusoja, virpa ir keičiasi, fotografijose sustingsta per akimirką. Kartais žvelgiant į nuotraukas net sun-

ku numanyti, kaip intensyviai knygos buvo skalautos vandens, kartais labai skaidraus ir permatomos, kartais drumzėto ir paslaptingo. Vanduo tarsi atspindi keistą knygų-skenduolių „psychologiją“. Vie nos jų vis dar varto į nebūtį grimzantinius puslapius, kitos slepiasi už virpančių vandens klosčių, visiškai pasiduoda vandens jégai ir suyla, rausiasi į smėl arba lengvai plūdu-riuoja paviršiuje, skleidžia vaivorykštinius spindulius. Tačiau ryškiausios ir kartu niūriausios atrodo nuotraukos, primenančios autorei skaudžius įvykius – N. Ceausescu vykdytas skerdynes tuo metu, kai buvo sugriautas penktadalis Bukarešto miesto. Visa tai glaučiai vaizduojama „Bucurestiul Disparut“ serijoje, kurioje knygų puslapiai išnyra iš tamsios ir drumstos gelmės.

Galerijų archyvų nuotraukos

Susitikimas su muzika

„Pianisto Roko Zubovo interpretacijos žaviliomis įžvalgomis, nuodugnia skambinamo kūrinio analize, nuoširdumu, gebėjimu greitai užmegzti kontaktą su publika. Nesvarbu, ką skambintų pianistas, tai jis visuomet daro įtaigiai, su įkvėpimu ir profesionaliai. Jo muzikavimas patvirtina, kad ir nedidelė šalyje gali egzistuoti aukštasis menas“, – teigia muzikologė Alina Ramanauskienė, vasario 9 d. visus norinčiuosius pakvietusi susitikti su pianistu J. Grudžio konservatorijoje rengtoje muzikinėje popietėje. Patys žymiausi Mikalojaus Konstantino Čiurlionio paveikslai šiuo metu yra Milane, tačiau, pasak muzikologės, netrukus grįs į Lietuvą, nes dėl parodų Romoje ir Venecijoje nepavyko susitarti,

Pianistas Rokas Zubovas.

tad 135-ąsias menininko gimimo metines norėta paminėti prisimenant jo muzikinę veiklą. 2011-aisiais taip pat sukaks 125 metai, kai gimė Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė. Akcentuodamas savo prosenelio sukaktį, R. Zubovas ryžosi imtis titaniško darbo – sumanė koncertų ciklą „Čiurlionio miestai“, apimantį visus klasiko kūrinius fortepijonui. Pirmasis iš pianistų išraše visus fortepijoninius kūrinius į kompaktines plokštėles. Tai ir paskatinos surengti popietę, pristatyti neeilinę asmenybę, o kartu paminėti muziko garsiojo prosenelio jubiliejų. „R. Zubovas yra ne tik puikus menininkas, bet ir žavingas pašnekovas, todėl labai greitai rado bendrą kalbą su gausiai susirinkusia jauna publika. Nepaisant to, kad esame J. Grudžio mokykla, M. K. Čiurlionis yra mylimiausias moksleivių autorius. Salėje koncerto metu buvo miertina tyla, nes šis kompozitorius imponuoja kaip nepaprastą šviesą

skleidžianti asmenybę, ypač mūsų kasdienybėje, kurioje idealizmo likę daug mažiau“, – pasakojo A. Ramanauskienė.

R. Zubovas pabrėžė, kad meninė, kūrybinė M. K. Čiurlionio evoliucija buvo neįtikėtinai spartai. Muzikinė veikla truko dylika, o tapytojo – vos šešerių metus. Jis taip ir nesulaukė kūrybai palankesnių nepriklausomybės laikų.

Popietėje buvo atlikta puikiai šią minti patvirtinanti programa. Varšuvos periodas tapatintas su mazurkomis, Druskininkų metai – su preliudais ir noktiūnais, o Leipcigo laikotarpis – su sudėtingomis variacijomis („Sefaa Esec“). Fuga b-moll, kuri, manoma, turėjo tapti vienintelės M. K. Čiurlionio sumanytos operos uvertūra, baigė koncertą.

Muzikos istorijos mokytoja A. Ramanauskienė parengė stendus, iliustruojančius M. K. Čiurlionio kūrybinį kelią, jo bendravimą su S. Kymantaite-Čiurlioniene ir gausų meninų palikimą.

Parengė
Audronė MEŠKAUSKAITĖ
Narcizo FREIMANO nuotrauka

Mugės šūkis: už teisę skaityti

Tarptautinės Vilniaus knygų mugės išvakarėse su Tarptautinių kultūros programų centro „K-operator“ literatūros sklaidos projektų koordinatore Kotryna PRANCKŪNAITĖ kalbėjosi Andrius JAKUČIŪNAS.

– Visų pirmą turbūt derėtų išsiaskinti, kokios Tarptautinių kultūros programų centro „K-operator“ misijos tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje.

– Mūsų centras perėmė „Lietuviškų knygų“ veiklą ir kartu gavo pareigą koordinuoti tarptautinės Vilniaus knygų mugės eiga. Dėlį jame renginių tinklėli, todėl visos leidyklos mums siuncią paraškas. Gauname finansavimą iš Kultūros ministerijos, ji vėliau skirsto darbo grupė – Vilniaus knygų mugės organizacinis komitetas. Žodžiu, darame viską, kas susiję su kultūrinėmis renginių programa – pradėdant tinklėliu, baigiant išskirstymu po salės, katalogeliu, tam tikrų renginių finansavimu.

Mugė organizuoja trys institucijos – „Litexpo“, Lietuvos leidėjų asociacija ir Tarptautinių kultūros programų centras, o finansavimą kultūros renginių programai skiria Kultūros ministerija. Šis svarbus renginys turi organizacinių komitetų; visos idėjos, kaip, sakykim, prieš kelerius metus gimus „Diskusijų klubas“, subrėsta tame komiteite, visos naujovės, idėjos turi būti patvirtintos. Tuo metu mes atliekame koordinavimo darbą. Turime idėjas paversti realybe – arba atvirkšciai.

– Kokiomis nuotaikomis pasitinkate Vilniaus knygų mugę? Ar entuziastingai dalyvauja ir ko tikisi leidėjai?

– Nuotaikos neblogos – bent jau tikrai geresnės negu praėjusiais metais. Pernai leidėjai prieš mugę snėkėjo, kad tai turbūt paskutinis pasispardymas, nes dar nebuvo aišku, kokie iš tikrujų bus mokesčiai – knygų PVM; manyta, kad po mugės labai smarkiai sumažės leidėjų. Bet taip nenutiko. Praėjusios mugės statistika – rekordinė visomis prasmėmis. Buvo net tokijų leidėjų, kurie sakė – vežkit iš sandėlio, kas yra, nes viską perka. Šiemet mugė nei plotu, nei dalyvių skaičiumi nesumažėjusi, taigi vienareikšmiškai aišku, kad niūrios prognozės nepasitvirtino. Labai gali būti, kad ši mugė vėl bus rekordinė.

Šiųmetės mugės šūkis: *už teisę skaityti*. Manau, jis nereikaluja pažiūrų komentarų. Idomu nebent tai, kad spaudos konferencijoje Lolita Varanavičienė šį šūkį „pritraukė“ prie bibliotekų problemos – kad žmogus turi teisę gauti ir galėti perskaityti tai, ko jis nori.

– Bet ar organizatoriai išties mano, kad turėti tokią teisę yra pageidaujama? Susidaro išpuolis, kad mugė jokios literatūros sklaidos kaip ir neatlieka. Ar neatrodo, kad apsilankymas joje pastaruoju metu tapo veikiau mados reikalui negu skaitytojo neišvengiamybe?

– Aišku, galima manyti, jog tie dešimtys tūkstančių eina bandos jausmo vedami, trokšdami neatsilikti vienas nuo kito, bet renginių lankomumas rodo, kad visgi yra kitaip. Renginiai lankomi labai gausiai – net knygų pristatymai, kurie niekur kitur nesulaukia tiek dėmesio. Gal žmonės nori tiesiog pasėdėti ir pail-

sėti, tačiau aš tuo abėjoju. Jeigu neperki knygos ir nepatobulėji ją perskaite, galbūt tu ką nors sužinai viename iš mugės renginių.

– Turbūt reikėtų manyti, kad mugė kultūrai grąžina būtent kultūriniai renginiai, o ne pagrindinė mugės prekė – knyga?

– Vilniaus knygų mugė yra vienareikšmiskai didžiausia Baltijos šalyse. Savo pobūdžiu ji panašėnė ne į verslinę Frankfurto knygų mugę, kurioje susitinka labai daug leidėjų, bet į Geteborgo, siūlančią plačią kultūrinę programą. Mugė kartu atlieka ir didelio kultūrinio renginio mieste funkciją. Yra ambicijų dar augti ir tapti labai stipria šiame regione muge. Sunku pasakyti, kas bus ateityje – galbūt pasirinksime kitą modelį. Šiuo metu itin populiaru vienai šalai dalyvauti svečio teisėmis. Vilniaus knygų mugėje kol kas to nėra, bet nereiskia, kad nebus. Visi štie dalykai reikalauja didelio pasiruošimo ir pozicijos.

– Kaip sudarinėjama kultūriniai renginių programa? Iš ką jūs kaip kultūriniai renginių tinklelio sudarytojai ragintumėte atkreipti dėmesį?

– Mugė seniai nusistačiusi tam tikrus kriterijus, jau nuo paraiškų gavimo renginiai skirstomi į kategorijas. Pirmosios kategorijos vadiname tuos, kuriems prašoma finansavimo. Tai renginiai, mūsų nuomone, turintys sutrauktį daugiausia skaitytojų. Leidyklos iš tai žiūri atsakingai: dažniausiai paramos prašoma, kai kviečiamų žymūs užsienio svečiai, taip pat išskilių Lietuvos autorių naujų knygų pristatymo renginiams. Po to – „Diskusijų klubas“ (nors intelektualine, pažintine prasme jis gal svarbesnis, bet, kalbant apie mases, joms aktualiai svečiai) ir pagaliau renginiai, skirti kokioms nors tų metų aktualijoms. Sakykime, šie metai paskelbt Czeslawo Miloszo metais, todėl ir mugėje numatyta daugybė jam skirtų renginių, veiks C. Miloszo svetainė. Nebus pamirštas ir kitas žymus lietuvių menininkas – M. K. Čiurlionis. Jam skirtų renginių, aišku, ne tiek daug, bet juk čia – knygų mugė.

– Ko turėtų nepraleisti pro akis garsiojo nobelininko gerbėjai?

– Šiemet „Diskusijų klubo“ turime keturis renginius, du iš jų – C. Miloszui. Viena diskusija bus skirta C. Miloszo asmenybei – iš Amerikos atvyksta jo bičiulis Tomas Venclova, jo leidėjas Jerzy Ilgas, sekretorė ir dokumentų tvarkytoja Agnieszka Kosińska, žodžiu, susirenka visa C. Miloszų ar timai pažinojusi draugija; tikimės,

jie įdomiai ir smagiai pašnekės apie rašytoją. Kita diskusija, susieta ne tik su C. Miloszu, bet ir su Lietuvos-Lenkijos santykiais, turės iš istorinių, ir net šiek tiek politinių atspalvių; tai Alfredo Bumblausko bei T. Venclovos pokalbis. Mano galva, šiuos renginius aplankytų būtina.

Kaip jau minėjau, visas keturias mugės dienas kvies ir C. Miloszo knygų svetainė, kurioje vyks jo poezijos skaitymai, bus rodomi filmai, rengiami pokalbiai, taip pat veiks informacinių centrų. Šiicia bus susurkta senojo Vilniaus atmosfera.

– Šiemet sukanka dvidešimt metų nuo Sausio 13-osios išvykių. Ar ši tragedija kokiomis nors formomis bus prisimenama mugėje?

– Vyks kelių knygų, skirtų Sausio 13-osios dvidešimtmečiui, pristatymai. Šis faktas nuolat nepaminiamas, todėl ypač norėčiau jį accentuoti. Gal dėmesio šitam išvykiui ir neskiriam tiek daug, kiek C. Miloszo asmenybei, tačiau jis anaipitol nepamirštas. Taip pat numatyti mažiausiai trijų knygų apie Vilnių pristatymai – taigi Vilniaus knygų mugė pasidarė labai Vilniaus. Pirmašykl mūsų draugė yra Vilniaus miesto savivaldybė, jai turėtume būti dėkingi už nemokamą autobusa nuo Katedros aikštės, kursuojantį i „Litexpo“.

– Ar teisingas išpuolis, kad kiekvienais metais kultūriniai renginiai vis daugėja, vis stipresnis jų edukacinis pobūdis?

– Labai suku pasakyti, man regis, visada renginių, kuriuose galima ką nors įdomaus sužinoti, buvo nemažai. Kita vertus, daugumą jų organizuoja leidyklos, kurios čia pat turi stendus, tad jų tikslas, savaimė aišku, yra parduoti kuo daugiau knygų... Komercinė ir edukacinė funkcijos tarsi suspinia.

Kiekvienais metais mugėje renominių yra vis daugiau. Bet jie išties tampa išvairesni. Atsiranda daug ne knygų pristatymų – spektaklių, muzikinių renginių. Sakykim, šeštadienį bus rodomas Dalios Michelevičiūtės sukurtas spektaklis apie C. Miloszą, vyks grupės „Skylė“ koncertas. Didžiulė knygų mugė naujiena – kino salė, kurioje galėsime žiūrėti filmus, – bus parodyta nemažai dokumentikos apie C. Miloszą, M. K. Čiurlionį. Taip pat bendradarbiaujame su „Obuoliu“ ir „Pasaika“, bus demonstruojamos knygų ekranizacijos: „Eleonoros paslaptis“, „Apie meilę ir kitus demonus“, „Oliveris Tvistas“ ir t. t. Tai pirmasis „blynas“ – žiūrésim, koks bus susidomėjimas, kaip pavyks šitas projektas. Tačiau turint omenyje, kad nusipirkės bilietai už dešimt litų lankytojas ne tik galės pasiklausyti koncertą, pasibūti tarp žmonių, bet dar ir pasižiūrėti filmą, tikėtina, kad susidomėjimas bus didelis – ypač tarp jaunimo.

– Ko turėtų saugotis mugės lankytojai?

– Valdžios, kuri taip pat žada lankytis mugėje, turbūt nereikėt baidytis... Bet įtarime, kad lankytojus gali puldinėti savivaldybių rinkimų agitatoriai ir patys neprieklausomi kandidatai, kurie turbūt neleis sau nepasinaudoti puikia propaganda skleisti minioje propagandą.

Kotrynos PRANCKŪNAITĖS asmeninio archyvo nuotrauka

Susitikime prie „Nemuno“ stendo

Kviečiame savo skaitytojus Vilniaus knygų mugėje aplankytų NEMUNO stendą. Mus rasiite 5 salėje, šalia Rašytojų kampo. Čia galėsime bendrauti, aptarsime knygas, savaitrašti, priimti prenumeratą.

Poezijos knygų lentynėje turėsime naujają Aldonos Elenos Pušytės lyrikos tomelį „Begaliniam kely“. Autorė savitu balsu kalba apie esminius būties klausimus. Ryškus universalus visatos ir žmogaus ryšio teigimas, asmeninės ir istorinės atminties motyvai, savo ir savo tautos šaknų ieškojimas istorijoje bei kultūroje, gyvenimo prasmės apmąstymai.

Šalia dar daug mūsų leistų lietuvių autorių poezijos ir prozos knygų, kurių šiuo metu dėl sudėtingų platiniimo sąlygų neįmanoma rasti knygynuose.

Vasarį 20 d., sekmadienį, 11 val. Rašytojų kampe kviečiame į renginį – diskusiją „Kritikos kritika: tikrosios kritikos paieškos“. Joje dalyvauja rašytojai: Valdemaras Kukulas, Rimantas Kmita, Regimantas Tamošaitis. Diskusiją ves poetė, literatūologė Erika Drungytė. Kviečiame aktyviai dalyvauti.

„Nemuno“ stende jau tradiciškai bus ir mūsų bičiuliai iš „Naujosios Romuvos“, pristatantys savo naujienas.

Laukiate jūsų!

Nemunas

Prenumeratos kaina vienam mėnesiui – 9 lt.

Mugėje – nuolaidos ir DOVANOS!

**90-ojo kūrybinio
sezono vasario
mėnesio repertuaras**

(Laisvės al. 71, V a.) - Marius von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelių pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė - 1.30 val. Bilietu kainos - 25, 30 Lt.

17 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) - Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilho „Antigonę“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilietu kainos - 20, 40 Lt.

17 d., ketvirtadienį, 19 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) - „Cezario grupės“ spektaklis „Drasi šalis (Lietuvos diena)“. Dviejų dalių spektaklis-antidepresantas. Režisierius Cezaris Graužinis. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilietu kaina - 40 Lt.

17 d., ketvirtadienį, 19 val., kovo 1 d., antradienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) - Jeano Dello ir Geraldo Sibleyraso „Tegyvuoja Bušonas“. Vienos dalies komedija. Režisierius Artūras Žukauskas. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilietu kaina - 40 Lt.

18 d., penktadienį, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) - Marijampolės miesto municipalinio dramos teatro spektaklis „Jerichono rožė“. Vienos dalies literatūrinė muzikinė improvizacija. Režisierė Dalia Jankauskaitė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kainos - 20, 25 Lt.

18 d., penktadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - Erico-Emmanuelle Schmitto „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektyvas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilietu kainos - 25, 30 Lt.

19 d., šeštadienį, 12 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) - Liudmilos Razumovskojos ir Aleksandro Obrazcovo „Žvaigždžių vaikas“. Dviejų dalių misterija. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Spektaklio trukmė - 2.20 val. Bilietu kaina - 15 Lt.

19 d., šeštadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) - Bernard Marie Koltes „Sugrįžimas į dykumą“. Dviejų dalių drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė - 2.30 val. Bilietu kaina - 25 Lt.

19 d., šeštadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - „Mens Publica“: Yasmine Reza „Atsitiktinis žmogus“. Vienos dalies tragikomedija. Režisierius Jonas Vaitkus. Spektaklio trukmė - 1.40 val. Bilietu kainos - 30, 35 Lt.

20 d., sekmadienį, 27 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vaidamas nuo 5 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kaina - 15 Lt.

20 d., sekmadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) - Inos Pukelytės „Meilė Parodyjuoje“. Vienos dalies kabaretinė komedija. Režisierė I. Pukelytė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kaina - 25 Lt.

20 d., sekmadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) - „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė - 2.40 val. Bilietu kaina - 40 Lt.

20 d., sekmadienį, 19 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) - „Cezario grupės“ spektaklis „Viskas arba nieko“. Liūdnā komedija. Režisierius Cezaris Graužinis. Spektaklio trukmė - 1.20 val. Bilietu kaina - 40 Lt.

22 d., antradienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) - Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenacijos autořius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė - 1.50 val. Bilietu kaina - 60 Lt.

23 d., trečiadienį, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) - Gycio Ivanauskio teatro „8 kvadratiniai metrai“. Režisierius Gytis Ivanauskas, choreografė Brigitė Urbitytė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kainos - 30, 35 Lt.

24 d., ketvirtadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - Dmitrijaus Lipskevo „Jelena ir Šurmanas“. Vieno veiksmo groteskas. Režisierius Sergejus Paciukas. Spektaklio trukmė - 1.10 val. Bilietu kainos - 25, 30 Lt.

26 d., šeštadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) - Juhan Smul „Svečiuose pas pulkininko našlę“. Vienos dalies anekdotas. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kaina - 25 Lt.

26 d., šeštadienį, 17 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) - Danielio Daniso „Akmenų pelena“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnė Jankevičius. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilietu kaina - 30 Lt.

26 d., šeštadienį, 19 val. Mažojoje scenoje

(Laisvės al. 71, V a.) - Marius von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelių pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė - 1.30 val. Bilietu kainos - 25, 30 Lt.

27 d., sekmadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) - Ingeros Hagerup „Stiklinė arbatos su citrina“. Vienos dalies komedija. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kaina - 25 Lt.

27 d., sekmadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) - „Moderatoriai“. Dviejų dalių forumas. Režisierius Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė - 1.40 val. Bilietu kainos - 15, 30 Lt.

Kovo 1 d., antradienį, 19 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) - Timothee de Fombelle „Svyturys“. Monospektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė - 1.10 val. Bilietu kaina - 25 Lt.

Kovo 2 d., trečiadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - Michalo Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 2.15 val. Bilietu kainos - 24, 30 Lt.

19 d., šeštadienį, 18 val. Michalo Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 2.15 val. Bilietu kainos - 24, 30 Lt.

20 d., sekmadienį, 18 val. P. Lagerkvisto „Neūžauga“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.15 val. Bilietu kainos - 16, 20 Lt.

23 d., trečiadienį, 18 val. Fransua Rablé „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.55 val. Bilietu kainos - 40, 50 Lt.

25 d., penktadienį, 18 val. Edvardo Radzinskij „Koba“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kainos - 20, 25 Lt.

26 d., šeštadienį, 18 val. Konstantino Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 2.15 val. Bilietu kainos - 24, 30 Lt.

27 d., sekmadienį, 18 val. Carole Frechette „Žanas ir Beatrice“. Melo drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.40 val. Bilietu kainos - 16, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

Kauno kamerininis teatras

17 d., ketvirtadienį, 24 d., ketvirtadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Rėjaus Bredberio kūrybą. Spektaklio trukmė - 2.10 val. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Bilietu kainos - 24, 30 Lt.

18 d., penktadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezą“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.45 val. Bilietu kainos - 28, 35 Lt.

19 d., šeštadienį, 18 val. Michalo Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 2.15 val. Bilietu kainos - 24, 30 Lt.

20 d., sekmadienį, 18 val. P. Lagerkvisto „Neūžauga“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.15 val. Bilietu kainos - 16, 20 Lt.

23 d., trečiadienį, 18 val. Fransua Rablé „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.55 val. Bilietu kainos - 40, 50 Lt.

25 d., penktadienį, 18 val. Edvardo Radzinskij „Koba“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kainos - 20, 25 Lt.

26 d., šeštadienį, 18 val. Konstantino Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 2.15 val. Bilietu kainos - 24, 30 Lt.

27 d., sekmadienį, 18 val. Carole Frechette „Žanas ir Beatrice“. Melo drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.40 val. Bilietu kainos - 16, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

17 d., ketvirtadienį, 22 d., antradienį, 19 val. „Katy“. Spektaklis tik suaugešiems pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė - 1.30 val. Bilietu kainos - 35, 40 Lt.

18 d., penktadienį, 19 val. „Su Naujaisiais metais, Ana!“. Vienos dalies spektaklis pagal Biljanos Srbiljanovič pjesę „Belgrado triologija“. Režisierius Darius Ramašauskas. Spektaklio trukmė - 1.50 val. Bilietu kaina - 30 Lt.

19 d., šeštadienį, 26 d., šeštadienį, 18 val. „Mokėk - duosi“. Spektaklis-pokštės. Pagal Gitanos Gugevičiūtės pjesę „Labas gyvenimas“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė - 1.10 val. Bilietu kaina - 30 Lt.

20 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Venecijos pasaka“. Spektaklis vaikams. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilietu kaina - 15 Lt.

20 d., sekmadienį, 18 val. Lauros de Weck „Mylimiausi“. Vienos dalies spektaklis pagal Biljanos Srbiljanovič pjesę „Belgrado triologija“. Režisierius Horst Zander (Austrija), dirigentas Julius Geniušas, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Hanna Wartenegg (Austrija). Spektaklio trukmė - 3 val. Bilietu kainos - 10, 15, 18, 20, 25, 30, 35, 40, 50 Lt.

25 d., penktadienį, 18 val. Franco Leharo „Paganinis“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Vilma Dakienė, choreografinė Vesta Grabštaitė. Bilietu kainos - 10, 15, 18, 20, 25, 30, 35, 40, 50, 100 Lt.

23 d., trečiadienį, 17 val. Genadijaus Gladkovo „Brėmeno muzikantai“. Dviejų veiksmų miuziklas vaikams ir tėveliams. Skirta vyrėsiuių klasių moksleiviams. Režisierius Dmitrij Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Janina Malinauskaitė. Spektaklio trukmė - 2.30 val. Bilietu kainos - 5, 10, 15, 18, 20, 25, 30, 35, 40, 50 Lt.

24 d., ketvirtadienį, 18 val. Franco Leharo „Mylimiausi“. Vienos dalies spektaklis pagal Biljanos Srbiljanovič pjesę „Belgrado triologija“. Režisierius Horst Zander (Austrija), dirigentas Julius Geniušas, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Hanna Wartenegg (Austrija). Spektaklio trukmė - 3 val. Bilietu kainos - 10, 15, 18, 20, 25, 30, 35, 40, 50, 100 Lt.

25 d., penktadienį, 18 val. Umberto Giordano „André Šenjė“. Dviejų dalių opera. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkas Jonas Arčikauskas. Pagrindines partijas dainuoja Algirdas Janutas, Nomeda Vilkauskaitė ir Vytautas Juozapaitis. Spektaklio trukmė - 2.30 val. Bilietu kainos - 10, 15, 18, 20, 25, 30, 35, 40, 50, 100 Lt.

27 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Grybų karas ir taika“. Dviejų veiksmų operėlė-parodija vaikams ir tėveliams. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Ramunė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė - 1.35 val. Bilietu kainos - 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

27 d., sekmadienį, 18 val. Johano Strauso „Naktis Venecijoje“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkas Eldor Renter (Estija). Spektaklio trukmė - 3 val. Bilietu kainos - 10, 15, 18, 20, 30, 35, 40, 50, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II-VII 11-14, 14.45-18 val., tel. 20 09 33. Bilietus taip pat galima išsigyti internetu www.muzikinisteatras.lt.

19 d., šeštadienį, 15 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) - literatūros programa „Edu Ieva, esu Magdalena...“. Aldonos Ruseckaitės kūrybą skaito aktorė Daiva Škelevaitė, muzikinė programą atlieka pianistė Ina Vaičienė, dalyvauja autorė.

17 d., ketvirtadienį, **18 val.** „Kai susitinka vītuozai“. Gros Alexander Gilman (smuikas, Vokietija) ir Kasparas Uinskas (fortepijonas, Lietuva). Bilietų kainos – 20, 30, 40, 50 Lt.

20 d., sekmadienį, 18 val. Vytauto Juozapaičio koncertų ciklas „Negali nemylėti...“. Dalyvaus Valstybinis pučiamų instrumentų orkestras „Trimitas“ (meno vadovas Algis Budrys), Egilė Juozapaitienė (vokalas), Vytautas Juozapaitis (baritonas). Dirigentas Ugnius Vaiginis. Bilietų kainos – 30, 40, 50 Lt.

20 d., sekmadienį, 14 val. muzikinė popietė visai šeimai – Kauno bigbendas kviečia į dziazo pamoką „Fusion jazz“. Dirigentas Tomas Botrius. Bilieto kaina – 10 Lt.

22 d., antradienį, 18 val. Mažojoje salėje – „Atsidavusios menui visa siela“. Dalyvaus Ingrida Armonaitė (smuikas), Indrė Baikštė (fortepijonas). Bilieto kaina – 10 Lt.

23 d., trečiadienį, 18 val. Mažojoje salėje – koncertas „Apie poetus ir meilę...“. Dalyvaus Živilė Lamasukienė (sopranas), Giedrius Prunskus (baritonas), Lina Krėptaitė (fortepijonas). Bilieto kaina – 15 Lt.

24 d., ketvirtadienį, 18 val. „Sklautai“ – koncertas, skirtas Lietuvos kompozitorų sajungos 70-mečiui. Dalyvaus Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mišrus chorai ir kamerinis choras „Aidija“ (meno vadovas ir dirigentas Romualdas Gražinės), pianistai Sonata Deveikytė-Zubovienė ir Rokas Zubovas, birbyninkas Darius Klišys bei Čikagos Lietuvių meno ansamblio „Dainava“ meno vadovas ir dirigentas Darius Polikaitis. Bilietų kainos – 10, 15 Lt.

25 d., penktadienį, 18 val. Šv. Kristoforo kamerinio orkestro 17-ojo gimtadienio koncertas. Dalyvaus Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Donatas Katkus), solistė Ingrida Rupaitė (smuikas). Dirigentas Donatas Katkus. Bilietų kainos – 20, 25, 30 Lt.

Kovo 1 d., trečiadienį, 18 val. operos primadonos Ineses Linaburgytės (mecosopranas) koncertas. Gros Gintarė Maciauskaitė (fortepijonas) ir Aleksandras Vizbaras (fortepijonas). Bilieto kaina – 10 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II-VII 14-18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina Tiketa.

19 d., šeštadienį, 18 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – asociacijos „Teatronas“ penkių žmonių monospektaklis „Tik viena duota“. Režisierius ir pjesės autorius Gildas Aleksi. Dailininkė Bartė Liagaitė. Bilieto kaina – 5 Lt.

25 d., penktadienį, 18 val. foje prie didžiosios salės – asociacijos „Teatronas“ monospektaklis „Lietuviai“. Režisierė Agnė Juškėnaitė. Vaidina Gildas Aleksi. Bilieto kaina – 5 Lt.

26 d., šeštadienį, 18 val. instrumentinės grupės SUBTILU-Z koncertas. Atlikėjai: Laurnas Vaitkus (tenorinė birbynė), Dmitrijus Mihailovs (akordeonas), Povilas Vileikis (akordeonas), Vytautas Švažas (perkusija). Bilieto kaina – 20 Lt. Informacija tel. 32 06 61, www.tautosnamai.lt.

17 d., ketvirtadienį, 19 val. „Bernelių smuklėje“ (K. Donelaičio g. 11) – kino filmo „Gražuolė“ peržiūra.

24 d., ketvirtadienį, 19 val. kino filmo „Paskutinė atostogų diena“ peržiūra.

Renginius veda kino kritikas Gediminas Jankauskas. Iėjimas nemokamas.

Bičiulių premija

Penktąjį Bičiulių premiją Lietuvos literatūros vertėjų sajunga skiria literatūrologė dr. Dalia Zabielaitei už aktyvų dalyvavimą LLVS projekte „Metų verstinės knygos rinkinai“, už verstinės knygų populiarinimą profesionaliomis rencijomis. Laureatė bus apdovanota atminimo dovana – skulptoriaus Arvydo Ališankos sukurtą skulptūrėlę – ir diplomu. Jie bus ieteikti per Vilniaus knygų mugę 19 d., šeštadienį, 15 val. Litexpo rūmų Rašytojų kampe.

26 d., šeštadienį, 16 val. Bažnytinio paveldo muziejaus (Šv. Mykolo g. 9, Vilnius) – ekskursija ekspozicijoje. Iėjimas su muziejaus bilietu. Informacija tel. (8 5) 269 78 00.

19 d., šeštadienį, 20 d., sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – koncertas „Baroko muzika“. Karilionu skambins Julius Vilnonis.

23 d., trečiadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatės rašytojos Vandas Juknaitės naujos pjesių knygos „Ponios Aliisos gimtadienis“ pristatymas. Vakare dalyvaus rašytoja Vanda Juknaitė, literatūros kritikė Valentinė Sventekas, teatrologė dr. Aušra Martišiūtė, aktorė Dailia Michelevičiūtė.

24 d., ketvirtadienį, 17.30 val. pirmajį savo romaną „Pradžios užkalbėjimai“ pristato poetas Alvydas Valenta. Vakare dalyvaus knygos autorius, literatūros kritikė Janina Riškutė, dainų autorius ir atlikėjas Povilas Girdenis ir kiti.

28 d., pirmadienį, 17.30 val. Liudviko Jakimavičiaus kūrybos vakaras su nauja knyga „Vamzdžis: rašinėliai“ ir nauja knyga vaikams „Žiogas Zigmas Žalgirio mūšyje“. Dalyvaus knygos autorius, redaktorė Ona Gudžiūnienė, literatūrologas dr. Darius Kuolys, poetas Aidas Marčėnas, aktoriai Jonas Gričius ir Augustinas Gricius, muzikuos Rimas Jurkonis (fortepijonas) ir Gediminas Laurinavičius (perkusija).

Kovo 1 d., antradienį, 15.30 val. Mykolo Romerio universitete (Ateities g. 20, Vilnius) – literatūrinis spektaklis „Jis ir Ji“ pagal rašytojo Jono Biliūno (1879–1907) ir jo žmonos Julijos Janulaitytės-Biliūnienės (1880–1978) laislaus ir kūrybą. Scenarijus autorė ir režisierė Birutė Mar. Vaidina Birutė Mar ir Aleksas Kazanavičius, dalyvauja: Sigitas Rubis (smuikas).

I renginius iėjimas nemokamas. Informacija tel. (8 5) 2629627, (8 5) 2617727; el. p. rasytojuklubas@aiva.lt.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

25 d., penktadienį, 18 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, salė) – „Architektūros parko“ virtualių kūrybinių dirbtuvių „Kauno biblioteka“ rezultatų paskelbimas, nugalėtojų apdovanojimas, vyno vakaras, koncertas.

KAUNO APSKRITIES
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

20 d., pirmadienį, 16 val. Vitebsko bibliotekoje (P. Lukšio 60, Kaunas) – atnaujintos bibliotekos pašventinimas ir Juozo Lukšos-Daumanto 90-ųjų gimimo bei 60-ujų žūties metinių paminėjimas.

17 d., ketvirtadienį, 15 val. Nacionalinio M. K. Čiurlio dailės muziejaus A. ir P. Galaunių namuose (Vydūno al. 2, Kaunas) – atnaujintos bibliotekos pašventinimas. Iėjimas su muziejaus bilietais.

19 d., šeštadienį, 17 val. vyks Aristido Luko Končiaus rečitalis. Programoje skambės I-oji Š. Suzuki knyga gitarai. Informacija tel. 79 89 95.

Lietuvos radijas ir LATGA-A skelbia radijo dramaturgijos konkursą

Birželį 85-metį švęsiantis Lietuvos radijas ir Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra LATGA-A skelbia dramaturgijos konkursą „Kviečia radijo teatras“.

Didžioudamas unikalus ilgus dešimtmiečius kaupė fonotekoje saugomu kultūros paveldu, Lietuvos radijas šiuo konkursu siekia skatinti profesionalų dramaturgų, rašytojų, jaunų autorų kūrybą, atrasti naujus vardus. Taip pat kelti klausytojų, režisierų, aktorių susidomėjimą radijo teatru, papildyti ir atnaujinti LRT radijo fondus, su teikiti malonumą klausytojams pasiklausyti „Radijo teatro“ premjerų.

Kūrėjai kviečiami iki gegužės 1 d. teikiti konkursui ne statytas ir nepublikuotas pjeses, parašytas lietuvių kalba. Kūrinių turi būti pasirašomi slapyvardžiu. Pjeses iki birželio 1 d. vertins žinomų teatrolegų, rašytojų, literatūrologų komisija. Geriausiai įvertintos pjesės bus radiofonizuojamos ir skambės Lietuvos radijo bei „Klasikos“ programose, o jų autorai apdovanoti piniginiai prizais. Visi konkursu nuostatai skelbiami www.lrt.lt/radijoteatras.

Pirmasis Lietuvos radijo „gyvai“ transliuotas dramos spektaklis buvo Liudo Giros „Beaustanti aušrelė“ J. Basanavičiaus atminimui. Transliacija vyko 1927 m. kovo 4 d. iš Kauno.

Nuo to laiko Lietuvos radijo teatras tapo didžiausiu ir populiausių šalies teatru. Prie mikrofono spektaklius kūrė garsūs režisieriai A. Sutkus, B. Dauguvietis, A. Oleka-Žilinskas, J. Rudzinskas, R. Juknevičius, L. Lurjė, V. Limantaitis, A. Kernagis, G. Jackevičiūtė, E. Baltrušaitė, V. Grakauskas, P. Gaidys, A. Ragauskaitė, H. Vancevičius, J. Miltinis, V. Cibiras, G. Padegimas, S. Varnas, G. Lukšas ir kt. Vaidino aktoriai J. Siparis, S. Jukna, J. Rudzinskas, M. Mironaitė, J. Kavaliauskas, H. Kurauskas, R. Butkevičius, A. Chadaravičius, J. Rygertas, A. Rosenas, L. Noreika, A. Masiulis, V. Masalskis, V. Rumšas, A. Janušauskaitė ir daugeliškių kitų.

23 d., trečiadienį, 15 val. M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejuje (K. Petrausko g. 31) – dainininkės G. Miliauskaitės ir jos mokinų koncertas. Koncertmeisteris D. Kudirkė.

25 d., penktadienį, 15 val. Kauno įgulos karininkų raimovėje (A. Mickevičiaus g. 19) – Juozo Jankausko knygos „1941 m. birželio sukilimas Lietuvoje“ pristatymas.

22 d., antradienį, 15.15 val. Sociokultūrinį tyrimų centras ir VU KHF Lietuvii filologijos katedra kviečia į seminarą „Precedentinių tekstuose lietuviškos rinkos reklamose tipologija“. Pranešėja Simona Amankevičiūtė (VU).

17 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūrinos centre (A. Jakšto g. 18) – vakarone „Šokim!“. Veda Daugailė Braziulytė. Iėjimas nemokamas. **18 val.** mokymai suaugusiems „Užgavenių kaukių gamyba, naudojant ne tradicines medžiagias“. Veda dailininkė Gvidas Latakas.

19 d., šeštadienį, 16 val. paskaita „Civilizacija ir giminės virsmas“. Lektorius Aleksandras Žarskas. **18 val.** paskaita „Teisinis lietuvių emigracijos reglamentavimas ne priklausomoje Lietuvoje: tarpukaris ir nūdienai“. Dalyvauja VDU doktorantas istorikas Evaldas Bielskas.

21 d., pirmadienį, 18 val. KTKC Etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiems „Kūrybos džiaugsmai“. Užgavenių kaukių gamyba (popieriaus masė, papjė mašė). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 679) 36783.

22 d., antradienį, 14 val. mokamas seminaras folkloro ansamblų vadovams, įvairių dalykų mokytojams „Lietuvių tradiciniai šokiai“. Lektorius LMTH muzikologijos instituto etnomuzikologijos skyriaus vedėja dr. Dalia Urbanavičienė, etnomuzikologė Vaida Naruševičiūtė, KTKC mokytojas metodininkas Algirdas Kasperavičius. **18 val.** mokymai suaugusiems „Vakarojimai seklyčioje“. Užgavenių kaukės (skiautiniai). Veda dailininkė Daiva Vainauskienė.

23 d., trečiadienį, 18.30 val. paskaita „Lietuvių mirties virsmo papročiai ir Tibeto mirusiu knyga I d.“ Lektorius Aleksandras Žarskas.

24 d., ketvirtadienį, 18 val. koncertas „Suvejam seslas giedoti“ iš ciklo „Lietuvos regionų nematerialus kultūros paveldas“. Dalyvauja sutartinių giedotojų grupė „Kadujo“ (vadovė Laura Lukenskiė). Iėjimas nemokamas. **18 val.** mokymai suaugusiems „Užgavenių kaukių gamyba, naudojant ne tradicines medžiagias“. Veda dailininkas Gvidas Latakas.

26 d., šeštadienį, 16 val. paskaita „Apie pinigus ir palūkanas: senieji papročiai ir dabartis“. Lektorius Aleksandras Žarskas. **18 val.** paskaita „Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės akto signataras Saliamonas Banaitis“. Dalyvauja kraštotyrininkė Jūratė Druckienė.

28 d., pirmadienį, 18 val. KTKC Etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiems „Kūrybos džiaugsmai“. Užgavenių kaukių gamyba (popieriaus mase, papjė mašė). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 679) 36783.

Kovo 1 d., antradienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre – mokymai suaugusiems „Vakarojimai seklyčioje“. Užgavenių kaukės (skiautiniai). Veda dailininkė Daiva Vainauskienė.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com

Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079

Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga

Steigimo liudijimas Nr. 405

Spausdino UAB „ArxBaltica“

Tiražas 1500

Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžiškas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislovaite – tel. (8-37) 3

